

**Zpráva o stavu romské menšiny
v České republice
za rok 2020**

Obsah

Úvod.....	3
1. Soužití Romů a většinové společnosti.....	5
2. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace	10
2.1. Institucionální zabezpečení romské integrace.....	10
2.2. Financování romské integrace.....	19
3. Situace Romů v jednotlivých tematických okruzích.....	25
3.1. Vzdělávání.....	26
3.1.1. Předškolní vzdělávání.....	30
3.1.2. Základní vzdělávání.....	31
3.1.3. Sekundární a terciární vzdělávání.....	33
3.2. Zaměstnanost.....	34
3.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti	36
3.2.2. Sociální podnikání	39
3.2.3. Diskriminace na trhu práce	39
3.3. Bydlení	41
3.3.1. Diskriminace na trhu s bydlením	41
3.3.2. Absence sociálního bydlení	42
3.3.3. Realizované projekty na podporu bydlení	44
3.4. Zdraví.....	46
3.4.1. Odškodnění protiprávně sterilizovaných žen.....	49
3.4.2. Nadměrné umisťování romských dětí do tří let věku do ústavů	49
3.5. Romská kultura, jazyk a dějiny	50
3.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora.....	52
3.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holokaustu	55
3.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace.....	58
Závěr a hlavní zjištění za rok 2020	60

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vztah k národnostním skupinám žijícím v ČR (%).....	5
Tabulka 2 Vztah k národnostním skupinám žijícím v ČR – vývoj v čase (%), průměry.....	6
Tabulka 3 Výbory, komise a pracovní skupiny v krajích.....	16
Tabulka 4 Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2020.....	19
Tabulka 5 Přehled finančních prostředků za rok 2020 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace.....	20
Tabulka 6 Počet romských dětí v MŠ a v přípravné třídě ZŠ	31
Tabulka 7 Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura v roce 2020.....	50
Tabulka 8 Studijní obory na vysokých školách v ČR zaměřené na studium romistiky.....	53

Seznam grafů

Graf 1 Zastoupení krajů v odpovědích.....	4
Graf 2 Rozhodnutí dle typu obětí.....	9
Graf 3 Průměrná výše úvazku romského poradce v kraji v roce 2020	17
Graf 4 Počet ORP k počtu ORP se SVL	25
Graf 5 Počet ORP se sociálně vyloučenými lokalitami podle krajů	26

Graf 6 Hodnocení situace, která vznikla na základních školách kvůli opatřením přijatým v souvislosti s covid-19.....	27
Graf 7 Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu: 1. stupeň	28
Graf 8 Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu: 2. stupeň	28
Graf 9 Intenzita testování	47
Obrázek 1 Projekt Asistent prevence kriminality v roce 2020	38

Úvod

Předseda vlády ve spolupráci se zmocněnkyní vlády pro lidská práva předkládá, na základě usnesení vlády ze dne 23. listopadu 2019 č. 1214 o Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020, tento materiál s cílem přiblížit aktuální situaci Romů v České republice a poskytnout přehled realizace aktivit vedoucích ke zlepšení jejich situace.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020 (dále jen „Zpráva“) je zpracována na základě podkladů, které byly Úřadu vlády České republiky (dále jen „Úřad vlády“) na jeho žádost poskytnuty jednotlivými orgány státní správy. Významným zdrojem informací navíc byli krajsí koordinátoři pro romské záležitosti, kteří stejně jako v předchozích letech zpracovali podklady dle osnovy vypracované Úřadem vlády. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny o informace plynoucí ze Závěrečných zpráv o realizaci projektů v rámci dotačních programů Podpora terénní práce, Podpora koordinátorů pro romské záležitosti a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce, informací poskytnutých členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a veřejně dostupnými statistikami a informacemi o romské menšině.

V roce 2020 čelila romská menšina i romské a proromské nestátní neziskové organizace bezprecedentní výzvě v podobě pandemie covid-19. V souvislosti s vyhlášením nouzového stavu dne 12. března 2020 a vyhlášením následných opatření se většina aktivit podporujících účast a participaci Romů přesunula do online prostoru, probíhaly minimálně, případně byly zrušeny či odloženy.

Rok 2020 byl také rokem intenzivních příprav Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030, na které kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny pracovala společně se zástupci romských a proromských nestátních neziskových organizací. Zásadními opatřeními obsaženými v tomto dokumentu jsou např. vytvoření postu zmocněnce vlády pro romské záležitosti do roku 2022 či implementace specifického cíle iv j) článku 4 návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském sociálním fondu plus (ESF+), „bojovat proti diskriminaci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové, a podporovat jejich sociálně-ekonomickou integraci.“

Podobně jako v předchozích letech bylo hodnocení dopadů realizovaných aktivit komplikováno faktem, že v České republice nejsou plošně sledovány počty Romů a jejich účast na aktivitách nestátních neziskových organizací a jednotlivých orgánů státní správy. V případě počtu Romů uvedených v této Zprávě proto jde o kvalifikované odhady zainteresovaných aktérů, zejména z řad krajských koordinátorů pro romské záležitosti, romských poradců v obcích s rozšířenou působností či terénních pracovníků.

Obsah Zprávy je obdobný jako v předchozích letech. První kapitola je věnována tématu všeobecného soužití Romů a většinové společnosti. Kapitola zároveň shrnuje nejdůležitější události roku 2020, které mohly ovlivnit vztahy romské menšiny a většinové společnosti. Navíc je úvodní kapitola doplněna výsledky průzkumu veřejného mínění, jakým způsobem je romská menšina vnímána většinovou společností. Ve druhé kapitole je představeno institucionální a finanční zabezpečení romské integrace. V této kapitole je souhrnně a v souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, uveden přehled vyhodnocení využití dotací poskytnutých ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin, v tomto případě na podporu aktivit romské menšiny.

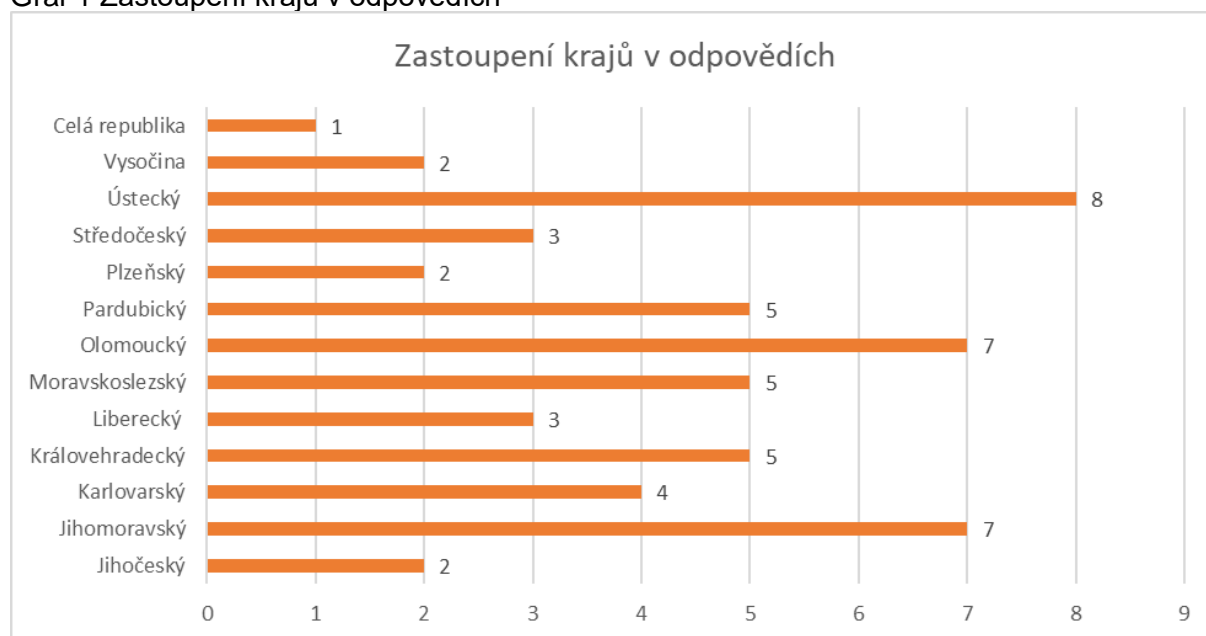
Další kapitoly popisují situaci v jednotlivých tematických oblastech, které respektují základní integrační témata. Postupně je tak představeno téma vzdělávání a aktivity Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Dále je otevřeno téma zaměstnanosti, a

to včetně bližších informací o aktivní politice zaměstnanosti, sociálním podnikání a diskriminaci na trhu práce. Následně jsou začleněny tematické kapitoly věnující se bydlení a zdraví. Zpráva je rovněž doplněna o téma romské kultury, dějin a jazyka, informace k pietním místům romského holocaustu a aktivitám Muzea romské kultury.

Dopad pandemie covid-19 na romskou menšinu

Občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny vypracovali v únoru 2021 unikátní dotazník, jehož cílem bylo na základě kvalifikovaného odhadu zaměstnanců romských a proromských organizací zmapovat dopad pandemie covid-19 v roce 2020 na Romy. Osloveno bylo 170 organizací, které pracují s Romy v oblasti sociální práce, vzdělávání, sociálně zdravotní práce a kulturních aktivit. Výzkum byl realizován prostřednictvím online dotazníku kombinujícího otevřené a uzavřené otázky. Návratnost byla 54 odpovědí,¹ nejvíce respondentů, kteří dotazník vyplnili, pocházelo z Ústeckého (8), Olomouckého (7) a Jihomoravského kraje (7).

Graf 1 Zastoupení krajů v odpovědích

Zdroj: výzkum *Dopad pandemie covid-19 na životy v romské populaci*.

Nejčastějšími problémy, s nimiž se klienti na respondenty obraceli v průběhu roku 2020 v souvislosti s pandemií covid-19, byla ztráta příjmu rodiny, žádost o výpomoc s distanční výukou, žádost o výpomoc s pracovními záležitostmi, ztráta zaměstnání, žádost o výpomoc s bydlením a v ohrožení ztrátou bydlení, informace o tom, co dělat v případě nakažení a karantény, nedostatek financí na nákup léků, žádost o výpomoc s informacemi při chybějícím připojení k internetu, zajištění ochranných prostředků (roušky, respirátory, dezinfekce) a řešení partnerských neshod a domácího násilí.

¹ Odpovědi dorazily od expertů z těchto organizací: Světlo Kadaň z.s., SOPRE ČR o.p.s., NADĚJE, Dokořán z. s., SASRD Archa Náchod, Světlo Kadaň z.s., Blízký soused, z.s., Armáda spásy v ČR, z.o.s, SVP Archa při DDŠ Chrudim, Centrum podpory rodiny Cheb KOTEC o.p.s., ZAČÍT SPOLU Z.S., Oblastní charita Pardubice, IQ Roma servis, LUMA MB, z. s., Člověk v tísni, Charita Kojetín, CENTROM z.s., Kostka Krásná Lípa, Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, z. s., Spolek Rom Praha, Khamoro o.p.s., Diecézní Charita České Budějovice, NZDM Centrum z.s., KAPPA-HELP, z.s., Bidaripen, Koalice romských reprezentantů libereckého kraje, SRNM Olomouc, Charita Přerov, Charita Olomouc, Eurotopia.cz, o.p.s., Aufori, o.p.s., SZÚ, Romodrom o. p. s., RSOP z.s., Rodina v centru, z.ú., Diecézní charita Brno- OCHJ, NZDM klub Ostrov, Regionální centrum podpory zdraví Pardubice SZÚ, EUROTOPIA.CZ, o.p.s., Oblastní charita Kutná Hora, IQ Roma servis, z.s., Don Bosco, Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice, Oblastní Charita ÚL - Dům sv. Materny.

Respondenti odhadují, že v průměru 23% klientů mělo během pandemie problém s vyřízením dávek státní sociální podpory nebo dávek hmotné nouze a 8% klientů o nějakou dávku přišlo. V průměru 17% klientů mělo dle odhadů respondentů problém s vyřízením příspěvků nebo jim byl příspěvek zamítnut. V průměru 45% klientů v době pandemie potřebovalo nebo využilo potravinovou pomoc, 37% se ocitlo během pandemie v takové situaci, že nebyli schopni splácet své pohledávky, 12% požádalo o odklad splátek kvůli snížení příjmů, 4% byla během pandemie vystavena domácímu násilí. Někteří respondenti popisují, že se díky pandemii prohloubila izolace Romů od majority, a to kvůli malému kontaktu mimo sociálně vyloučenou oblast i kvůli menší frekvenci dopravních spojů. Shodně bylo zaznamenáno šíření hoaxů o onemocnění covid-19 uvnitř komunity a nárůst obavy Romů, kteří se vrátili ze zahraničí, z nějaké formy ostrakizace kvůli podezření ze zavlečení viru do České republiky.

1. Soužití Romů a většinové společnosti

Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen „CVVM“) je výzkumným oddělením Akademie věd České republiky, které každoročně sleduje názor majoritní společnosti na národnostní menšiny žijící na území České republiky. Do šetření, které se uskutečnilo v březnu 2020, tedy těsně před rozšířením pandemie covid-19 v České republice, bylo zahrnuto 14 národností včetně Čechů, kteří sloužili jako referenční skupina. Respondenti své sympatie či antipatie vyjadřovali pomocí pětibodové škály, na které bod 1 znamenal „velmi sympatičtí“, 2 „spíše sympatičtí“, 3 „ani sympatičtí, ani nesympatičtí“, 4 „spíše nesympatičtí“ a 5 „velmi nesympatičtí“. Tradičně vysoce odmítavý vztah občané deklarují vůči Romům, u kterých 35% respondentů zvolilo odpověď „velmi nesympatičtí“.

Tabulka 1 Vztah k národnostním skupinám žijícím v ČR (%)

	Velmi sympatičtí (1)	Spíše sympatičtí (2)	Ani sympatičtí, ani nesympatičtí (3)	Spíše nesympatičtí (4)	Velmi nesympatičtí (5)	Nevím	průměr
Češi	47	38	13	2	0	0	1,70
Slováci	41	43	12	3	1	0	1,79
Poláci	13	38	34	10	3	2	2,51
Maďaři	7	28	44	11	4	6	2,74
Vietnamci	6	34	38	17	4	1	2,80
Židé	6	27	40	11	6	10	2,82
Němci	5	32	37	18	6	2	2,88
Bulhaři	5	25	42	15	5	8	2,88
Rusové	5	20	39	24	10	1	3,15
Ukrajinci	2	22	40	25	10	1	3,18
Čiňané	2	16	37	26	13	6	3,34
Rumuni	2	14	37	30	10	7	3,35
Arabové	1	6	20	35	34	4	3,98
Romové	1	4	23	36	35	1	4,02

Pozn.: V tabulce jsou národnosti srovnány podle pořadí tak, jak se umístily v průměru podle oblíbenosti.

Zdroj: tabulka převzata z Průzkumu CVVM Naše společnost

Z tabulky shrnující vývoj sympatií či antipatií v čase vyplývá, že ačkoliv se v roce 2019 názor české společnosti na Romy mírně zlepšil, v roce 2020 došlo k opětovnému nárůstu antipatií k Romům.

Tabulka 2 Vztah k národnostním skupinám žijícím v ČR – vývoj v čase (%), průměry

	III/2013	III/2014	II/2015	III/2016	III/2017	III/2018	III/19	III/20
Češi	1,69	1,58	1,59	1,66	1,75	1,69	1,68	1,70
Slováci	1,79	1,72	1,76	1,88	1,91	1,85	1,80	1,79
Poláci	2,47	2,40	2,47	2,61	2,59	2,52	2,65	2,51
Maďaři	2,96	2,80	2,88	2,93	2,86	2,85	2,72	2,74
Vietnamci	3,26	3,09	3,11	2,96	2,97	2,85	2,78	2,80
Židé	2,80	2,67	2,83	2,91	2,86	2,83	2,80	2,82
Němci	2,87	2,83	2,82	2,87	2,89	2,91	2,86	2,88
Bulhaři	2,98	2,88	2,95	2,98	2,93	2,97	2,88	2,88
Rusové	3,11	3,27	3,31	3,18	3,16	3,15	3,05	3,15
Ukrajinci	3,57	3,36	3,44	3,26	3,30	3,29	3,25	3,18
Čiňané	3,35	3,28	3,25	3,27	3,27	3,15	3,13	3,34
Rumuni	3,60	3,56	3,55	3,59	3,52	3,50	3,44	3,35
Arabové	-	3,79	4,02	4,20	4,19	4,09	4,10	3,98
Romové	4,24	4,21	4,30	4,26	4,15	4,07	3,96	4,02

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Zdroj: tabulka převzata z Průzkumu CVVM: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost

Z důvodu pandemie covid-19 byla výrazně omezena možnost výzkumů veřejného mínění formou osobních rozhovorů s respondenty. Kontinuální výzkum CVVM se proto v dubnu a v květnu 2020 neuskutečnil, a byl předběžně odložen na přelom roku 2021 a 2022, v závislosti na pandemické situaci a epidemiologických opatřeních. O názorech na možnosti Romů v porovnání s většinovou populací a o postojích české veřejnosti k tomu, jak vláda a místní samosprávy řeší problematiku integrace Romů v České republice, což jsou témata, která CVVM průběžně sleduje, proto za rok 2020 nejsou k dispozici žádná data. CVVM bude v období od konce dubna do konce června 2021 sbírat data v rámci mezinárodního šetření Výzkum o situaci Romů v letech 2020-2021. Výzkum CVVM zadala Agentura Evropské unie pro základní práva (dále jen „FRA“), výsledky by měly být k dispozici v roce 2022.²

Emancipace

Evropská komise klade v reformovaném a posíleném Strategickém rámci pro rovnost, začlenění a účast Romů,³ který představila 7. října 2020, důraz na rovnost, participaci a zapojení Romů do života společnosti. Nový rámec tak doplňuje předchozí rámec EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů, který zdůrazňoval především socio-ekonomickou integraci. Na podporu emancipace Romů pamatuje také Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030⁴ v České republice, která v úkolové části kapitoly Emancipace definuje řadu opatření, jež v následující dekádě povedou k větší participaci Romů ve veřejném prostoru.

Romové nejsou v tuto chvíli zastoupeni ani ve vládě ani v žádné z komor Parlamentu České republiky. Na nižší úrovni je zastoupení Romů v místní politice s největší pravděpodobností také v nízkých počtech. Dle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti byli v roce

²https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5371/f9/Tiskova%20zprava%20CVVM_Roma%20Survey%202020-2021.pdf.

³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu_cs#strategick-rmec-eu-pro-rovnost-zalenn-a-ast-rom.

⁴ <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenkyne-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-2021---2030-188268/>.

2020 3 Romové členy Komise Rady Královéhradeckého kraje pro lidská práva, 1 Rom členem Zastupitelstva města Opavy, členem komise pro komunitní plán a majetkové komise Rady města Opavy. Ve Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje působili 3 Romové, ve Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva Hlavního města Prahy 1 Rom. V říjnu 2020 kandidovalo v krajských a senátních volbách 8 Romů, z nichž jako jediný se do krajského zastupitelstva dostal lídr kandidátky v Ústeckém kraji.

V Budišově, Bruntále, Chodově, Chomutově, Písku, Náchodě a Rokycanech začala v dubnu 2020 působit síť romských lídryň, členek ženské romské skupiny Manushe (název je ženským ekvivalentem romského slova "manuš"- člověk), která funguje od roku 2000 pod hlavičkou občanského sdružení Slovo 21. Projekt Bidaripen (Odvaha) měl za cíl posílit spolupráci romských lídryň s místní samosprávou, spolky a institucemi a podpořit aktivní zapojení Romů a Romek na lokální úrovni. Projekt byl podpořen z Fondů EHP a Norska a z programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce Úřadu vlády.

Anticiganismus

Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu (IHRA) přijala v roce 2020 na základě článků 4 a 7 Ministerského prohlášení IHRA 2020⁵ a článku 3 Stockholmského prohlášení⁶ následující právně nezávaznou pracovní definici anticiganismu/diskriminace Romů: „Anticiganismus/diskriminace Romů je taková forma vyjadřování a jednání jedinců i politiky a praxe institucí, která vede k marginalizaci či vylučování Romů, devalvování romské kultury a životního stylu, fyzickému násilí či projevům nenávisti namířeným na Romy i další jedince a skupiny, kteří jsou považováni za ‚Cikány‘, jsou na tomto základě stigmatizováni či na tomto základě byli za dob nacismu nebo i dnes cílem perzekuce. Z důvodu této diskriminace se následně s Romy zachází jako s domnělou cizí, odlišnou skupinou a jsou spojováni s celou řadou urážlivých stereotypů a zkreslených představ, které samy osobě představují specifickou formu rasismu.“⁷

Mezi současné projevy anticiganismu řadí IHRA schvalování, zkreslování či popírání perzekuce Romů či genocidy Romů, podněcování, omlouvání či páchání násilí na romských komunitách či jedincích romského původu či ničení majetku Romů, nucené nebo nedobrovolné sterilizace a fyzické nebo psychické násilí na Romech, udržování a podporování předsudečných stereotypů o Romech, obviňování Romů ze skutečných nebo smyšlených společenských, politických, kulturních, ekonomických nebo zdravotnických problémů a s tím spojené projevy nenávisti, šíření stereotypu, že Romové mají tendenci ke zločinnému chování, využívání pojmu „Cikán“ jako nadávky, schvalování nebo podporování mechanismů vylučujících Romy na základě rasově diskriminačních předpokladů, jako je např. vylučování z běžných škol nebo institucionální přístupy a politická opatření, která vedou k segregaci romských komunit, provádění politických opatření pro arbitrární nebo diskriminační vysídlování Romů a romských komunit bez právního základu nebo vytváření podmínek, které toto umožňují, připisování kolektivní odpovědnosti za skutečné nebo smyšlené jednání jednotlivců z romských komunit všem Romům, šíření nenávisti proti romským komunitám v jakékoliv formě, tedy například v médiích, a to včetně internetu a sociálních sítí.

I přesto, že mezi odbornou veřejností je pojem anticiganismus již relativně známý, mezi laickou veřejností jde stále o poměrně neznámý a málo používaný pojem. V mediální databázi Newton Media lze dohledat, že v roce 2020 se pojem anticiganismus objevil pouze v 15 veřejně publikovaných článcích všech českých tištěných a internetových medií a webů.

⁵ <https://holocaustremembrance.com/about-us/ihra-2020-ministerial-declaration>.

⁶ <https://www.holocaustremembrance.com/about-us/stockholm-declaration>.

⁷ https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/CS_IHRA-Working-Definition-Antigypsyism-Anti-Roma-discriminationuu-2020_Oct_8%201.pdf.

Podle Zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020⁸ bylo policií vyšetřováno 134 podezření ze spáchání trestných činů s nenávistným podtextem. Za rok 2020 policie evidovala 92 osob stíhaných pro skutky s nenávistným podtextem. Pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek bylo obžalováno 98 osob a bylo podáno 17 návrhů na potrestání. Odsouzeno za ně bylo 74 osob. Zpráva uvádí, že v roce 2020 bylo evidováno 19 trestných činů motivovaných nenávisti proti Romům, což představuje pokles o 24 skutků proti roku 2019.

V průběhu roku 2020 došlo k útlumu v aktivitách uskupení, jež svoji činnost spojují s protiimigračními či protiromskými postoji. Snížení aktivit lze jednoznačně přičíst opatřením spojeným s bojem proti pandemii covid-19. Tato opatření se stala hlavním tématem většiny aktivních uskupení a způsobila odklon od protiimigračních a protiromských témat. Následkem vyhlášení nouzového stavu, zákazu konání veřejných akcí s více než 30 účastníky v březnu 2020 a omezení volného pohybu osob se také nenávistná aktivita směřovaná proti Romům postupně přemístila z veřejného prostoru na sociální sítě a do internetových diskuzí, což je trend, který v roce 2020 zaznamenali krajští koordinátoři pro romské záležitosti ve všech krajích.

Podle Zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020 bylo zaznamenáno 37 akcí s účastí pravicových extremistů, což představuje téměř poloviční pokles proti roku 2019. Dle údajů krajských koordinátorů byly nicméně v krajích zaznamenány případy verbální agrese směřované na Romy (Jihomoravský kraj, Karlovarský kraj, Liberecký kraj), z nichž některé byly řešeny v přestupkovém řízení. V Olomouckém kraji se frekvence nenávistných reakcí na internetu zvýšila po konfliktech mezi romskými rodinami v Kojetíně a zejména v Přerově. V Pardubickém kraji v roce 2020 policie řešila dva případy extremismu, z toho jeden případ útoku na sociální síti Facebook. Pachatel byl obviněn z trestného činu dle § 166/3 TZ, obžalován a odsouzen.

Organizace In Iustitia, která se dlouhodobě věnuje monitoringu násilí z nenávisti, zaznamenala ve svých průběžných zprávách o předsudečném násilí v roce 2020 celkem 20 útoků namířených proti Romům. Ve sledovaných obdobích 1. ledna – 31. března 2020 a 1. července – 30. září 2020 zaznamenala v obou případech šest útoků namířených proti Romům, ve sledovaném období 1. dubna – 30. června 2020 sedm útoků a ve sledovaném období 1. října – 31. prosince 2020 jeden útok namířený proti Romům.⁹ Protože však jde o průběžné zprávy, údaje ve výroční zprávě o předsudečném násilí v roce 2020, která v době přípravy tohoto materiálu nebyla k dispozici, se mohou lišit.

Dne 12. února 2020 byl Poslaneckou sněmovnou zvolen veřejným ochráncem práv Stanislav Křeček, což vyvolalo protesty části odborné veřejnosti, části občanské společnosti i členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.¹⁰ Dne 19. února 2020 se nový ombudsman ujal funkce a nahradil tak Annu Šabatovou, jejíž šestiletý mandát skončil.

Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2020 obdržela 18 podnětů, ve kterých stěžovatelé namítali údajnou diskriminaci z důvodu romské etnicity.¹¹ Z oblastí uvedených v antidiskriminačním zákoně se nejvíce podnětů týkalo diskriminace v oblasti bydlení.¹² V roce 2020 dokončila Kancelář veřejného ochránce práv výzkum Nenávistné projevy na internetu a v rozhodování českých soudů, který navazoval na předcházející aktivity

⁸ <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>.

⁹ <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasilí/>.

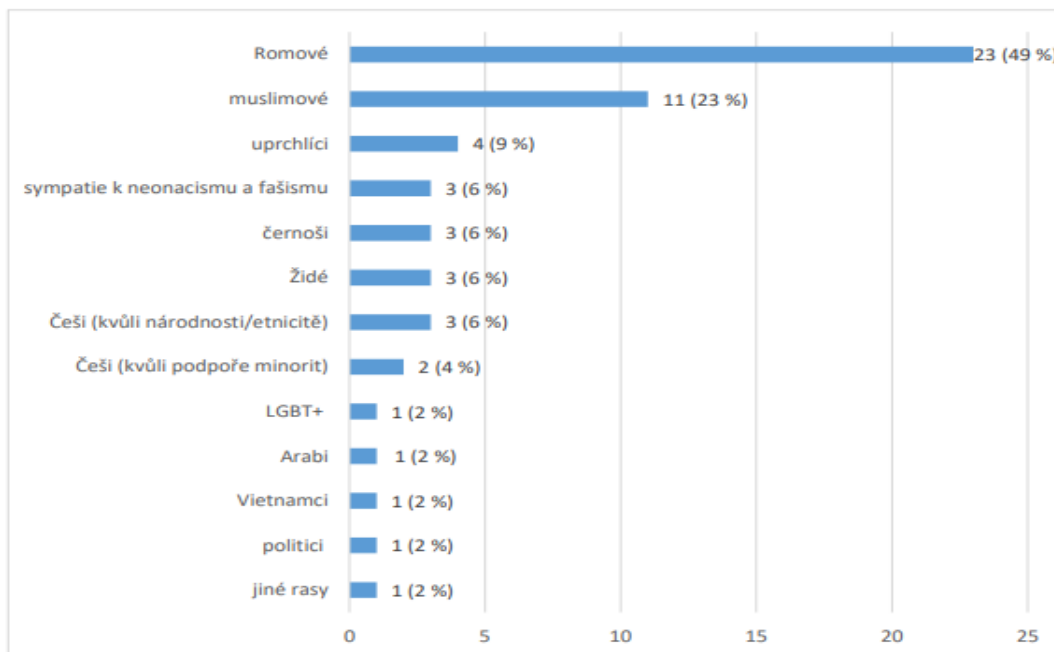
¹⁰ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/obcansti-clenove-romske-rady-stanislav-krecek-je-pro-nas-jako-verejny-ochrance-prav-neprijatelny>.

¹¹ Od jara roku 2019 eviduje Kancelář veřejného ochránce práv podněty na diskriminaci z důvodu romské etnicity pro účely statistických dat samostatně.

¹² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů, zakazuje diskriminaci v oblastech vymezených v ustanovení § 1 odst. 1.

veřejného ochránce práv.¹³ Výzkum analyzoval rozhodnutí českých soudů v trestních věcech za sledované období od roku 2016 do června 2019. Podle výzkumu jsou nenávistné projevy nejčastěji (60% rozhodnutí) zaměřeny obecně proti celé skupině osob definované národností, etnicitou, barvou pleti, náboženským vyznáním, sexuální orientací a podobně. Ve zhruba třetině rozhodnutí mířily tyto projevy proti konkrétní osobě nebo skupině konkrétních osob. Nejčastějšími oběťmi jsou Romové (49% rozhodnutí).¹⁴ Na základě získaných poznatků Kancelář veřejného ochránce práv za účelem zlepšení situace v oblasti nenávistných projevů formulovala pro odpovědné orgány státní správy řadu doporučení,¹⁵ mimo jiné sjednotit databáze trestné činnosti nebo posílit vzdělávání orgánů činných v trestním řízení ohledně problematiky trestné činnosti z nenávisti. Graf 2 podává přehled o rozhodnutí soudů dle typu obětí (analyzováno bylo 47 soudních rozhodnutí).

Graf 2 Rozhodnutí dle typu obětí

Zdroj: Výzkumná zpráva veřejného ochránce práv: *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů*

Protiromské smýšlení bylo během roku 2020 zaznamenáno mimo jiné v předvolebních kampaních některých politických subjektů a ve vyjádření některých politiků či veřejně známých osobností ve veřejném prostoru. Podle souhrnné situační zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti za 1. pololetí roku 2020, kterou vypracoval Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR, vyvolávali protiromské nálady v roce 2020 především členové hnutí Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury (SPD).¹⁶ Tato strana tak zůstala lídrem podněcujícím xenofobní nálady na krajní pravici. Národní demokracie v době pandemie covid-19 přišla s návrhem zřídit speciální pracovní tábory pro tzv. sociálně nepřízpůsobivé.¹⁷

Starosta Postoloprť Zdeněk Pištora z hnutí Trikolora na svém facebookovém profilu uvedl, že Romové „nehnou pro tuto společnost ani prstem a chodí se svým mnohapočetným klanem

¹³ Například konference na téma *Nenávist na internetu* uspořádaná ve spolupráci s Ústavním soudem ČR, bližší informace k obsahu jsou dostupné zde: [Veřejný ochránce práv - KONFERENCE: Nenávist na internetu \(Ústavní soud ČR\)](https://ochrance.cz/) (ochrance.cz), nebo informační leták *Nenávistné projevy na internetu*, který shrnuje možnosti obrany proti nenávistným projevům a který je dostupný zde [Nenavistne-projevy.pdf](https://ochrance.cz/) (ochrance.cz).

¹⁴ Výzkum veřejného ochránce práv *Nenávist na internetu a rozhodování českých soudů* (2020), dostupný z [47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf](https://ochrance.cz/) (ochrance.cz).

¹⁵ Doporučení veřejného ochránce práv ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 67/2018/DIS, dostupné z: [Nalezené detail | Evidence stanovisek ombudsmana](https://ochrance.cz/) (ochrance.cz).

¹⁶ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/vnitro-spd-tomia-okamury-se-pokouselo-vyvolavat-protiromske-nalady-extremiste-a-xenofobove-sirili-dezinformace-o-koronaviru>.

¹⁷ *Ibid.*

děti (které jsou jejich výrobním prostředkem) pro mnohatisícové dávky, a ještě se rozčilují, že je nedostávají včas, aby se vzápětí šli poflakovat po ulicích a náměstích v době, kdy je vyhlášena karanténa.“¹⁸ Status byl později z facebookového profilu smazán.

V červenci 2020 sdílel veřejný ochránce práv Stanislav Křeček na svém facebookovém profilu svůj článek „Black Lives Matter a ti druzí,“ který napsal pro deník Právo. Vyjádřil v něm názor, že paralely mezi rasismem ovlivněným postavením Afroameričanů a situací českých Romů jsou neopodstatněné, protože „je-li obecně přijímán názor, že na vytvořeném bohatství v USA měla v minulosti značný podíl práce černošských otroků, pak totéž se o evropských Romech v žádném případě říct nedá.“¹⁹ Veřejný ochránce práv ve svém článku Romům rovněž doporučil, aby se, čelí-li údajné diskriminaci na pracovním trhu, zaměstnali sami, a aby si, čelí-li údajné diskriminaci na trhu s bydlením, postavili vlastní domy a byty.²⁰

V lednu 2020 upozornila Rada pro rozhlasové a televizní vysílání společnost Barrandov Televizní Studio, a.s., na porušení zákona v reakci na odvysílání pořadu, v němž zazněly stereotypní a rasistické vtipy o Romech.

Od února 2020 je možné nově hlásit nenávistný obsah na internetu přes webový Portál občana. Strukturovaný formulář radí jak nenávistný obsah správně definovat a popsat. Podněty však nelze podávat anonymně.²¹

2. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace

2.1. Institucionální zabezpečení romské integrace

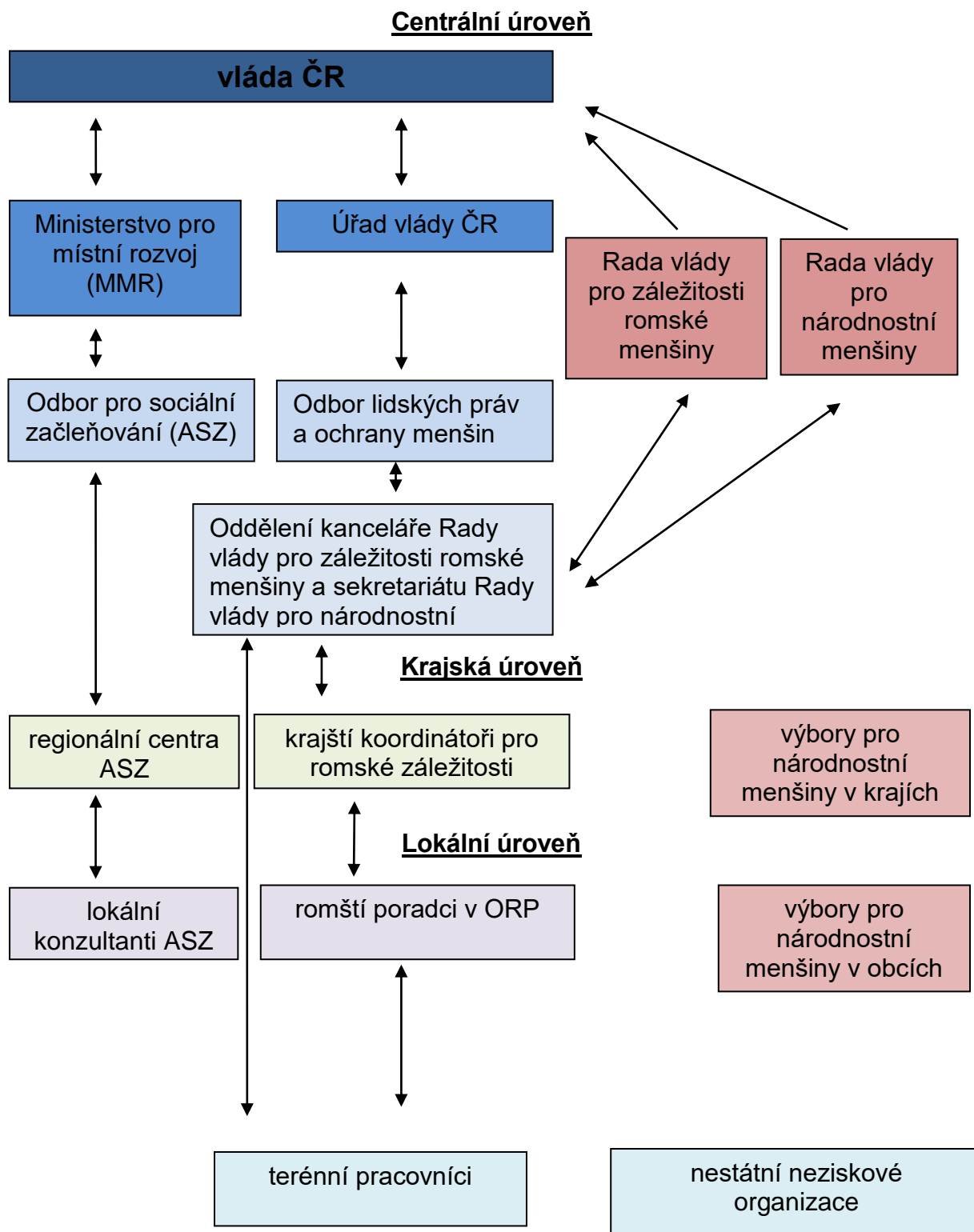
V roce 2020 došlo ve struktuře institucionálního zabezpečení v oblasti sociálního začleňování k výrazné změně. Agenda odboru pro sociální začleňování (Agentura) přešla rozhodnutím vlády č. 552 ze dne 30. července 2019 s účinností od 1. ledna 2020 z Úřadu vlády ČR pod Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (Dále jen „MMR“). Odbor pro sociální začleňování (Agentura) byl organizačně zařazen do Sekce bydlení a sociálního začleňování. Monitorovací výbor Rady vlády pro záležitosti romské menšiny pro činnost Agentury pro sociální začleňování zůstal jedním z pracovních orgánů zřízených Radou vlády pro záležitosti romské menšiny na Úřadu vlády. Diagram zobrazuje subjekty, které jsou v politikách týkajících se integrace Romů v České republice aktivní, a vztahy mezi nimi. Institucionální zabezpečení romské integrace lze stručně rozdělit na tři úrovně, a to úroveň centrální, krajskou a lokální.

¹⁸ <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/i-kvartalni-zprava-1.1-31.3.2020.pdf>.

¹⁹ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10214697299666356&set=pb.1839748515.-2207520000.&type=3>.

²⁰ Ibid.

²¹ <https://obcan.portal.gov.cz/prihlaseni>.

Centrální úroveň

V průběhu roku 2020 působila na pozici zmocněnkyně pro lidská práva Helena Válková, která byla jmenována 6. května 2019. Zmocněnec vlády pro lidská práva je ze své pozice místopředsedou poradních orgánů vlády v oblasti lidských práv, tzn. také Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny. V gesci zmocněnce pro lidská práva je mimo jiné zpracovávání koncepcí dlouhodobého vývoje ochrany lidských práv včetně práv národnostních menšin, integrace romské menšiny, rovnosti žen a mužů, postavení osob se zdravotním postižením, postavení nestátních neziskových organizací, příprava návrhů a podnětů ke zlepšení stavu dodržování lidských práv v ČR, zpracovávání zpráv o plnění závazků plynoucích z mezinárodních smluv v oblasti lidských práv atd.²²

Odborné zázemí poskytuje zmocněnkyni vlády pro lidská práva Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, konkrétně v oblasti romské integrace a národnostních menšin pak oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Kancelář Rady“).²³ Kancelář Rady je také Národním kontaktním místem pro integraci Romů fungujícím v rámci sítě národních kontaktních míst napříč členskými státy Evropské unie. Platforma Národních kontaktních míst pro integraci Romů umožňuje členským státům a Evropské komisi sdílet zkušenosti a odborné znalosti týkající se politik integrace Romů a zároveň podporuje nadnárodní spolupráci mezi členskými státy EU. Důsledkem opatření v souvislosti s pandemií covid-19 se jednání národních kontaktních míst v roce 2020 konala převážně online.

Kancelář spolupracuje také s dalšími mezinárodními organizacemi, zejména pak Radou Evropy a jejími poradními orgány zaměřenými na plnění mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, zejména pak Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin a Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků.

Kancelář Rady také administruje čtyři dotační programy, které přispívají k integraci Romů, zajišťují institucionální provázanost mezi jednotlivými aktéry romské integrace a přispívají k rozvoji romské kultury a jazyka. Konkrétně jde o dotační programy Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Podrobnější informace o financování uvedených dotačních programů jsou uvedeny v kapitole 2.2. Financování romské integrace.

Kancelář Rady je také gestorem Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030.²⁴ Právě příprava tohoto koncepčního dokumentu byla jednou z hlavních činností Kanceláře Rady v roce 2020. Účelem Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 je vytvořit rámec pro opatření, která rozvinou pozitivní změny, jichž bylo dosaženo v některých oblastech romské integrace, a pro opatření, která povedou ke zvrácení negativních trendů tam, kde přetrvávají anebo se dokonce prohlubují. Konečným cílem je odstranění neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové populace, zajištění účinné ochrany Romů před diskriminací a anticiganismem a povzbuzení emancipace Romů, romské kultury, jazyka a participace Romů. Hlavní cíle úzce navazují na cíle Strategie romské integrace do roku 2020 a reflektují skutečnost, že tyto cíle nebyly v řadě oblastí dosaženy.

Jako členská země EU je Česká republika vázána komunitárním právem a řadou unijních dokumentů, které upravují realizaci společných politik a cílů. V říjnu 2020 představila Evropská komise nový Strategický rámec pro rovnost, začlenění a účast Romů v EU. Tento

²² Více viz <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/zmocnenecnenkyne-vlady-pro-lidska-prava-15656/>.

²³ Bližší informace o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny lze nalézt ve Výročních zprávách o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny zveřejněných na webových stránkách Úřadu vlády ČR: www.vlada.cz.

²⁴ Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021-2030 byla schválena vládou České republiky v květnu 2021.

strategický rámec je tvořen Sdělením komise „Unie rovnosti: strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů“²⁵ a Doporučením Rady o rovnosti, začlenění a účasti Romů.²⁶

Sdělení Komise představuje první příspěvek k implementaci Akčního plánu EU proti rasismu 2020 – 2025. Vedle dosavadních čtyř cílů v oblastech (1) vzdělávání, (2) zaměstnání, (3) zdravotní péče a sociálních služeb a (4) bydlení včetně základních služeb nově stanovuje rovněž tři horizontální cíle, které se týkají oblasti (i) rovnosti, (ii) začlenění ve smyslu snížení rozdílů v chudobě mezi Romy a většinovou populací a (iii) účasti Romů.

Sdělení Komise nově klade do centra pozornosti prevenci diskriminace Romů, boj proti protiromskému smýšlení a důrazně žádá silnější zapojení Romů do vytváření a realizace integračních politik. To se pak promítá rovněž do požadavku intenzivnější podpory romské občanské společnosti ze strany státu a současně do návrhu na posílení role tzv. Národního kontaktního místa pro Romy. Opatřeními, kterými Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 reaguje na tento požadavek, je např. vytvoření postu zmocněnce vlády pro romské záležitosti či implementace specifického cíle iv j) článku 4 návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském sociálním fondu (ESF+) "bojovat proti diskriminaci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové, a podporovat jejich sociálně-ekonomickou integraci".²⁷

Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 stanovuje tematické kapitoly, které pokrývají nerovnosti a přetrvávající problémy v hlavních společenských oblastech: Emancipace, Anticiganismus, Vzdělávání, Bydlení, Zaměstnanost a Zdraví. Průřezovým tématem jsou pak Kapacity a zdroje pro implementaci. Textová část identifikuje nerovnosti a přetrvávající problémy v jednotlivých oblastech. Strategické cíle, specifické cíle a návrhy opatření jsou uvedeny v logických rámcích (úkolové části) dokumentu.

Příprava dokumentu se z velké části řídila Metodikou přípravy veřejných strategií. První konzultace začaly v březnu 2019, kdy byli zástupci romské občanské společnosti a neziskového sektoru vyzváni k podávání návrhů cílů a opatření v jednotlivých tematických kapitolách. Během roku 2019 se uskutečnilo také několik konzultací s vybranými nestátními neziskovými organizacemi a odborníky na vybraná témata. Od počátku roku 2020 již probíhaly konzultace pracovních verzí jednotlivých tematických kapitol včetně navržených cílů a opatření. V květnu a červnu 2020 byla pracovní verze materiálu předložena všem ministerstvům a členům Rady vlády pro záležitosti romské menšiny k připomínce, čímž byla zahájena hlavní část konzultační fáze. Veřejnost měla zároveň možnost se k návrhu materiálu vyjádřit ve dnech 29. dubna až 27. května 2020 prostřednictvím online veřejné konzultace.

Na základě obdržených připomínek byly dopracovány jednotlivé tematické kapitoly včetně cílů a návrhů opatření. Doplněná verze materiálu byla všem ministerstvům a členům Rady vlády pro záležitosti romské menšiny předložena k opětovným připomínce v říjnu a listopadu 2020. V rámci této konzultační fáze obdržely Rada vlády pro záležitosti romské menšiny a Rada vlády pro národnostní menšiny celkem 228 připomínek, na základě kterých byl připraven návrh vypořádání. Materiál byl 17. prosince 2020 rozeslán do meziresortního připomínkového řízení, které bylo ukončeno 5. ledna 2021. Zásadní připomínky povinných připomínkových míst byly akceptovány, vysvětleny či po sérii jednání došlo ke shodě.

²⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě. Unie rovnosti: strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů. COM/2020/620 final. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9a007e7e-08ad-11eb-a511-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF.

²⁶ <https://beta.op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/05c5aac3-8855-11eb-ac4c-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-199205842>.

²⁷ Více viz http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-rovnosti--zacleneni-a-participace-romu-strategie-romske-integrace-2021_2030-188413/.

Doporučující připomínky a připomínky ostatních připomínkových míst byly akceptovány, vysvětleny či vzaty na vědomí.

Jednotlivá opatření lze z hlediska financování jejich realizace rozdělit na tři základní typy. První typ představují opatření bez přímých nákladů, která mají být realizována v rámci stávající činnosti gestorů (například legislativní opatření). Druhým typem jsou opatření, k jejichž financování bude možné využít finanční prostředky z Evropského sociálního fondu plus (dále jen „ESF+“), zejména Operační program Zaměstnanost plus (dále jen „OPZ+“) a Operační program Jan Amos Komenský (dále jen „OP JAK“), Fondů EHP a Norska a dalších zdrojů mimo státní rozpočet. Posledním typem jsou pak opatření s přímým dopadem na státní rozpočet. Vzhledem k tomu, že jde o otevřenou strategii, nelze přesné finanční dopady vyčíslit. Realizace Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 bude kryta v rámci výdajů schváleného rozpočtu všech dotčených kapitol v jednotlivých letech. Realizace úkolů bude záviset na aktuálních možnostech státního rozpočtu a na rozhodnutí správců kapitol, jaké priority výdajů si stanoví v rámci svého resortu. Materiál je zároveň podkladem pro přípravu nového programového období, zejména v rámci OPZ+, OP JAK a Integrovaného regionálního operačního programu (dále jen „IROP“) ESF+.

Operační programy ESF se rovněž významnou měrou podílejí na financování tzv. koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a je s nimi počítáno i návazných programech ESF+. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (dále jen „KPSVL“) je nástrojem pomoci obcím a jejich svazkům při začleňování sociálně vyloučených obyvatel a prevenci vzniku sociálního vyloučení. Základem činnosti Odboru pro sociální začleňování MMR (dále jen Agentura) je propojování a koordinace místních aktérů s cílem podpořit začlenění obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Agentura přitom poskytuje svým partnerským obcím metodickou podporu při vytváření a implementaci lokálních strategií sociálního začleňování a poskytuje jim odborné poradenství. Významnou roli při činnosti Agentury hrají také jí zřízená tzv. regionální centra, která zvyšují efektivitu poskytované podpory, a to zejména prostřednictvím spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi, které jsou hlavním realizátorem projektových aktivit v obcích, kde Agentura působí. Tyto projektové aktivity jsou z velké míry podporovány právě z operačních programů ESF.

V roce 2020 probíhaly přípravy metodiky upravující Koordinovaný přístup k sociálnímu vyloučení 2021+ (KPSV 2021+), která byla rozdělena na dvě části: obecná část stanovuje základní nastavení spolupráce Agentury s územními celky a dalšími subjekty, specifická část je prováděcím dokumentem, který konkretizuje a popisuje vstup do KPSV 2021+, činnosti a výstupy spolupráce s územními celky a jejich klíčovými partnery. V roce 2020 byla zpracována pracovní verze tohoto materiálu.

Agentura se i v roce 2020 věnovala tématu inkluzivního vzdělávání. V roce 2020 bylo zpracováno 9 Vstupních analýz místních vzdělávacích sítí.²⁸ Dále vzniklo za podpory Agentury 10 místních plánů inkluze²⁹ a v rámci vzdálené dílčí podpory 9 místních plánů inkluze³⁰ a 4 plány podpory.³¹ Celkem bylo v projektu Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách finalizováno 56 výstupů, jimiž jsou klíčové dokumenty pro podporu inkluzivního vzdělávání na úrovni obcí.

Agentura spolupracovala v roce 2020 s 66 lokalitami čítajícími 109 obcí. Ve své Výroční zprávě za rok 2020 Agentura uvádí, že zajistila individuální dluhové poradenství 4950 lidem, lepší podmínky pro vzdělávání 3934 dětem, důstojné bydlení 1674 lidem, zabezpečila opravu 993 bytů, zajistila vznik 10 sociálních podniků, podpořila 22 nízkoprahových zařízení

²⁸ V Košumbersku, Vřesové, Němčicích nad Hanou, Dvorcích, Hoštce, Jindřichovicích pod Smrkem, Opavě, Šternberku a Kojetíně.

²⁹ V lokalitách Aš, Brno, Příbram, Slaný, Jihlava, Varnsdorf, Žďár n. S., České Velenice, Nový Bor a Rozvodí.

³⁰ V lokalitách Němčice nad Hanou, Košumbersko, Svitavy, Šternberk, Kojetín, Hoštka, Opava, Jindřichovice pod Smrkem a Vřesová.

³¹ V lokalitách MAP České Budějovice, Liberecko, Brandýs nad Labem, Olomouc.

pro děti a mládež, podpořila 20 koncepcí bydlení a zpracovala 46 výzkumů stavu sociálního vyloučení v jednotlivých obcích a městech.

Krajská úroveň

Na krajské úrovni hrají významnou roli v politice integrace Romů krajsí koordinátoři pro romské záležitosti, jejichž plat je částečně hrazen také z rozpočtu Úřadu vlády (viz kapitola 2.2. Financování romské integrace). Pozice krajského koordinátora je zakotvena zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (dále jen „zákon o krajích“).

Funkce krajského koordinátora pro romské záležitosti byla v roce 2020 zřízena ve všech krajích včetně hl. m. Prahy. Jihočeský, Královéhradecký, Ústecký, Olomoucký a Zlínský kraj v roce 2020 zaměstnávaly koordinátora pro romské záležitosti na plný úvazek. Průměrný úvazek krajského koordinátora v roce 2020 byl 0,86. Deset krajských koordinátorů bylo zařazeno do odborů sociálních věcí, jeden do odboru školství (Jihomoravský kraj) a dva přímo do kanceláře hejtmána (Královéhradecký a Zlínský kraj).

Krajsí koordinátoři pro romské záležitosti jsou metodicky vedeni Kanceláří Rady. Ta tak může prostřednictvím svého metodického vedení a také poskytováním nenárokových neinvestičních dotací na spolufinancování funkce krajského koordinátora částečně ovlivňovat, a tím také sjednocovat a standardizovat práci krajských koordinátorů.

Krajsí koordinátoři, kteří se věnují specifickým problémům a poskytování individuální pomoci, mají povinnost také spolupracovat s relevantními aktéry (např. romskými poradci, terénními pracovníky, asistenty pedagoga a dalšími partnery při řešení romských záležitostí), a propojovat tak institucionální síť romské integrace. Prostřednictvím spolupráce s uvedenými aktéry jsou tak zapojováni do činnosti platforem souvisejících s tématem romské integrace, vzniku koncepčních a strategických dokumentů kraje, obcí apod. Při své činnosti intenzivně spolupracují také s nestátními neziskovými organizacemi působícími na jejich území či dalšími organizacemi a institucemi.

V průběhu roku 2020 krajsí koordinátoři uspořádali 53 porad s relevantními aktéry, např. romskými poradci, terénními pracovníky, asistenty pedagoga a dalšími partnery při řešení romských záležitostí v kraji. Došlo tedy k poklesu proti roku 2019, kdy krajsí koordinátoři vykázali 60 porad. Setkání byla, zvláště v prvním pololetí, rušena kvůli omezením spojeným s pandemií covid-19. Na podzim už velká část koordinátorů začala pořádat porady formou videokonferencí. Dále uspořádali 22 vzdělávacích akcí pro relevantní partnery – školení, semináře, konference apod., byli zapojeni do činnosti 67 platforem souvisejících s tématem romské integrace a podíleli se na vzniku 36 koncepčních a strategických dokumentů kraje, obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). Dále provedli 53 kontrol ORP v souvislosti s výkonem přenesené působnosti (v návaznosti na plnění úkolů vyplývajících z ustanovení § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů), a sami se účastnili celkem 64 odborných kurzů, školení, seminářů a výcviků vedoucích k prohloubení jejich kvalifikace.

Krajsí koordinátoři také spolupracují s výbory pro národnostní menšiny, pokud jsou v kraji zřízeny. Podmínky pro povinné zřízení výboru pro národnostní menšiny jsou určeny zákonem o krajích. Z celkových pěti existujících výborů byly v roce 2020 čtyři zřízeny na základě zákona o krajích a jeden byl zřízen nad rámec tohoto zákona. Členy uvedených orgánů jsou zpravidla i Romové.

Tabulka 3 Výbory, komise a pracovní skupiny v krajích

kraj	konzultační mechanismus (Výbor, Komise, Pracovní skupina)	povinnost ze zákona*
Jihočeský	---	
Jihomoravský	Výbor pro národnostní menšiny	ANO
Karlovarský	Výbor pro národnostní menšiny	ANO
Královéhradecký	Komise pro lidská práva	NE
Liberecký	Komise Rady Libereckého kraje pro národnostní menšiny, cizince a sociální začleňování	NE
Moravskoslezský	Výbor pro národnostní menšiny	ANO
Olomoucký	Pracovní skupina Etnické menšiny a cizinci	NE
Pardubický	Komise pro integraci romské komunity a dalších etnických skupin	NE
Plzeňský	Komise pro oblast sociálních věcí a národnostních menšin	NE
Hlavní město Praha	Výbor pro národnostní menšiny Poradní sbor pro záležitosti romské menšiny	ANO NE
Středočeský	---	
Ústecký	Výbor pro národnostní menšiny	NE
Vysočina	Pracovní skupina poskytovatelů služeb pro národnostní a etnické menšiny, osoby bez přístřeší a oběti trestné činnosti	NE
Zlínský	---	

* Byly naplněny podmínky, kdy je zřízení Výboru pro národnostní menšiny zákonnou povinností.

Zdroj: Zpráva o situaci národnostních menšin v ČR za rok 2020

Lokální úroveň

Na lokální úrovni hrají významnou roli při integraci romské menšiny čtyři aktéři. Jedním z nich jsou lokální konzultanti Agentury, kteří intenzivně spolupracují s místními aktéry v lokalitách, kde Agentura působí. Takovými aktéry by měli být například i romští poradci v ORP.

Podle § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin „Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti“. Právě tato definice však v praxi způsobuje značné problémy. V zákoně není totiž explicitně zakotveno, že má být zřízena funkce romského poradce. Toto doporučení vzešlo pouze z metodického pokynu Úřadu vlády. V praxi tak často dochází k tomu, že k výkonu § 6 odst. 8 je určen celý odbor či oddělení obecního úřadu, který má ve své gesci sociální problematiku, a není tak zajištěna provázanost mezi Úřadem vlády, krajskými koordinátory a ORP.

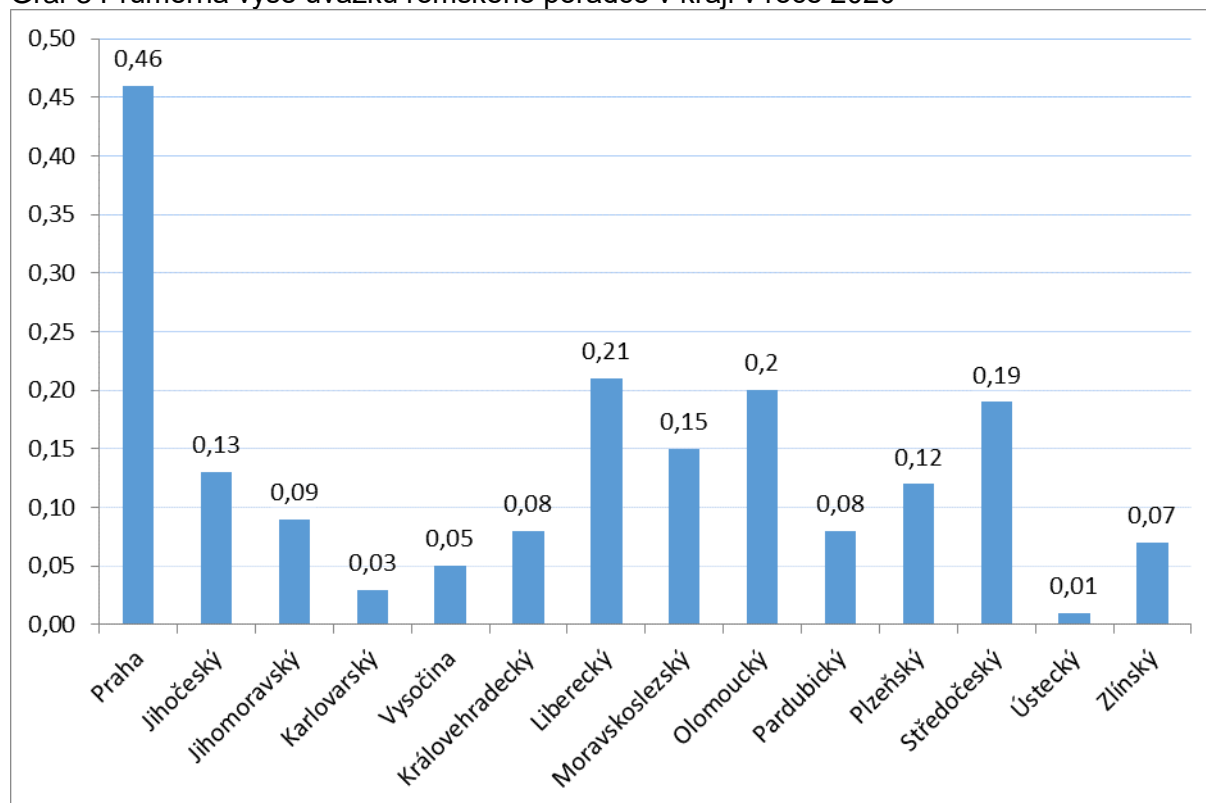
Přetrvávající problém v propojení institucionální sítě představují také nízké až zanedbatelné úvazky romských poradců. Dle údajů krajských koordinátorů zůstává zřízení pozice romského poradce pouze „nuceným“ splněním zákonné povinnosti, aniž by ORP vnímaly přidanou hodnotu této funkce, zejména v případě řešení problémů v rámci jejich obvodu. Tomuto postojí odpovídá také průměrná výše úvazku romských poradců v ČR, která dle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti představovala v roce 2020 hodnotu 0,11³² úvazku na jednoho romského poradce. Problémem také zůstává častá fluktuace na pozici, která znesnadňuje navázání důvěry a komunikace mezi ORP a romskou menšinou.

V roce 2020 byla pozice romského poradce pracujícího na plný úvazek zřízena pouze v ORP nacházejících se v kraji Jihomoravském, Moravskoslezském, Středočeském a v hl. m. Praze. Graf uvádí průměrnou výši úvazku romského poradce v daném kraji. Tento výsledek je však

³² Pokud bychom započítali i 21 romských poradců z Prahy, průměrná výše úvazků romských poradců by stoupla na 0,13.

nutné brát s jistou rezervou, jelikož některé ORP výši úvazku romského poradce danému krajskému koordinátorovi neposkytly s odkazem na to, že tato funkce je kumulována s dalšími agendami v rámci úvazku a nelze jednoznačně určit výši úvazku, na kterou vykonávají funkci romského poradce.

Graf 3 Průměrná výše úvazku romského poradce v kraji v roce 2020

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2020

Jak uvádí Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2019, důvodem nezájmu obcí o pozici romského poradce může být chybějící systémové financování. Protože se doposud nepodařilo zabezpečit financování ze státního rozpočtu, dočasným řešením tohoto problému měla být v roce 2020 možnost financování z Fondů EHP a Norska 2014 – 2021. V rámci programu Lidská práva, Inkluze Romů a posilování jejich postavení, bylo možné čerpat grant na budování kapacit romských poradců prostřednictvím výzvy HROVA1B – Budování kapacit romských poradců, která byla vyhlášena zprostředkovatelem programu, Ministerstvem financí (dále jen „MF“), ve spolupráci s Úřadem vlády 23. června 2020.

Pro otevřenou výzvu, v níž byla možným žadatelem obec s rozšířenou působností, kraj, či hl. m. Praha, bylo vyčleněno 1 320 000 eur (cca 34 478 400 Kč). Výzva se zaměřila na budování kapacit romských poradců za účelem zajištění úkolů napomáhajících výkonu práv příslušníků romské menšiny a integrace příslušníků romské komunity do společnosti. Výzva měla za cíl také podporu ukotvení spolupráce romských poradců s místními romskými a proromskými organizacemi či romskými platformami, které sdružují romské představitele a přispívají k integraci příslušníků romské menšiny do společnosti. Kromě podpory budování kapacit romských poradců byly podpořeny také aktivity zaměřené na vzdělávání romských poradců a doplňkově také na vzdělávání relevantních zaměstnanců obcí a krajů spolupracujících s příslušníky romské menšiny. Ačkoliv Úřad vlády i MF mezi možnými žadateli výzvu aktivně propagovaly a proběhlo také několik informačních seminářů,³³ nabídka ze strany obcí téměř nebyla využita a žadatelé předložili do listopadu 2020 pouze 3

³³ <https://www.eeagrants.cz/cs/programy/lidska-prava/aktuality/2020/seminar-pro-zadatele-tykajici-se-vyzev-z-3092>,
<https://www.eeagrants.cz/cs/programy/lidska-prava/aktuality/2020/seminar-pro-zadatele-inkluzeromu-a-posi-3095>.

žádosti o grant. Všechny byly v roce 2021 podpořeny: Městská část Praha 3 částkou 5 314 944 Kč, město Tábor částkou 2 568 543 Kč a statutární město Brno částkou 7 413 160 Kč.³⁴ Z důvodu nízkého počtu žádostí došlo později k přesunu nevyčerpaných prostředků, které činily necelou polovinu celkové alokace, z výzvy HROVA1 do výzvy HROVA2 (Tvorba motivačních prázdninových programů a mimoškolních aktivit pro romské děti).

Přes existenci výzvy Fondů EHP a Norska v roce 2020 nebyla naplněna očekávání na (byť dočasné) řešení financování pozice romských poradců a situace se od roku 2019 nezlepšila. K institucionálnímu rozvoji funkce romského poradce dlouhodobě nedochází. Nezáměr o výzvu Norských fondů ze strany obcí navíc ukázal, že hlavní problém je strukturálního charakteru a je spojen spíše než s problémem financování s neochotou samospráv a nezájmem obcí o tuto agendu. Jak potvrzují krajští koordinátoři pro romské záležitosti, obce často s odvoláním na Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách argumentují, že sociální pomoc poskytují všem bez ohledu na etnicitu, a nepovažují proto zřízení pozic romských poradců či navyšování jejich úvazků za účelné.

Nezáměr obcí o výzvy s celkovou alokací 34 478 400 Kč je překvapující také vzhledem k načasování: v červnu 2020, kdy byla výzva vyhlášena, se Česká republika již několik měsíců potýkala s pandemií covid-19, během níž byly vyloučené a znevýhodněné komunity ve všech členských státech Evropské unie vystaveny závažným negativním zdravotním i socioekonomickým dopadům, jež zhoršují stávající nerovnosti a zvyšují riziko chudoby a sociálního vyloučení.³⁵ ORP a kraje tak měly unikátní možnost včas pomoci romským komunitám na svém území prostřednictvím prostředků z Fondů EHP a Norska, kterou až na 3 výjimky nevyužily.

Dalším článkem v institucionálním zabezpečení romské integrace, jedním z nejdůležitějších, jsou terénní (sociální) pracovníci. Terénní pracovníci mohou být zaměstnanci obcí či jejich příspěvkových organizací nebo zaměstnanci nestátních neziskových organizací. V případě nestátních neziskových organizací je terénní práce zpravidla součástí poskytovaných sociálních služeb.

Na terénní práci v obcích poskytuje Úřad vlády příspěvek v rámci dotačního programu Podpora terénní práce (viz kapitola 2.2. Financování romské integrace). V roce 2020 byla dotace poskytnuta 35 obcím, v rámci nichž bylo podpořeno 43 pracovních míst s průměrnou výší úvazku 0,85. Řada podpořených terénních pracovníků byli navíc Romové, což výrazně zvyšuje důvěru mezi terénním pracovníkem a osobami z cílové skupiny.

Terénní pracovníci podpoření z dotačního programu Podpora terénní práce vykonali v roce 2020 celkem 8 799 intervencí v oblasti chudoby, 8 647 v oblasti bydlení, 7 709 v oblasti vzdělání, 3 849 v oblasti zaměstnání a 2 337 v oblasti zdraví. Nejméně intervencí naopak vykonali v oblasti diskriminace, celkem 334. Terénní pracovníci také poskytli 1 346 informací o možnosti účasti a zapojení se do aktivit veřejně prospěšných organizací a 1 197 informací o možnosti účasti na veřejných záležitostech a upřádali 42 akcí s komunitou.

Důležitou a nezastupitelnou roli v zabezpečení romské integrace hrají také nestátní neziskové organizace působící v jednotlivých regionech. Jejich zaměření může být široké, od poskytování sociálních služeb, přes realizaci komunitní práce až po realizaci kulturních aktivit. Zároveň hrají významnou roli také organizace, jež podporují aktivní občanství a zaměřují se na emancipaci příslušníků romské menšiny či na řešení anticiganismu v české společnosti. Nestátní neziskové organizace byly v roce 2020 začleněny do přípravy Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030.

³⁴ <https://www.eeagrants.cz/cs/programy/lidska-prava/aktuality/2021/finalni-vysledky--budovani-kapacit-romsk-3338>.

³⁵ Doporučení Rady ze dne 12. března 2021 o rovnosti, začlenění a účasti Romů 2021/C 93/01: <https://beta.op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/05c5aac3-8855-11eb-ac4c-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-199205842>.

Posledním aktérem na místní úrovni jsou tzv. lokální konzultanti Agentury spolupracující s místními aktéry v lokalitách, v nichž Agentura působí. Jedná se např. o nestátní neziskové organizace působící v dané lokalitě, místní akční skupiny, zástupce obcí, ale i romští poradci v ORP.

2.2 Financování romské integrace

Financování romské integrace a aktivit příslušníků romské menšiny probíhalo v roce 2020 nadále jak na mezinárodní úrovni, zejména z ESF, tak na úrovni národní, potažmo krajské a obecní. V rámci KPSVL zajišťovala Agentura, prostřednictvím realizace dvou systémových projektů spolufinancovaných z ESF, v roce 2020 i nadále podporu územním samosprávným celkům při implementaci vhodných nástrojů a politik směřujících ke zmírňování, nebo úplnému odstraňování sociálního vyloučení, či jeho šíření. V rámci této výzvy jsou cílovými skupinami osoby z řad příslušníků národnostních menšin a také osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách. I přesto, že dle odhadů Agentury tvoří obyvatelé sociálně vyloučených lokalit z cca 80 % Romové, nejsou jednotlivé národnostní menšiny v rámci ESF blíže děleny. Nelze tedy v rámci této výzvy určit dopad projektů na integraci romské menšiny. Další grantové výzvy OPZ jsou zpravidla tematicky zaměřené, přičemž cílovou skupinou nejsou explicitně Romové.

V rámci ESF byl v roce 2020 významný Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen „OP VVV“), v rámci nějž byl sledován indikátor „Počet dětí, žáků a studentů Romů v podpořených organizacích“ a „Počet dětí a žáků Romů začleněných do vzdělávání“. V OP VVV v roce 2020 pokračovala realizace projektů z výzev zaměřených na oblast sociálně vyloučených lokalit s cílem podpořit začleňování romských dětí do předškolního vzdělávání a podpořit školní úspěšnost romských žáků na základních a středních školách.

Financování romské integrace a aktivit příslušníků romské menšiny na národní úrovni je realizováno zejména prostřednictvím dotačních programů administrovaných MŠMT Ministerstvem kultury (dále jen „MK“) a Úřadem vlády. Alokace výše finančních prostředků na dotační programy uvedených poskytovatelů je zpravidla stabilní. Ze státního rozpočtu jsou vedle dotačních programů financovány také aktivity Muzea romské kultury, které je příspěvkovou organizací MK, a aktivity Kanceláře Rady na podporu romské menšiny.

V roce 2020 bylo na podporu romské menšiny ze státního rozpočtu vynaloženo přibližně 88 720 000 Kč. Od roku 2018 lze spatřit nárůst vynaložených finančních prostředků na podporu romské menšiny, který je zapříčiněn zejména růstem rozpočtové kapitoly MK, konkrétně Muzea romské kultury, které v roce 2018 převzalo správu památníků obětí romského holocaustu v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu.

Tabulka 4 Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	18 714 800	18 394 787	21 195 596	17 278 180	19 061 401	18 381 521	15 674 221
Ministerstvo kultury	18 915 510	20 536 512	20 540 766	22 369 919	32 522 485	40 949 121	43 176 206
Úřad vlády ČR	28 178 835	27 159 341	27 424 114	30 790 620	29 448 437	29 374 858	29 869 910
Celkem	65 809 145	66 951 840	69 310 476	70 438 719	81 032 323	88 705 480	88 720 337

Díky dotačním programům MŠMT, MK a Úřadu vlády zaměřeným na podporu romské integrace docházelo také k naplňování dílčích cílů specifického cíle Strategie romské integrace do roku 2020, a to 4.4. *Vytvářet podmínky pro dobré a objektivní informování o romské menšině, kultuře, dějinách a současné situaci, tradicích a názorech Romů*; 5.3. *Zajištění základních podmínek pro rozvoj inkluze romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu a rozvoj inkluzivního vzdělávání* a 8.2. *Podpora sociálních a dalších služeb, zejména zdravotních, odpovídajících potřebám klientů (terénní práce v romských lokalitách, komunitní práce, nízkoprahové služby).*

Tabulka 5 Přehled finančních prostředků za rok 2020 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace

Kapitoly státního rozpočtu	Rok 2020 (v Kč)
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	
1. Podpora integrace romské menšiny	11 018 865
2. Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol ³⁶	4 655 356
Ministerstvo kultury	
3. Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin	1 295 000
4. Podpora integrace příslušníků romské menšiny	1 373 238
5. Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin	4 529 950
6. Oblast profesionálního hudebního umění	50 000
7. Činnost Muzea romské kultury v Brně	35 928 018
Úřad vlády – Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny	
8. Podpora terénní práce	10 911 686
9. Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	12 708 355
10. Podpora koordinátorů pro romské záležitosti	5 569 937
11. Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků ³⁷	679 932
Celkem	88 720 337

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠMT podporuje integraci Romů prostřednictvím dvou dotačních programů, na které bylo v roce 2020 vynaloženo 15 674 221 Kč. Účelem dotačního programu Podpora integrace romské menšiny je podpora předškolního vzdělávání romských dětí, které přicházejí z nerovného prostředí, v němž jim hrozí nejen sociální vyloučení, ale také nerovné šance pro získání kvalitního vzdělání.

Cílem výzvy je zajištění základních podmínek pro rozvoj společného vzdělávání romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu prostřednictvím projektů, které podporují předškolní vzdělávání romských dětí, zvyšují jejich účast v předškolním vzdělávání i připravenost na úspěšné zahájení školní docházky, podporují spolupráci rodiny a školy v oblasti předškolního a základního vzdělávání, přispívají k úspěšnému vzdělávání romských žáků na základní škole a působí preventivně proti předčasnému ukončení vzdělávání romských žáků, podporují úspěšný přechod romských žáků základních škol na střední školy a napomáhají úspěšné integraci romských a ostatních dětí a žáků prostřednictvím volnočasových aktivit. Výzva směřuje na podporu takových aktivit, do kterých se mohou zapojit nejen romské děti,

³⁶ Poskytnutá dotace činila 2 667 318 Kč (v prvním období) a 1 988 038 Kč (ve druhém období).

³⁷ Pouze romský jazyk.

ale také děti, které sdílejí společný prostor, tak aby bylo možné rozvíjet interkulturní dialog a podpořit vzájemné porozumění v tomto procesu.

V roce 2020 byly podporovány aktivity v rámci tematických okruhů předškolní vzdělávání, spolupráce rodiny a školy v oblasti předškolního a základního vzdělávání, vzdělávání romských žáků na základní škole a podpora úspěšného přechodu na střední školu a volnočasové aktivity pro romské děti a žáky. Možnými příjemci byly nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, zapsané spolky a církevní právnické osoby, které prokazatelně vykonávají činnosti ve prospěch romské komunity nejméně jeden rok. V roce 2020 bylo podpořeno 27 projektů částkou v celkové výši 11 018 865 Kč.

Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol má za cíl podpořit romské žáky a studenty ve studiu, zlepšit vzdělávací výsledky romských žáků a studentů, zamezit předčasným odchodům ze škol, zvýšit počet romských žáků a studentů, kteří úspěšně ukončí vzdělávání na střední škole, konzervatoři a vyšší odborné škole, a zvýšit počet romských žáků a studentů, kteří budou motivováni ke vzdělávání na vysokých školách.

Ve výzvě byly podporovány tyto aktivity: aktivita A: zajištění finanční a materiální podpory žáků/studentů (finanční podpora na vzdělávání, stravné, cestovné, ubytování a školní potřeby), aktivita B: zajištění přímé podpory vzdělávání (podpora pro žáky/studenty, kteří žádají o podporu v rámci aktivity A). V roce 2020 probíhalo dotační řízení v programu na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol ve dvou kolech, leden – červen a září – prosinec. Celkem bylo z dotačního programu podpořeno 112 škol. Celková výše poskytnutých finančních prostředků v programu v roce 2020 činila 4 655 356 Kč.

Kromě těchto dvou dotačních programů vyhláší MŠMT také výzvu na podporu vzdělávacích aktivit národnostních menšin. Výzva zahrnuje všechny národnostní menšiny žijící v České republice. Jelikož MŠMT nevede přehled o tom, jaká částka byla přidělena konkrétně příjemcům z romské menšiny, není tato výzva uvedena v souhrnné tabulce. Na tuto výzvu bylo v roce 2020 poskytnuto 11 155 152 Kč.

Ministerstvo kultury

Z rozpočtové kapitoly MK byla romská menšina podpořena prostřednictvím pěti dotačních programů zaměřených na podporu zejména kulturních aktivit a jazyka národnostních menšin. V rámci rozpočtové kapitoly MK je financována také činnost Muzea romské kultury.

V rámci dotačního programu na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin byly v roce 2020 podpořeny 3 projekty příslušníků romské menšiny. Dotace 1 100 000 Kč byla poskytnuta na projekt Světový romský festival Khamoro (Sluníčko) 2020, který předložil zapsaný spolek Slovo 21, a dotace ve výši 155 000 Kč na projekt Putovní výstava 11 městy Libereckého kraje s názvem Zaniklý svět, který předložil Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR. V rámci uvedeného výběrového dotačního řízení byl podpořen částkou 40 000 Kč i projekt fyzické osoby Romský festival v obci Větrní. Celkem poskytlo MK v rámci tohoto programu dotace ve výši 10 150 000 Kč, z toho pro romskou národnostní menšinu 1 295 000 Kč, tj. 12,8 %.

Ve výběrovém dotačním řízení v programu na podporu integrace příslušníků romské menšiny bylo v roce 2020 oceněno 18 projektů od 18 žadatelů. Jednalo se o podporu jak jednorázových akcí tematicky a obsahově naplňujících jeden či více z tematických okruhů daného dotačního programu, tak o celoroční podporu na provoz žádající organizace. Poskytnutá dotace činila celkem 1 748 500 Kč z alokované částky 2 000 000 Kč. Z důvodu

pandemie se však nakonec realizovalo zcela či částečně pouze 11 projektů, a celková vyplacená částka tak činí 1 373 238 Kč.

Vedle uvedených výběrových dotačních řízení, spadajících do náplně odboru regionální a národnostní kultury, získávají projekty příslušníků romské menšiny rovněž podporu z dalších programů resortu.

Odbor médií a audiovizí je garantem výběrového dotačního řízení v programu Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin. V roce 2020 byla celková částka na zajištění tohoto programu ve výši 25 000 000 Kč, projekty romské menšiny byly podpořeny 4 529 950 Kč. Šlo o projekty Romská online televize Tuke.TV (Televize pro tebe) - Hudební magazín Amare lavutara (Naši muzikanti), časopis určený mládeži Kereka (Kruh), almanach Romano džaniben (Romské vědění), periodikum novinového formátu Romano hangos (Romský hlas) a magazín Romano vodi (Romská duše). Zároveň byly v tomto programu podpořeny i dva mediální projekty, Amare lavutara (Naši muzikanti) a medailon z projektu Žijí mezi námi.

V gesci odboru umění, literatury a knihoven jsou poskytovány dotace na podporu kulturních projektů. Při hodnocení ve výběrových dotačních řízeních je rozhodující umělecká, resp. odborná kvalita projektů, nikoli jejich vztah k problematice romské menšiny. Ovšem dotované kulturní projekty ve svých konečných důsledcích přispívají ke zlepšení situace romské menšiny, především v oblasti přístupu jejich příslušníků ke kultuře, a naopak i k poznání kultury romské.

Některé projekty, které byly v roce 2020 spolufinancovány dotacemi poskytovanými ze státního rozpočtu v oblasti profesionálního umění, přímo podporují kulturní dialog a poznávání kultur národnostních menšin, romskou menšinu nevyjímaje. Jde především o velké multikulturní festivaly, jejichž cílem je mimo jiné přispět ke vzájemnému poznávání české společnosti a příslušníků jiných národností a etnik, což v konečném důsledku přispívá ke vzájemnému pochopení a toleranci mezi českou většinou a národnostními menšinami. V oblasti profesionálního umění tak byla např. poskytnuta dílčí finanční podpora hudebního programu Světového romského festivalu Khamoro ve výši 50 000 Kč. Dále byl podpořen multikulturní festival Respect Plus pořadatele Rachot Production, s.r.o., částkou 850 000 Kč, na němž také vystupovali romští interpreti.

V souladu s nařízením vlády č. 288/2002 Sb. je vyhlašováno výběrové dotační řízení Knihovna 21. století, určené knihovnám evidovaným dle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. Jedním z okruhů je podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců. Finanční prostředky jsou žadatelům poskytovány na realizaci besed a výstav s cílem poznávání jiných kultur a na nákup knihovního fondu pro národnostní menšiny. V roce 2020 ovšem v tomto dotačním programu nebyla poskytnuta žádná dotace na projekt s romskou tematikou, resp. na takovýto projekt nebyla podána žádost.

Úřad vlády ČR

V roce 2020 administroval Úřad vlády tři dotační programy zaměřené na integraci romské menšiny: Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce. Z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády jsou zároveň každoročně uvolňovány finanční prostředky na podporu implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Touto mezinárodní smlouvou je v České republice chráněna také romština (více o romském jazyce a implementaci Evropské charty regionálních či menšinových jazyků ve vztahu k romštině v kapitole 3.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora). Úřad vlády každoročně vyhodnocuje dotační programy v oblasti lidských práv. Vyhodnocení dotačních programů je dostupné na jeho webu.

Program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti je realizován na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009. V rámci dotačního programu pro rok 2020 bylo zajištěno financování pozice krajského koordinátora včetně jeho potřeb na úrovni kraje ve všech krajích (mimo hl. města Prahy, které není oprávněným žadatelem). Podpořeno tedy bylo 13 krajů v celkové výši 5 569 937 Kč.

Primárním cílem dotačního programu je zabezpečení práce krajského koordinátora pro romské záležitosti včetně jeho potřeb. Sekundárním cílem je pak zajištění stability institucionální sítě, prostřednictvím níž stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku na úrovni kraje, a která významně přispívá ke koherentní a koordinované tvorbě a realizaci politik romské integrace na území České republiky.

Účelem dotačního programu Podpora terénní práce je zabezpečení práce terénních pracovníků, které zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce zřízená pro tyto účely. Těžištěm je přímá práce s cílovou skupinou v jejím přirozeném prostředí. Společná setkání tak obvykle neprobíhají na půdě organizace, která terénního pracovníka zaměstnává. Tento způsob práce umožňuje kontakt s lidmi, kteří z různých důvodů sami institucionální pomoc nevyhledávají, případně zpočátku odmítají. Návštěvy v domácnostech osob z cílové skupiny v rámci práce v přirozeném prostředí poskytují příležitost ke spolupráci s celou rodinou a širším společenstvím. Terénní pracovník vykonává následující činnosti: osvěta o právech příslušníků romské menšiny a podpora aktivního občanství příslušníků romské menšiny; podpora cílové skupiny při řešení problémů v oblasti vzdělání, zaměstnání, zdraví, bydlení, chudoby a diskriminace; práce s cílovou skupinou (jednotlivci nebo komunita) vedoucí k zmocňování jejích členů.

Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce je preventivního charakteru a je určen pro nestátní neziskové organizace na realizaci neinvestičních projektů podporujících příslušníky romské menšiny. Program se zaměřuje na podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a na odstraňování jeho důsledků. Konkrétně jsou podporovány následující druhy činností:

- projekty využívající principy komunitní práce v romských komunitách/lokality, tj. projekty poskytující podporu a pomoc lidem žijícím v romských komunitách/lokality k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity mj. vedoucí ke zlepšení sousedských vztahů;
- aktivity, které doplňují terénní práci, sociální programy a sociální služby, u nichž žadatel prokáže analýzou cílové skupiny a situace v komunitě/lokality, že jsou potřebné a vedou k prevenci sociálního vyloučení nebo přispívají ke zlepšení situace obyvatel romských lokalit.

Doplňkovou součástí projektů může být edukační a informační činnost, tj. pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe (např. formou příručky, metodiky postupů v dané oblasti), vydávání informačních materiálů, letáků, tiskovin a publikací.

V rámci dotačního programu bylo v roce 2020 podpořeno 20 projektů ve výši 12 708 355 Kč. V roce 2020 pracovalo 14 projektů s metodou komunitní práce a podpořeno bylo 6 projektů zaměřených na aktivity doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby. Z pohledu územního bylo podpořeno 27 lokalit, jelikož několik organizací působilo v rámci jednoho projektu i ve více lokalitách. Stejně jako v předchozích letech, i v roce 2020 byly podpořeny hlavně organizace, které působí v lokalitách, jež jsou dlouhodobě označovány za oblasti s vyšším procentem osob sociálně vyloučených či vyloučením ohrožených (zejména Ústecký, Liberecký a Moravskoslezský kraj).

Finanční prostředky určené na tento program byly pro rok 2020 sníženy o 250 000 Kč a bylo podpořeno o jednoho žadatele méně než v předchozím roce. Kvůli pandemii covid-19 v roce 2020 příjemci dotací nemohli některé výstupy projektu realizovat vůbec, případně je realizovali v menším rozsahu, než původně plánovali, nebo hledali alternativní řešení, jak výstupy projektu realizovat (např. online komunitní setkání nebo online setkání jádrových skupin). Museli tak pružně reagovat na vládní nařízení a změny spojené s pandemií. V průběhu roku 2020 zažádalo 9 příjemců dotací o změnu rozhodnutí, jehož součástí byla i úprava indikátorů.

Podpořené projekty díky svému zaměření přispěly k aktivizaci občanů k převzetí vlastní odpovědnosti za sebe, rodinu, místní komunitu a za řešení místních problémů v oblasti bydlení, vzdělání, zaměstnávání a vzájemného soužití. Rok 2020 byl také specifický tím, že se některé neziskové organizace společně s obyvateli lokalit zapojily do šití roušek, které distribuovaly mezi obyvatele lokalit, případně do dalších měst, zařízení sociálních služeb a nemocnic k ochraně před nákazou covid-19. Komunitní centra tak sloužila k šití roušek nebo byla vyhledávána lidmi z lokalit za účelem distanční výuky dětí, kde měly děti více klidu na práci a lepší počítačové vybavení včetně internetového připojení. Neziskové organizace také informovaly obyvatele lokalit o rizicích nákazy, o povinnostech v dodržování nařízených opatření a o prevenci před nákazou. Byly podpořeny také projekty organizací působících v obcích a lokalitách, kde z různých důvodů nepůsobí terénní pracovníci obcí, a tím byla zhuštěna síť subjektů zapojených do řešení problémů.

Dotační program Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků vznikl jako nástroj k pokrytí nákladů na aktivity spojené s implementací Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Dotační program má za cíl naplnit mezinárodní závazek, který Česká republika převzala, a to zachovat a podporovat historické regionální a menšinové jazyky včetně romštiny.

Oproti minulým rokům, kdy bylo z dotačního programu nejvíce finančních prostředků přerozděleno na projekty zaměřené na polštinu, směřovala v roce 2020 největší finanční podpora na romský jazyk. Podpořeny byly 3 projekty zaměřené na romštinu, a to 679 932 Kč. Byli podpořeni nejen příjemci, kteří předkládají projekty dlouhodobě, jako například projekt Romano Suno (Romský sen) organizace Nová škola, o.p.s., ale také prvožadatelé, mezi něž patří například organizace Romodrom, o.p.s.

Organizaci Nová škola, o.p.s., se z důvodu nepříznivé epidemické situace, kdy musela přesouvat uzávěrku sběru dětských prací, nepodařilo vydat tradiční sborník Romano Suno (Romský sen) z každoroční dětské soutěže. Sborník z roku 2020 tak organizace plánuje vydat se sborníkem dětských prací za rok 2021. Nová škola, o.p.s., však vydala publikaci s názvem Amare ternenge (Našim mladým), jejíž součástí je výběr z tvorby dospělých účastníků literární soutěže Romano suno (Romský sen). Jedním z dalších výstupů organizace byla také tvorba podcastu věnovaného romské literatuře s názvem Te merav o Eleně Lackové a Stáně Mikové.

S cílem posílit pozici romštiny v mediálním prostoru, nabídnout Romům vysílání v romském jazyce, zvýšit toleranci a porozumění mezi majoritní a romskou kulturou realizovala svůj projekt organizace Romodrom, o.p.s. V rámci programu Tuke.TV (Televize pro tebe) vznikl v roce 2020 překlad a titulky pro 18 videí pořadů Amare lavutara (Naši muzikanti), kuchařské show Vaření s Maruškou a publicistického pořadu Tuke Talk. Celkový počet zhlédnutí jednotlivých epizod pořadů se dle příjemce dotace vyšplhal na 26 000.

V rámci projektu Univerzity Karlovy došlo k rozšíření slovníku romských neologismů. Byly opraveny a zredigovány stovky hesel a bylo do něj doplněno 800 hesel starších nezanesených excerpceí a 300 nových excerpceí. Slovník je veřejně dostupný na webových stránkách Univerzity Karlovy.³⁸

³⁸ Slovník romských neologismů je dostupný: <https://romstina.ff.cuni.cz/index.php>.

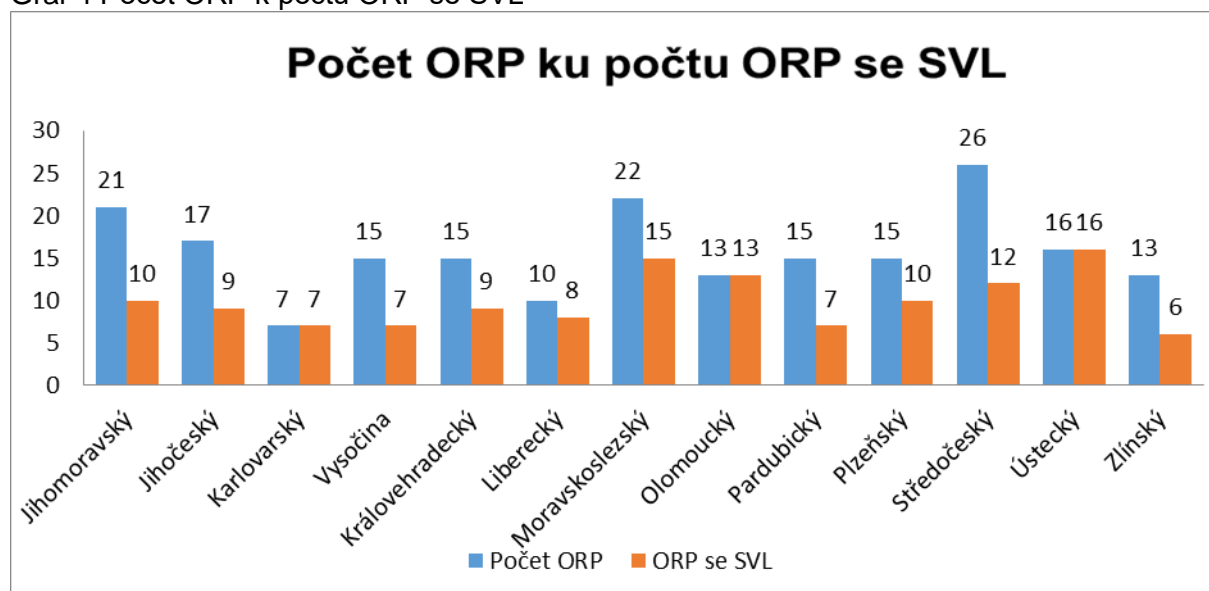
3. Situace Romů v jednotlivých tematických okruzích

Na základě kvalifikovaných odhadů vyplývajících ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích žilo v roce 2020 na území České republiky téměř 250 000 Romů. Stále bohužel platí, že obsáhnout část Romů, kteří nejsou vyloučeni z majoritní společnosti a nevyužívají podpůrné služby, je velmi obtížné a pro orgány veřejné správy téměř nemožné. Jedinými zdroji dat o této části romské populace jsou zpravidla cílené analýzy a výzkumy, které provádí např. mezinárodní instituce, výzkumné instituce či nestátní neziskové organizace. I v nejbližších letech se taková šetření chystají, např. v rámci programu Lidská práva, hrazeného z Fondů EHP a Norska, který bude realizovat Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., či pravidelně se opakující šetření FRA.

Z uvedeného celkového počtu Romů představují více než polovinu Romové, kteří nejsou vyloučeni z majoritní společnosti. Zbývající část (přibližně 110 000 osob) tvoří Romové, které lze považovat za sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené. Ti bohužel stále tvoří téměř 80 % populace žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Počet sociálně vyloučených lokalit se proti předchozímu roku zvýšil (z cca 850 na cca 940). U těchto informací je však nutné brát ohled na to, že jde pouze o hrubé odhady krajských koordinátorů a dalších pracovníků, kteří odhadli počet sociálně vyloučených lokalit na základě svého subjektivního vnímání. Kritická situace zůstává v Ústeckém kraji, kde se podle odhadů vyskytuje 259 sociálně vyloučených lokalit, a kde se na území všech 16 ORP vyskytuje alespoň jedna sociálně vyloučená lokalita. Následuje kraj Moravskoslezský, v němž se v 15 ORP z celkem 22 ORP vyskytuje alespoň jedna sociálně vyloučená lokalita.

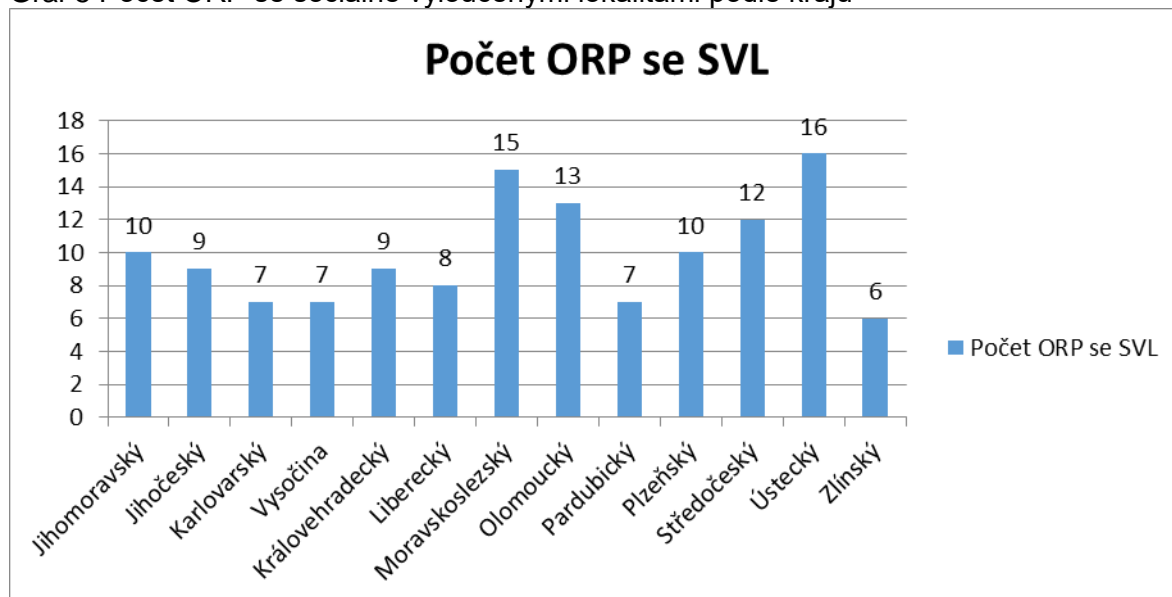
Následující grafy přehledně zobrazují počet ORP, na jejichž území se vyskytuje alespoň jedna sociálně vyloučená lokalita k celkovému počtu ORP v kraji a počet ORP se sociálně vyloučenými lokalitami podle krajů.

Graf 4 Počet ORP k počtu ORP se SVL

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2020

Graf 5 Počet ORP se sociálně vyloučenými lokalitami podle krajů

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2020

Následující části této Zprávy jsou zaměřeny na konkrétní oblasti začlenění a participace Romů. Mezi těmito stěžejními oblastmi, na které se Zpráva zaměřuje, jsou vzdělávání, zaměstnanost, bydlení a zdraví. Tyto části jsou také sledovány na úrovni politik začlenění a účasti Romů v rámci Evropské unie. Dále se Zpráva věnuje tématu kultury, jazyka a dějin romského holocaustu. Romská kultura a romský jazyk jsou vnímány jako jedny z hlavních nástrojů k uvědomění si vlastní identity a poznání svých dějin, tradic a kultury.

3.1. Vzdělávání

Jednou z největších výzev roku 2020 bylo uzavření škol a přechod na distanční výuku. Lze předpokládat, že v kombinaci s již existující segregací ve vzdělávání tato opatření výrazně dopadla také na romské děti. S mnoha dětmi ztratili učitelé po zavření škol 11. března 2020 zcela kontakt a ve velké míře se odkryl palčivý problém digitálního vyloučení. Z dotazníkového šetření,³⁹ které uspořádala organizace Člověk v tísni a dalších 15 neziskových organizací na konci roku 2020 mezi 800 klienty v 10 regionech České republiky, vyplynulo, že celá pětina rodičů byla během pandemie bez kontaktu se školou. Třetina rodičů pak měla problém s přípravou kvůli složitosti probírané látky, takže nemohla dětem s učivem pomoci.

Agentura provedla v roce 2020, v době opatření proti šíření viru covid-19, výběrové šetření⁴⁰ v základních a mateřských školách, věnované spolupráci škol se žáky, kteří žijí ve složitých životních podmínkách. Šetření realizovala v devíti krajích v lokalitách, s nimiž spolupracuje. Ukázalo se, že základním školám se dařilo být v průběhu nouzového stavu v kontaktu se zhruba 83 % žáků. Jako nejčastější důvody neúčasti na distanční výuce uváděli zástupci škol nízkou motivaci žáků, nekomunikaci ze strany některých rodin a také chybějící internetové připojení. Průměrný podíl žáků, se kterými byly školy v kontaktu, činil 85 % na prvním a 81 % na druhém stupni.

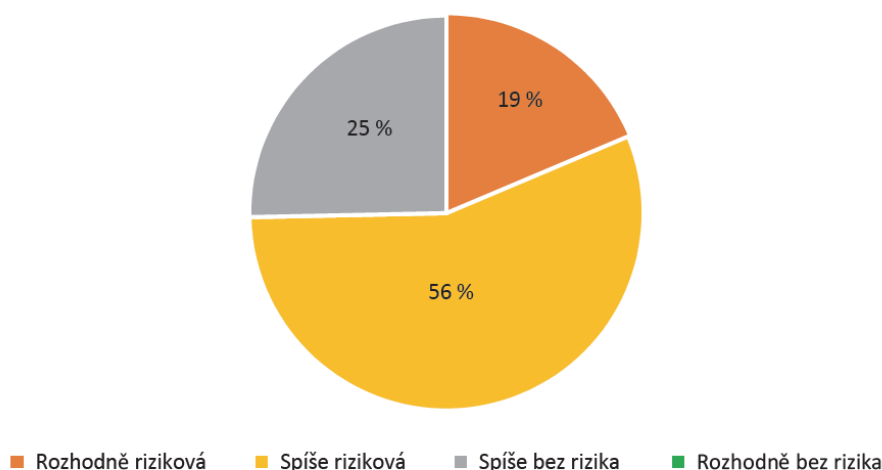
³⁹ <https://www.clovekvtsni.cz/jak-se-uci-na-dalku-socialne-znevychodnene-deti-7374gp>.

⁴⁰ <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2020/03/01.pdf>.

Zástupci škol uváděli, že kvůli neúčasti na distanční výuce vznikly mezi školáky závažné rozdíly. Vzniklou situaci vnímala většina zástupců škol jako rizikovou (75 %), z toho 19 % ji označilo jako rozhodně rizikovou. Zástupci škol také upozorňovali na to, že žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí, které rodiče ve vzdělávání nepodporují, ztratili v důsledku přechodu na dálkové vzdělávání potřebný režim. Jako problematickou označovali nedostupnost techniky k zajištění dálkového vzdělávání v rodinách.

Graf 6 Hodnocení situace, která vznikla na základních školách kvůli opatřením přijatým v souvislosti s covid-19

Q1. Jak hodnotíte situaci, která vznikla na Vaší škole kvůli mimořádným opatřením přijatým v souvislosti s šířením koronaviru Covid-19? Máme na mysli možný dopad této situace na vzdělávání žáků. Situace je podle vás:

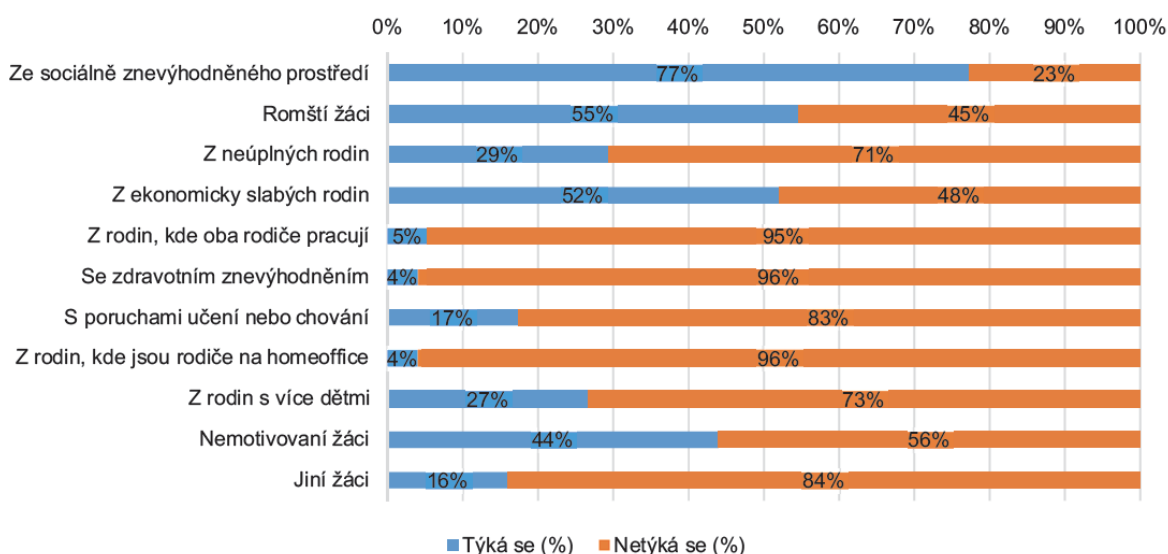

Zdroj: Odbor pro sociální začleňování (Agentura)

Z výzkumu Agentury také vyplynulo, že žáci, se kterými se školám nedařilo být v pravidelném kontaktu, pocházeli nejčastěji ze sociálně znevýhodněného prostředí. Šlo o romské žáky, žáky z ekonomicky slabých rodin a nemotivované žáky. Zástupcům škol se nedařilo být v kontaktu s 55% romských žáků prvního stupně a s 56% romských žáků druhého stupně.

Graf 7 Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu – 1. stupeň

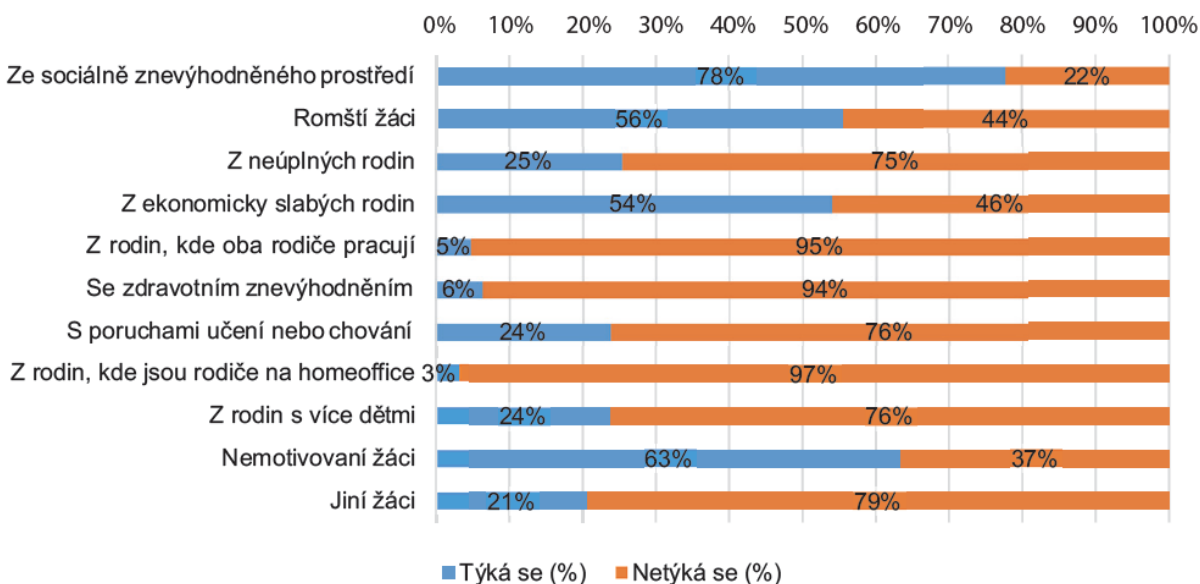
Q5. Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? – 1. stupeň (N=75)

Zdroj: Odbor pro sociální začleňování (Agentura)

Graf 8 Žáci, se kterými se školám nedaří být v pravidelném kontaktu – 2. stupeň

Q5. Kdo jsou žáci, se kterými se Vám nedaří být v pravidelném kontaktu? – 2. stupeň (N=63)

Zdroj: Odbor pro sociální začleňování (Agentura)

Cenným zdrojem informací o situaci romských dětí po přechodu na distanční výuku je také dotazník, v němž občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny na základě kvalifikovaného odhadu zaměstnanců 55 romských a proromských organizací mapovali dopady pandemie covid-19 na různé oblasti života Romů. Respondenti z řad romských a proromských organizací v něm shodně popisují velké problémy s pravidelnou účastí romských dětí na online výuce.

Mezi hlavní příčiny řadí problémy s internetovým připojením, které je pro mnoho romských rodin finančně náročné, popřípadě nedostatek technického vybavení, kdy je v rodině s více dětmi potřeba dělit se o jeden počítač. Někteří respondenti popisují jako příčinu absence též nedostatečnou motivaci rodičů podporovat děti v online výuce. Uvádějí také, že školy se aktivně zajímaly o možnosti rodin a některé pomáhaly se zapůjčováním techniky pro online výuku. V jednom případě do rodin docházel sám učitel, aby zjistil jejich konkrétní potřeby (Kojetín).

Na dotaz „Jakou formu podpory dětem/klientům poskytuje vaše NNO v době pandemie?“ odpovídali respondenti nejčastěji:

- a) Technické vybavení a zázemí k online výuce a přípravě do školy, připojení k online výuce, pomoc s přihlášením se do systému, ve kterém školy pracují, zajištění hesla k online připojení do školních systémů, půjčování telefonů, darování SIM karet s daty, komunikace s nadacemi ohledně vybavení, pomoc se získáním dat či internetového připojení;
- b) plný provoz nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, doučování, trávení volného času, pomoc s domácími úkoly;
- c) zprostředkování možnosti pravidelných individuálních konzultací učitel – žák, vysvětlení látky;
- d) psychická podpora;
- e) zapůjčení notebooků a pevných počítačů s příslušenstvím, na zápisnou smlouvu po dobu distanční výuky;
- f) spolupráce s učiteli základních škol, funkce prostředníka mezi žákem, rodičem a pedagogem;
- g) služba Učí (se) celá rodina,⁴¹ kdy v případě distanční výuky pedagogové zprostředkovávali donášku materiálu k dítěti a poté zpět do školy.

Na otázku, zda škola nabízí jinou možnost sledování výuky, pokud se dítě/klient nemůže pravidelně připojovat k online výuce, respondenti nejčastěji uvedli, že školy nabízely k vyzvednutí pracovní listy a individuální konzultace. Respondenti se shodují, že u romských dětí během pandemie v mnoha případech došlo ke ztrátě školních návyků a k posílení laxnosti při plnění školních povinností. Zhoršila se i schopnost se soustředit a zapamatovat si vyučovanou látku. Většina respondentů také uvedla, že se vlivem zavření škol a pandemických opatření změnil romským dětem denní režim a zvykly si budit se později. Respondenti také zaznamenali změnu chování u romských dětí během pandemie: nejčastěji uváděli apatii, lenost, nudu, závislost na mobilních telefonech, ztrátu motivace, uzavřenost, roztěkanost, únavu, zhoršenou komunikaci, úzkostné stavy.

Oblast vzdělávání zůstala v náročném roce 2020 také stěžejním tématem pro terénní pracovníky placené z rozpočtu Úřadu vlády v rámci dotačního programu Podpora terénní práce. Během roku 2020 v oblasti vzdělávání vykonali přes 7 000 intervencí, což je výrazně méně než 10 359 intervencí v roce 2019. Pokles může být spojen s uzavřením škol, na druhou stranu i tato situace si žádala intenzivní formy podpory směrem k dětem.

Vzdělávání Romů a přípravám kapitoly Vzdělávání a souvisejících opatření Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 se v průběhu roku 2020 intenzivně věnoval také Výbor pro vzdělávání Romů při Radě vlády pro záležitosti romské menšiny v čele se svým předsedou Martinem Kalejou. Tento výbor byl zřízen v únoru 2020 transformací Pracovní skupiny pro vzdělávání Romů.

Jednou z oblastí, kterou má MŠMT na základě usnesení vlády povinnost průběžně intenzivně monitorovat prostřednictvím České školní inspekce, je potenciální diskriminační

---

⁴¹ Program podpory rodiny, který nejen v době pandemie poskytuje ohroženým dětem pedagoga, jenž se s dítětem připravuje do školy a učí ho zvládat školní látku.

jednání. Zároveň má povinnost prostřednictvím nápravných opatření zajistit ochranu práva na vzdělávání bez diskriminace a za účelem odstranění těchto pochybení zajišťovat antidiskriminační školení a metodickou podporu pracovníků škol a školských poradenských zařízení.

3.1.1. Předškolní vzdělávání

V České republice je předškolní vzdělávání určeno pro děti zpravidla od 3 do 6 let, přičemž se tohoto vzdělávání mohou účastnit i děti mladší, pokud jsou ke vzdělávání přijaty. Od školního roku 2017/2018 bylo navíc zavedeno povinné předškolní vzdělávání od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte.⁴²

Již Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2019 však odkazovala na zjištění České školní inspekce,⁴³ podle jejíchž závěrů se povinného předškolního vzdělávání neúčastní především děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí. Právě pro tyto děti by však předškolní vzdělávání bylo s ohledem na přípravu na povinnou školní docházku nejvíce přínosné. Vzhledem k zastoupení Romů v sociálně vyloučených lokalitách je tak možné předpokládat, že mezi 3% dětí, které nenavštěvují povinné předškolní vzdělávání, patří právě i romské děti. Proto také MŠMT zadalo Technologické agentuře České republiky (dále jen „TA ČR“) realizaci výzkumu, jehož hlavním cílem je zmapovat a popsat konkrétní dopady a přetrvávající překážky implementace zavedeného povinného předškolního vzdělávání.

Projekt MŠMT a TA ČR s názvem Ověření dopadů zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání je zpracováván Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy a Ústavem výzkumu a rozvoje vzdělávání. Analýza se týká komplexního zhodnocení překážek na straně rodičů, mateřských škol či ostatních aktérů spojených se vzděláváním dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Je zaměřena také na vývoj počtu odkladů povinné školní docházky a jejich příčiny. Důležité je však zmínit, že uvedený výzkum se týká také spádovosti vzhledem k situaci rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí. Zároveň budou ve výstupech projektu navrženy náměty pro další opatření a zlepšení související s docházkou dětí ze sociálně vyloučených lokalit do mateřských škol. Zpráva by měla být k dispozici v září 2021.

Povinná předškolní výchova může být realizována také prostřednictvím tzv. přípravných tříd. Přípravné třídy základní školy jsou zřizovány pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Jak vyplývá z kvalifikovaných odhadů za školní rok 2019/2020, v mateřských školách se vzdělává 7 065 romských dětí, z nichž 2 939 bylo mladších pěti let a 4 126 starších pěti let. Celkem 888 romských dětí bylo přijato do přípravné třídy v rámci základní školy a 1049 byl doporučen odklad povinné školní docházky.

⁴² Viz. společné stanovisko Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/stanovisko-ministerstva-prace-a-socialnich-veci-a>.

⁴³ Dostupné na: <https://www.csicr.cz/getattachment/494adcd7-2e4b-40a7-b564-383d964ce14d/TZ-Dopady-povinneho-predskolniho-vzdelavani.pdf>.

Tabulka 6 Počet romských dětí v MŠ a v přípravné třídě ZŠ

Kvalifikovaný odhad počtu romských dětí v mateřské škole a přípravné třídě ZŠ		Počet
Celkem v mateřské škole		7 065
– z toho	starších 5 let	4 126
	s odkladem povinné školní docházky	1 049
Celkem v přípravné třídě ZŠ (dětí)		888

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Porovnáním odhadnutého počtu romských žáků v 1. ročníku základních škol (3 768, tj. 3,5%) a počtu romských dětí v posledním ročníku mateřské školy (4 126, tj. 3,3% dětí starších 5 let) lze odhadnout, že se povinného předškolního vzdělávání účastní naprostá většina romských dětí. Odhadnutý celkový podíl romských dětí v mateřských školách je 1,94 %, nicméně v posledním ročníku (tedy u dětí starších pěti let) je to již 3,3% ze všech dětí starších pěti let a 58,5% ze všech romských dětí v mateřských školách. Celkový podíl dětí starších pěti let na celkovém počtu dětí v mateřských školách přitom je 34,5%.

Co se týče financování, MŠMT se snažilo v roce 2020 předškolní vzdělávání podporovat pomocí dotačních programů financovaných jak ze státního rozpočtu, tak z ESF, a to v rámci OP VVV. Z programu byla poskytována podpora mateřským školám při zavádění společného vzdělávání, a to formou aktivit zaměřených na rozvoj spolupráce s rodinami a veřejností, zřizováním pozic školního asistenta či chůvy, osobnostně-profesního rozvoje pedagogů apod. Ve výzvách specificky zaměřených na oblast sociálně vyloučených lokalit byly realizovány vzdělávací akce pro pedagogy a další pracovníky v oblasti předškolního vzdělávání s cílem podpořit rozvoj jejich kompetencí pro společné vzdělávání. Dále byly organizovány aktivity na podporu rozvoje prosociálních, kognitivních a emočních dovedností u dětí v předškolním vzdělávání, a to v mateřských školách i v neformálních předškolních centrech. Současně byli podporováni rodiče těchto dětí formou vzdělávacích seminářů, workshopů a společných setkání.

V roce 2020 byl vyhlášen rozvojový program „Podpora financování přímé pedagogické činnosti učitelů do nároku PHmax v mateřských, základních, středních školách a konzervatořích“. Pro právnické osoby vykonávající činnost mateřské školy byl určen modul A, a to na zajištění návaznosti financování rozšíření doby provozu podle vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. O podporu v celkové výši 6 811 000 Kč požádalo 193 mateřských škol ze všech 14 krajů, tj. navýšení o 53,77 úvazku pedagogů v mateřských školách.

S novým systémem financování regionálního školství je mateřským školám od 1. ledna 2020 financováno také překrývání přímé pedagogické činnosti dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě v rozsahu 2,5 hodiny, na které byla v roce 2019 poskytována dotace z rozvojového programu.

Na podporu předškolního vzdělávání a zlepšování jeho kvality výrazným způsobem cílí také Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, kterou v říjnu 2020 schválila vláda. Mezi hlavní opatření patří zvyšování podílu všech dětí v předškolním vzdělávání, jež má vést mj. k prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání a zvýšení úspěšnosti v dalším vzdělávání.

3.1.2 Základní vzdělávání

V oblasti základního vzdělávání v roce 2020 pokračovala realizace inkluzivních opatření, která byla nastavena zejména s ohledem na výkon rozsudku *D. H. a ostatní proti České*

republice z roku 2007 (Stížnost č. 57325/00). V rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání (porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1). Naplňování plánu opatření pro výkon uvedeného rozsudku bylo součástí specifického cíle 5. 2. *Odstranění praxe nesprávného zařazování romských dětí do vzdělávání s nižšími vzdělávacími ambicemi* Strategie romské integrace do roku 2020.

Novelou školského zákona byla zrušena příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravujícího vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen RVP ZV LMP). Od 1. září 2020 se všichni žáci dříve zařazení podle uvedené přílohy vzdělávají podle upravených výstupů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV UV), tedy podle individuálního vzdělávacího plánu, nebo již ukončili povinnou školní docházku. Od 1. září 2020 bylo vzdělávání podle RVP ZV LMP zcela ukončeno na všech základních školách.

Mezi lety 2016 a 2019 došlo ke snížení počtu žáků vzdělávaných podle RVP ZV LMP ze 7 555 na 1 201 žáků. Podíl romských žáků se mezi lety 2016 a 2019 snížil o 2 161, tedy o 82,1 %. Počet romských žáků, kteří byli vzděláváni v rámci tohoto upraveného vzdělávacího programu, poklesl až na 1,4 % ze všech odhadovaných romských žáků v základních školách. Údaje za školní roky 2018/2019 a 2019/2020 ukazují, že podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV a RVP ZV LMP poklesl o 3,7 procentního bodu (z 29,1% na 25,4%). Celkový počet žáků v těchto 2 programech vzrostl o 4,2% (z 15 132 na 15 773; zvýšil se nicméně pouze počet žáků v RVP ZV UV, počet žáků v RVP ZV LMP výrazně poklesl), počet romských žáků v těchto programech poklesl o 9,1% (z 4 403 na 4 003). Uváděný pokles však přirozeně souvisí i s tím, že od roku 2016 již nebyli do tohoto programu zařazováni noví žáci.

Jde-li pouze o žáky vzdělávané podle RVP ZV UV, je opět patrný pozitivní trend. Zatímco celkový počet žáků v tomto vzdělávacím programu vzrostl o 16,3% (z 12 532 na 14 572 žáků), počet romských žáků vzrostl pouze o 2,4% (z 3 450 na 3 533). Ještě výrazněji tento klesající podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV vynikne, pokud je porovnán s nárůstem počtu neromských žáků, který meziročně činil 21,5 % (z 9 082 na 11 039). Celkový nárůst počtu žáků ve vzdělávacím programu RVP ZV UV je dán pravděpodobně zejména přesnějším hodnocením vzdělávacích potřeb žáka v kontextu vyhlášky č 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Na vnitrostátní úrovni koordinuje výkon rozsudků ESLP Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování ČR před ESLP. Poradním orgánem vládního zmocněnce je Kolegium expertů (dále jen „Kolegium“) pro výkon rozsudků ESLP, jehož úkolem je analyzovat rozsudky ESLP vydané v řízeních proti ČR a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k výkonu těchto rozsudků, jimiž se zabrání opakování obdobných porušení Úmluvy v budoucnu. V reakci na rozhodnutí Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 25. září 2019 ustavilo Kolegium Expertní fórum (dále jen „Fórum“).

Fórum je složeno jak ze zástupců státních orgánů (MŠMT, MPSV, Úřad vlády, Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, Kancelář veřejného ochránce práv), tak ze zástupců pracovníků poradenských zařízení i škol, jakož i z univerzitních odborníků, renomovaných sociologů, nevládních organizací a ze zástupců romské menšiny. V roce 2020 (s přesahem do roku 2021 se konala 3 zasedání Fóra, na nichž probíhaly diskuze s MŠMT ohledně zadání analýzy, proč je většina (72,8 % v roce 2019) romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV UV z důvodu lehkého mentálního postižení vzdělávána ve školách a třídách dle § 16 odst. 9 školského zákona, a určení opatření, která je potřeba přijmout pro nápravu tohoto stavu. V roce 2020 probíhala finalizace zadání výzkumu, které je ze strany MŠMT konzultováno se zástupci kanceláře vládního zmocněnce. Výzkum by měl být zahájen v září

2021 a trvat po dobu 2 let. Závěry Fóra a zapracování jeho doporučení dotčenými orgány budou stěžejní pro další posouzení výkonu rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice* ze strany Výboru ministrů Rady Evropy.

Ve svém rozhodnutí⁴⁴ v rámci dohledu na výkonem rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice* ze dne 3. prosince 2020 Výbor ministrů Rady Evropy přivítal celkové ukončení RVP ZV LMP od 1. září 2020, jakož i významný pokles podílu romských žáků vzdělávaných na základních školách podle RVP ZV LMP nebo RVP ZV UV a vyzval proto státní orgány, aby vyvinuly veškeré úsilí k zachování tohoto pozitivního trendu i do budoucna, což by umožnilo přesunutí dohledu nad výkonem rozsudku do standardního režimu. Výbor ministrů rovněž vyjádřil znepokojení nad tím, že většina romských žáků, kteří se vzdělávají dle individuálních studijních plánů, tj. dle RVP ZV UV, je stále vzdělávána mimo běžné školy či třídy a vyzval české orgány k předložení analýzy této situace a návrhu opatření na její zlepšení. Výbor ministrů rozhodl znovu věc posoudit na zasedání v červnu 2022, a to na základě předběžné zprávy, kterou mají české orgány předložit do konce září 2021, a komplexního hodnocení s termínem předložení do konce března 2022.

Přetrvávajícím problémem v oblasti vzdělávání zůstává také existence segregovaných škol, v nichž je hlavním problémem snížená kvalita vzdělání. Právě zvýšení kvality vzdělávání v těchto školách je jedním z příštích cílů Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+.

Od 1. ledna 2020 jsou nově asistenti pedagoga ve školách, třídách či odděleních zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona financováni jako standardní pracovní pozice při zohlednění typu školy a zdravotního postižení dětí a žáků. Samotná činnost asistenta pedagoga v dotčených školách, třídách či odděleních školních družin již nevyžaduje návštěvu školského poradenského zařízení. Tímto krokem má být zajištěno snížení administrativy, systémový způsob financování personální podpory a zvýšená jistota jak pro dotčené školy a školní družiny, tak pro asistenty pedagoga. Uvedená změna se dotýká speciálního školství v rámci mateřských a základních škol, základních škol speciálních, přípravného stupně základní školy speciální, oborů vzdělání Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá, speciálních oddělení školních družin a tříd škol při školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Po této změně však již nelze ve vybraných školách zřízených dle § 16 odst. 9 poskytovat některá podpůrná opatření, včetně asistenta pedagoga. V důsledku těchto změn tak může docházet k omezení přístupu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ke vzdělávání. Z informací veřejného ochránce práv získaných v rámci monitorování⁴⁵ Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením⁴⁶, s odstupem času od přijetí novely vyplývá, že školy ani s navýšeným financováním nepokryjí náklady na všechna podpůrná opatření. V praxi tak může docházet k tomu, že opatření, která dítě reálně v individuálních případech potřebuje, nejsou poskytována vůbec, případně nedostatečně individuálně či je například ze strany školy vyžadována po rodině finanční spoluúčast při jejich hrazení.

3.1.3. Sekundární a terciární vzdělávání

MŠMT podporuje prostřednictvím specificky zaměřeného dotačního programu sociálně znevýhodněné romské žáky středních škol, konzervatoří a studenty vyšších odborných škol. Jak bylo uvedeno v kapitole 2.2. Financování romské integrace, v roce 2020 bylo v rámci tohoto programu podpořeno 112 škol. Program slouží k zajištění finanční a materiální

⁴⁴ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a0628f.

⁴⁵ Podle ustanovení § 1 odst. 7 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, sleduje ochránce naplňování mezinárodní smlouvy upravující práva osob se zdravotním postižením.

⁴⁶ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, sjednaná v New Yorku dne 13. prosince 2006, vyhlášená pod č. 10/2010 Sb. m. s.

podpory pro žáky a studenty, jako je stravné, cestovné, ubytování a školní potřeby. Celková výše poskytnutých finančních prostředků v programu v roce 2020 činila 4 655 356 Kč.

Také nestátní neziskové organizace a nadace poskytují stipendijní programy pro romské žáky a studenty. Organizace Romea, o.p.s. od roku 2016 realizuje stipendijní program pro budoucí romské studenty středních a vyšších odborných škol. Stipendium je zpravidla primárně určeno romským žákům maturitních oborů, nástavbového studia nebo studentům vyšších odborných škol, kteří mají dobré výsledky a zároveň bojují se špatnou finanční situací a sociálním vyloučením, jež ohrožuje dokončení jejich studia. Ve stipendijním programu je žákům a studentům nabízena vedle finanční pomoci také řada vzdělávacích a motivačních aktivit. O stipendium si mohou zažádat také dospělí, kteří se rozhodli dokončit si vzdělání.

Od roku 2016 do roku 2020 poskytla organizace ROMEA celkem 365 stipendií pro 214 žáků a studentů v celkové výši 5 728 000 Kč. V akademickém roce 2019/2020 byla poskytnuta stipendia ve výši 1 043 000 Kč. Jedenácté setkání studentů Baruvás (Rosteme), na němž se sejde vždy několik desítek romských žáků a studentů středních a vysokých škol, se konalo v srpnu 2020. Na setkání žáci a studenti sdílejí své zkušenosti, dozvídají se mnoho informací o romské historii a literatuře, mluví o svém romství a o zkušenostech s diskriminací a rasismem a účastní se workshopů vedených významnými romskými osobnostmi. Ve školním roce 2019/2020 podpořila organizace ROMEA celkem 70 žáků a studentů středních a vyšších odborných škol v rámci Romského stipendijního programu. Kromě toho se organizace věnovala zprostředkování a administraci vysokoškolských stipendií z Roma education fund, které koordinovala už od roku 2010. Stipendijní program organizace ROMEA, který se v roce 2020 rozrostl i o podporu romských vysokoškoláků, je financován pouze ze soukromých zdrojů. V roce 2020 organizace ROMEA reagovala i na pandemii onemocnění covid-19 a s ní spojenou distanční výuku. Během roku 2020 se organizaci podařilo získat přibližně 100 kusů notebooků, stolních počítačů a kancelářské techniky v hodnotě téměř 500 000 korun, které pak rozdělila romským žákům a studentům jako podporu při distanční výuce.

Také Nadace OSF již sedmým rokem poskytuje pro romské vysokoškolské studenty stipendia. Cílem programu je podpořit vybrané romské vysokoškolské studenty v jejich studijním, profesním i osobním rozvoji. Poskytnutí stipendia si klade za cíl pomoci úspěšnému absolvování vysokoškolského studia a následnému vstupu na trh práce, přičemž o stipendium si mohou zažádat romští studenti do 26 let. V roce 2020 poskytla Nadace OSF romským studentům stipendia ve výši 547 372 Kč. Celkem bylo v roce 2020 podpořeno 10 studentů.

3.2. Zaměstnanost

Rok 2020 znamenal vzhledem k pandemii covid-19 pro celý trh práce v České republice otřes. Obecná míra nezaměstnanosti vzrostla na 2,9%,⁴⁷ meziročně přestalo pracovat 61 000 zaměstnanců a 12 000 osob samostatně výdělečně činných. Pokles zaměstnanosti zaznamenala především sféra zpracovatelského průmyslu, doprava a skladování, ubytování, stravování, pohostinství a kultura.⁴⁸

Úřad práce České republiky (dále jen Úřad práce ČR) nemůže dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, evidovat etnickou příslušnost uchazečů a zájemců o zaměstnání. Přesná data o dopadu pandemie na zaměstnanost Romů za rok 2020 proto nejsou k dispozici. I v období před pandemií byla

⁴⁷ https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace.

⁴⁸ <https://www.statistikaamy.cz/2021/02/17/nezamestnanost-za-casu-koronaviru>.

evidence zaměstnanosti Romů problematická, na což upozorňovala Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2019. Je také zapotřebí upozornit na fakt, že Úřad práce ČR neprovádí statistické sledování „zaměstnanosti“, které spadá do působnosti ČSÚ (Výběrové šetření pracovních sil).

V dotazníku, který na jaře 2021 vypracovali občanští členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny za účelem mapování dopadu pandemie covid-19 na Romy, zaměstnanci 55 romských a proromských organizací odhadovali, že v průměru 15 % klientů/členů komunity, s níž pracují, přišlo vlivem pandemických opatření o zaměstnání, 29 % klientů/členů komunity ztratilo brigádu a 6 % bylo vyřazeno z evidence úřadu práce. V případě počtu osob vyřazených z evidence úřadu práce však nedisponujeme relevantními daty o důvodech vyřazení těchto osob z evidence (není tak jisté, zda se nejedná např. o sankční vyřazení, ukončení bez nalezení zaměstnání apod.).

V souvislosti s procesem ukončení členství Spojeného království v EU (tzv. „Brexit“) se neziskové organizace i některé orgány státní správy začaly připravovat na předpokládaný návrat českých občanů včetně Romů, kteří dosud žili ve Spojeném království, do ČR. Spojené království opustilo EU 31. ledna 2020. Občané členských zemí EU, kteří si přáli zůstat ve Spojeném království, mohli do 30. 6. 2021 podat žádost o status usedlíka, který jim umožnil se v zemi trvale usadit, či o předběžný status usedlíka určený pro osoby, které dosud na území Spojeného království pobývaly méně než pět let.

Generální ředitelství Úřadu práce (dále jen GRŮP) bylo po celý rok 2020 aktivní v případě dopadů Brexitu na zaměstnanost a nepojistné sociální dávky pro navracející se osoby. Od roku 2019 vedlo seznam kontaktních pracovníků pro záležitosti spojené Brexitem. GRŮP také od června 2020 sbírá v měsíčních intervalech informace od krajských poboček o tom, kolik osob navrácených ze Spojeného království požádalo o nepojistné sociální dávky a zda bylo těmto osobám doporučeno se obrátit na obce či například neziskové organizace s žádostí o pomoc (např. při hledání bydlení atd.). Celkem se obrátilo na Úřad práce ČR od srpna 2020 do června 2021 za oblast nepojistných sociálních dávek (hmotná nouze a dávky státní sociální podpory) 187 klientů a za oblast zaměstnanosti (zprostředkování zaměstnání a podpora v nezaměstnanosti) 678 osob.

Tyto statistiky částečně sloužily jako podklady pro práci organizace Romodrom o.p.s., která od listopadu 2020 nabízí odborné sociální poradenství osobám starším 18 let, jež žijí či se dlouhodobě zdržují ve Spojeném království a řeší svou životní situaci v souvislosti s Brexitem. Protože Úřad práce ČR a organizace Romodrom v roce 2020 pracovaly v součinnosti, dařilo se jim odhadovat riziko největšího vytížení poradců v krajích a na základě toho přizpůsobit své kapacity. Romodrom při zajišťování poradenství spolupracoval s partnerskými organizacemi Comenius Schools in the United Kingdom v Leeds a Compass Charity v Peterborough. Nabízená podpora byla strukturována na dvou úrovních: pomáhat osobám, které se rozhodly pro návrat, a současně podpořit co nejvíce ohrožených osob, které si přály trvale zůstat ve Spojeném království, a pomoci jim překonat jazykovou bariéru, zajistit potřebné doklady a projít zdoluhavou administrativou v souvislosti s vyřízením předběžného statusu usedlíka.

Dle odhadů NNO i statistik GRŮP byl počet romských navrátilců během roku 2020 nižší, než se očekávalo. Organizace Romodrom odhaduje, že v roce 2020 šlo o jednotlivce. Proti předpokladům se tak navrátilci budou vracet do České republiky spíše pomalu a během delšího období. Přesný počet romských navrátilců je obtížné vyčíslit, protože ne všichni jsou již pevně rozhodnutí pro návrat, ne všichni se nahlásili v České republice na pracoviště Úřadu práce ČR, kontaktovali NNO a mají zájem o jimi nabízené služby a mnoho osob stále čeká na vyřízení žádosti o status usedlíka ve Spojeném království.

Organizace Romodrom zaznamenala také několik případů, kdy byli lidé během roku 2020 kvůli pandemickým opatřením v obou zemích a vysoké ceně testů na covid-19, které potřebovali pro vycestování, nuceni zůstat v České republice, např. po návštěvě příbuzných,

i když se chtěli vrátit do Spojeného království. Tento souběh Brexitu a pandemických opatření zasáhl hlavně větší rodiny, pro něž byly testy finančně nedostupné, což zásadním způsobem ovlivnilo jejich mobilitu. Obtížná byla také situace pro osoby, které sice byly ve Spojeném království zaměstnány, ale zaměstnavatel podmiňoval jejich setrvání v práci získáním statusu usedlíka.

Problematické dopady Brexitu na Romy a jejich vyhodnocování se plánuje věnovat nový Výbor zdravotně-sociální při Radě vlády pro záležitosti romské menšiny, jehož zřízení připravovala kancelář Rady od konce roku 2020.

I v období před pandemií covid-19 byly nejčastější bariérou dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání dle aktérů činných v oblasti začlenění a participace Romů zejména předsudky a diskriminace ze strany některých zaměstnavatelů, vysoká zadluženost a nízká vzdělanost a kvalifikace. Migrace romských rodin za dostupnějším bydlením, často s nižším množstvím pracovních příležitostí i průměrnou mzdou, stále představuje jednu z překážek k nalezení stabilního zaměstnání. V Závěrečné zprávě z šetření o České republice z roku 2019 Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace vyjádřil znepokojení nad disproporčně vysokým zastoupením nezaměstnaných Romů a Romů zajišťujících si obživu ve strukturách šedé ekonomiky ve srovnání s majoritní populací.

Tato fakta zmiňují ve svých zprávách např. krajsí koordinátoři pro romské záležitosti a terénní pracovníci financovaní v rámci dotačního programu Podpora terénní práce. Krajský koordinátor pro romské záležitosti z kraje Vysočina přímo uvádí: „Oficiální zaměstnání na pozici nevyžadující kvalifikaci je zpravidla ohodnoceno velmi nízkou, navíc takto zaměstnaní Romové ztrácejí nárok na sociální dávky. Romové jsou tak často systémově tlačeni nepodílet se na oficiálním trhu práce, neboť to pro ně není ekonomicky výhodné. Práce tzv. na černo je tak vyhledávaným způsobem obživy zejména u Romů s nízkou kvalifikací, vede však k absenci potřebné doby pojištění, v důsledku čehož lidem, ačkoliv mají potřebný věk, nevzniká nárok na výplatu starobního důchodu. To si často Romové neuvědomují, a je proto potřeba zvyšovat povědomí o tomto jevu prostřednictvím informačních kampaní a sítě terénních pracovníků.“ Jako častý problém, jemuž někteří Romové čelí, uvádějí krajsí koordinátoři také fakt, že při srážkách ze mzdy v případě exekucí je čistý příjem velmi nízký.

Pro odhalování a potírání nelegální práce občanů ČR a cizinců je zřízen Státní úřad inspekce práce. Při kontrolách ale nelze zjišťovat etnicitu nelegálně zaměstnaného, proto nelze ani zjistit přesné počty nelegálně zaměstnaných Romů na území ČR.

V roce 2020 Kancelář Rady připravovala vznik Výboru pro zaměstnanost Romů, jednoho z pracovních orgánů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Mezi témata, jimž se vznikající výbor bude věnovat, patří rozvoj podnikání a konkurenceschopnosti romských podnikatelů, romská socio-ekonomická emancipace, zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných, diskriminace Romů na trhu práce, nízká kvalifikace a vysoká míra zadluženosti, práce v šedé ekonomice a optimalizace exekucí. Výbor chce definovat problémy v oblasti zaměstnanosti a rozvoje podnikatelského prostředí a předkládat návrhy řešení identifikovaných problémů v těchto oblastech se zvláštním zřetelem na Romy, dávat doporučení k efektivnímu využití finančních prostředků evropských strukturálních fondů a státního rozpočtu na zaměstnanost Romů a sledovat plnění doporučení a závazků týkajících se zaměstnanosti Romů plynoucích z členství ČR v EU.

3.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti

I v roce 2020 pokračovala podpora zaměstnavatelů a uchazečů o zaměstnání pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (dále jen „APZ“), které mohou být financovány také z prostředků EU prostřednictvím realizace projektů. Je důležité však upozornit, že nástroje APZ nejsou explicitně určeny Romům, ale jsou nabízeny všem bez ohledu na etnicitu.

Společensky účelné pracovní místo a veřejně prospěšné práce jsou nástroje zaměřené na podporu zaměstnávání uchazečů o zaměstnání vedených v evidenci úřadů práce, kterým nelze zprostředkovat jiné vhodné zaměstnání. Oba nástroje jsou určeny k pracovnímu začleňování osob znevýhodněných na trhu práce, což se vztahuje rovněž na příslušníky romské menšiny.

Zaměstnavatelé jsou k zaměstnávání znevýhodněných skupin uchazečů motivováni poskytováním finančního příspěvku na mzdu či plat takto umístěné osoby. Společensky účelné pracovní místo vytváří zaměstnavatel, kterému je na umístěného uchazeče o zaměstnání poskytován finanční příspěvek na mzdu nebo plat nejdéle po dobu 24 kalendářních měsíců. V roce 2020 bylo tímto nástrojem podpořeno celkem 3 899 uchazečů o zaměstnání. U nástroje veřejně prospěšných prací lze zaměstnavateli poskytovat finanční příspěvek na umístěnou osobu nejdéle na 24 po sobě jdoucích kalendářních měsíců, a to i opakovaně. Ve sledovaném období bylo na veřejně prospěšné práce umístěno celkem 8 038 uchazečů o zaměstnání. Veřejně prospěšné práce krajský koordinátoři pro romské záležitosti ve svých zprávách průběžně označují jako velmi účinný nástroj.⁴⁹

Během roku 2020 realizaci nástrojů APZ negativně ovlivnila pandemie covid-19, např. vzhledem k pandemickým opatřením nemohla být obsazena některá místa veřejně prospěšných prací. Krizová opatření a nouzový stav v minulém roce ovlivnily i realizaci rekvalifikačních kurzů, přesto se však tento nástroj dostává do popředí zájmu vzhledem k nutnosti reagovat na změny na trhu práce. Podle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti patřily v roce 2020 mezi nejčastěji využívané nástroje APZ také příspěvek na regionální mobilitu, poradenství a rekvalifikace. Krajský koordinátor z kraje Vysočina např. uvádí, že romské ženy měly zájem o rekvalifikaci na pracovnice v sociálních službách a muži měli nejčastěji zájem o řidičský průkaz "C" a získání profese strážný či svářeč.

V rámci veřejně prospěšných prací bylo i nadále podporováno vytváření pozic asistentů prevence kriminality. Cílem projektu je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků (protiprávního jednání obecně) v sociálně vyloučených lokalitách, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů a bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v sociálně vyloučených lokalitách obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené. V každé obci je také vytvořena pozice mentora – strážníka obecní policie, který asistentům předává úkoly, kontroluje jejich plnění, pomáhá jim při zvládnutí úkolů a překonávání problémů. Tam, kde není obecní policie zřízena, zastává roli mentora Policie ČR nebo obecní policie sousedního města. Projekt se podílí na zvýšení úrovně bezpečí a dodržování veřejného pořádku a aktivizuje dlouhodobě nezaměstnané.

V Programu prevence kriminality na rok 2020 byla zvýšena podpora na mzdu asistenta na 22 000 Kč. U trvajících víceletých projektů mohl příjemce dotace písemně požádat o navýšení příspěvku od roku 2020 prostřednictvím datové schránky MV. Možnosti využilo 25 žadatelů již realizovaných víceletých projektů s požadavkem ve výši 1 495 473 Kč, které byly schváleny. Úřad práce ČR ve spolupráci s Ministerstvem vnitra (dále jen „MV“) podporuje příspěvkem VPP v maximální výši 16 500 Kč/měsíc uchazeče o zaměstnání, kteří jsou zaměstnání na pozici asistenta prevence kriminality. Díky této spolupráci jsou tak kapacity původního programu rozšířeny o podpořené uchazeče o zaměstnání. Počet asistentů prevence kriminality, jejichž zaměstnání je podpořeno příspěvkem VPP, je přibližně 140 ročně. Stejně jako v předchozích letech jsou dále financováni také přímo z vlastních

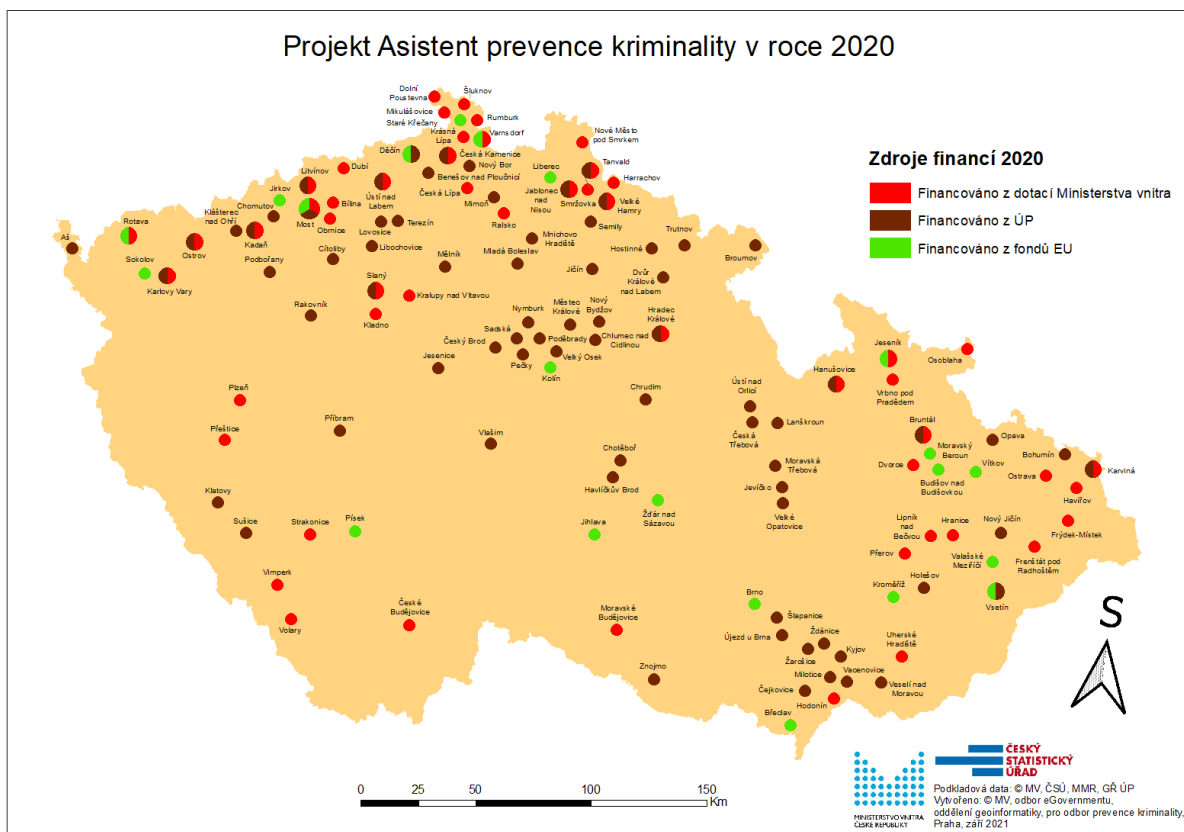
---

⁴⁹ U nástroje ASP veřejně prospěšné práce je však třeba zmínit, že problematika je omezenost získaného zaměstnání, které navíc nevede k získání trvalého zaměstnání. Pokud se tak daná osoba na pozici osvědčí, měl by jí být nabídnut trvalý pracovní právní vztah. Opakované přijetí a ukončení pracovního poměru u některých osob může mít dalekosáhlé důsledky, např. v oblasti řešení dluhů a exekucí, kdy nemohou dosáhnout na úspěšné insolvenční řízení.

rozpočtů obcí či z evropských projektů v rámci OPZ. Odhadem tak mohlo působit v celé ČR na konci roku 2020 cca 350 – 400 asistentů prevence kriminality.

Ze zkušenosti členů Pracovní skupiny pro bezpečnost Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a krajských koordinátorů pro romské záležitosti vyplynulo, že pozici asistenta zastávají přibližně z 50% příslušníci romské menšiny, což může napomáhat také lepšímu porozumění jak mezi příslušníky romské menšiny navzájem, tak mezi romskou menšinou a většinovou společností. Zdroje financování a republikové rozmístění asistentů prevence kriminality v roce 2020 zobrazuje obrázek 1.

Obrázek 1 Projekt Asistent prevence kriminality v roce 2020

Někteří krajsí koordinátoři ve svých Zprávách o stavu romské menšiny v krajích také informovali o pořádání poradenských dnů. Poradenské dny jsou realizovány městskými úřady ve spolupráci s Úřadem práce a mohou se jich účastnit dlouhodobě nezaměstnaní v evidenci úřadu práce, kteří získají např. základní informace o vypracování životopisu nebo motivačního dopisu a vzdělávají se v tématech, jako je finanční gramotnost, pracovní smlouvy nebo problematika exekucí. Po tomto dnu jsou klienti schopni orientovat se na trhu práce a mají povědomí o pracovních právních minimu. Z důvodu pandemických opatření se však poradenské dny konaly v roce 2020 pouze v omezené míře, částečně distanční formou, případně byly v některých městech, např. v Novém Boru, zcela zrušeny. Ve Frýdlantu se např. konalo pouze 1 kolo poradenských dnů místo obvyklých 4 (na poradenské dny ve Frýdlantu bylo pozváno 11 uchazečů o zaměstnání a dostavilo se 10, v jedné skupině se aktivit účastnila polovina Romů). Železný Brod realizoval poradenské dny v jednom případě prezenční formou a v jednom případě formou distanční.

3.2.2. Sociální podnikání

Dalším nástrojem, který může pomoci ke zlepšení zaměstnanosti osob dlouhodobě nezaměstnaných, je sociální podnikání. Doposud není v České republice legislativně ukotveno. Pro udržení řádného směru rozvoje infrastruktury sociálního podnikání v souladu s principy udržitelného rozvoje je proto žádoucí vytvoření adekvátního legislativního a finančního rámce. Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 na tento problém pamatuje ve své úkolové části. Do roku 2023 má gestor opatření, MPSV, ve spolupráci s Úřadem vlády vytvořit relevantní legislativu pro zefektivnění procesu sociálně odpovědného veřejného zadávání (zákon o sociálním podnikání).

V únoru 2020 zveřejnilo MPSV interaktivní mapu Adresář sociálních podniků,⁵⁰ stále však neexistuje přehledný seznam či registr sociálních podniků fungujících na území České republiky. Z tohoto důvodu je nutné vytvořit registr nebo upravit adresář sociálních podniků, jehož součástí bude vymezení jejich působnosti v kontextu sociální ekonomiky České republiky. I na tento úkol pamatuje Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030. Registr sociálních podniků má být vytvořen MPSV do roku 2023.

Stejně jako v minulém roce však platí, že na území České republiky nelze přesně určit počet zaměstnanců sociálních podniků z řad Romů, poněvadž podle platné právní úpravy je velmi problematické zjišťování a zpracovávání údaje o etnicitě.

Podle informací MMR bylo v rámci operačního programu IROP k 31. 12. 2020 podpořeno 221 projektů sociálního podnikání za 672 milionů Kč z Evropského fondu pro regionální rozvoj, z toho 158 projektů za 500 milionů Kč je realizováno na území ORP, ve kterých se nalézají sociálně vyloučená lokalita. IROP nesleduje, zda jsou projekty realizovány v „chudých oblastech“ nebo v oblastech „kde žije větší počet příslušníků romské menšiny“, protože nemá k dispozici teritoriální vymezení těchto oblastí.

Stejně jako v předchozím roce byl významným aktérem na poli sociálního podnikání Klastř sociálních inovací a podniků – SINEC, z.s. Působí na území Moravskoslezského kraje, s nímž má uzavřeno memorandum o spolupráci, a v roce 2020 sdružoval 65 členů z řad sociálních podniků, neziskových organizací či investorů sociálního podnikání v regionu, mezi nimiž jsou i sociální podniky, které se zaměřují na práci s romskou menšinou. V roce 2020 byl vyhlášen krajský dotační program na podporu aktivit sociálního podnikání, v němž byly alokovány 3 000 000 Kč. Podpora sociálního podnikání je ze strany Moravskoslezského kraje vnímána jako potřebná a účelná, vzhledem k množství a diverzitě sociálních podniků ale nelze konkretizovat počty zapojených Romů. Sociální podniky na území kraje jsou značně diferencované, od mikropodniků až po výrobní závody. Rok 2020 byl vzhledem k protiepidemickým opatřením složitý zejména pro sociální podniky v oblasti gastro podnikání (například Melivita, s.r.o., která se na zaměstnávání Romů explicitně zaměřuje).

3.2.3. Diskriminace na trhu práce

Podle údajů Státního úřadu inspekce práce⁵¹ v roce 2020 obdržely orgány inspekce 318 podnětů, jež upozorňovaly na možné nerovné zacházení či diskriminaci. Počet obdržovaných podnětů v porovnání s předchozími roky mírně klesl, což může být způsobeno také nižší mírou pohybu osob na pracovištích v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19. Ze všech provedených kontrol bylo zjištěno 14 porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy

⁵⁰ <https://ceske-socialni-podnikani.cz/adresar-socialnich-podniku/84-adresar>.

⁵¹ http://www.suip.cz/_files/suip-81fe4ae011de0ad3a45b22c7ce249b8b/suip_rocni-souhrna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-za-rok-2020.pdf.

zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu či národnosti.

Terénní pracovníci podpořeni z dotačního programu Podpora terénní práce v Závěrečných zprávách uvádějí, že se v roce 2020 setkali s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany zaměstnavatelů směrem ke konkrétní romské osobě celkem ve 28 případech. Také většina NNO pracujících s Romy uvádí, že se v roce 2020 u svých klientů setkala s diskriminací v oblasti zaměstnávání. Podle informací krajských koordinátorů v roce 2020 však nebyly, stejně jako v minulých letech, zaznamenány žádné konkrétní podněty. Podle NNO se i přes motivování klienta k aktivnímu řešení situace a podání podnětu klient nakonec většinou rozhodne situaci neřešit. Sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi Zvonek pro rodinu v Královéhradeckém kraji poukazuje na to, že když firma/zaměstnavatel zjistí, že uchazeč o zaměstnání je Rom, do pracovního poměru ho údajně nepřijme (většinou je to prezentováno tak, že pracovní místo je již obsazené, i když se například opakovaně objevuje ve veřejně dostupných inzerátech). Takové chování a opakované odmítání může mít za následky obavy, úzkost a strach z kontaktování dalších zaměstnavatelů, a tedy sníženou motivaci Romů k uplatnění na trhu práce.

Krajský koordinátor v Libereckém kraji uvádí, že při telefonickém kontaktu je klientovi práce přislíbena, ale při osobní schůzce je odmítnut. V praxi jde však o diskriminaci skrytou a je téměř nemožné ji prokázat. Některé NNO také spatřují velký problém v zaměstnávání matek samoživitelek, které by mohly získat zaměstnání pouze na směnný provoz, a v absenci možnosti práce v jednosměnném provozu v návaznosti na provoz předškolních či školních zařízení.

Dlouhodobá nezaměstnanost a ztráta životní perspektivy se negativně projevuje na psychickém a fyzickém zdraví.⁵² Řešení sociálního a ekonomického vyloučení je obzvlášť důležité v době krize, kdy je pravděpodobné, že míra chudoby a strukturální nerovnosti bude v důsledku pandemie vzrůstat. Hlavními cíli v oblasti zaměstnanosti, které reflektuje i Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030, je proto zajištění rovného přístupu Romů k zaměstnání, a to za pomoci podpory pro sociálně vyloučené obyvatele, ve zlepšení jejich přístupu na trh práce, zvýšení míry zaměstnanosti Romů ohrožených sociálním vyloučením, rozvoje podnikání Romů a podpory osob samostatně výdělečně činných. Pandemie covid-19 rovněž odhalila, jak naléhavá je potřeba podporovat a zlepšovat digitální gramotnost Romů napříč věkovými skupinami.

---

⁵² Ytterdahl, T & Fugelli, P., 2000. Health and quality of life among long-term unemployed]. Tidsskrift for den Norske lægeforening : tidsskrift for praktisk medicin, ny række. 120. 1308-11. Dostupné z: <https://europepmc.org/article/med/10868092>.

3.3. Bydlení

3.3.1. Diskriminace na trhu s bydlením

Na trhu s bydlením stále přetrvávají předsudky a stereotypy ohledně romské menšiny, které často vedou k diskriminačnímu jednání. Na to upozorňují v rámci svých Závěrečných zpráv o realizacích projektů terénní pracovníci spolufinancovaní z rozpočtů Úřadu vlády ČR i krajsí koordinátoři pro romské záležitosti. Terénní pracovníci podpořeni z dotačního programu Podpora terénní práce v Závěrečných zprávách uvádějí, že se v roce 2020 setkali s diskriminačním jednáním z důvodu etnicity ze strany realitních kanceláří nebo pronajímatelů bytů a ubytoven směrem ke konkrétní romské osobě celkem ve 270 případech.

Jak uvádí pražský krajský koordinátor pro romské záležitosti: „Rok 2020 se negativně projevil kromě jiného také v oblasti bydlení. Ze strany státu byla v jarních měsících poskytována podpora pro udržení stávajícího bydlení, přesto několik rodin muselo svoje dosavadní bydliště v pronajatých bytech opustit a následně se jim obtížně hledalo další ubytování z důvodu zpřísnění pravidel pro přijetí do ubytovny nebo azylového domu. Nadále se setkáváme s tím, že při hledání bydlení jsou Romové diskriminováni z důvodu etnického původu nebo počtu dětí. Řada rodin zůstává v ubytovnách nebo nevyhovujících bytech v neudržovaných činžovních domech vyžadujících minimálně částečnou rekonstrukci. Některé rodiny se vystěhovaly do ubytoven mimo Prahu z důvodu nedostatečné kapacity ubytoven pro rodiny s dětmi.“

V roce 2020 vzbudila velký zájem médií bakalářská práce studenta ekonomie na Fakultě sociálně ekonomické UJEP v Ústí nad Labem, Roberta Olaha, věnovaná diskriminaci Romů na trhu s bydlením.⁵³ Autor práce, stipendista organizace Romea, rozeslal od června do prosince 2019 1600 fiktivních žádostí o pronájem. Jména a příjmení fiktivních osob byla vybrána tak, aby z nich ihned bylo možné rozeznat etnikum a pohlaví žadatele. Romská příjmení byla vybrána na základě nejčastějších romských příjmení v České republice, stejně tak autor vyhledal nejčastější česká příjmení mužů a žen. Testem byly nalezeny statisticky vysoce signifikantní rozdíly v odpovědích mezi žadateli. Fiktivní účty neromských žadatelů byly úspěšnější při snaze získat bydlení oproti fiktivním účtům romských žadatelů, kterým se dostalo méně pozvánek na prohlídky bytů a více negativních odpovědí. Největší rozsah diskriminace zažili romští žadatelé v Ústeckém kraji, kde obdrželi nejvíce negativních odpovědí (107), následoval srovnatelný Moravskoslezský kraj (102). Podstatně méně negativních odpovědí (84) získali Romové v Praze a nejvíce se jim dařilo získat pozvánku na prohlídku bytu ve Zlínském kraji, kde negativních odpovědí obdrželi nejméně (71).

Experimentem byl rovněž prokázán pozitivní efekt vyššího vzdělání Romů, kdy vyšší postavení v zaměstnání jim zvyšovalo pravděpodobnost obdržet pozitivní reakce od pronajímatelů. Nejméně pozitivních odpovědí získal Rom, operátor výroby, s typicky znějícím romským jménem a nižším vzděláním. Pokud měl však Rom vyšší vzdělání, a tedy vyšší postavení v zaměstnání, diskriminace byla podstatně snížena ve srovnání s nevzdělanými Romy. Na základě výsledků této unikátní práce lze očekávat, že investice do vzdělávacích či jiných programů zacílených na romskou komunitu mohou přinést pozitivní efekt v oblasti bydlení Romů.

Zajímavá data přinesl také Výzkum sousedských vztahů a postojů k sociálnímu bydlení, který realizoval v roce 2020 Odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení MPSV.⁵⁴ Pozornost v rámci kvantitativního šetření byla zaměřena mj. na identifikaci míry akceptace konkrétních subjektů v závislosti na vzdálenosti od místa bydliště respondentů. Výzkum ukázal, že největší míře by respondenti ve svém okolí akceptovali seniory, rodiny s

⁵³ <https://theses.cz/id/jpb530/?lang=en>.

⁵⁴ http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/MPSV_2019_Vzkum_sousedskch_vztah_a_postoj_k_SB_veejnost_final.pdf.

děti, samoživitelky a samoživitele s dětmi, lidi po rozvodu, zdravotně postižené osoby, oběti domácího násilí či osoby s nízkými příjmy (73 % až 84 % dotázaných). Ve významně menší míře by pak respondenti ve svém okolí akceptovali osoby s psychologickými problémy (30 %), osoby po výkonu trestu (22 %), osoby přežívající venku (21 %), Romy (17 %) a uživatele návykových látek (12 %).

3.3.2. Absence sociálního bydlení

V souvislosti s novelou zákona o pomoci v hmotné nouzi z roku 2017 se obce za účelem boje proti tzv. obchodu s chudobou začaly v posledních letech uchýlovat k vyhlášení tzv. bezdoplatkových zón. Toušek a kol. definují obchod s chudobou jako „zneužívání situace obyvatel, kteří jsou znevýhodněni na běžném trhu s bydlením, a tak nemohou než přistoupit na placení nájmů a poplatků za ubytování ve výši, která neodpovídá jejich kvalitě a formě.“⁵⁵ Nově zákon stanovil, že obec může dát návrh, aby obecní úřad přijal opatření obecné povahy, jímž se vymezí oblast se zvýšenou mírou sociálně nežádoucích jevů. V takto vymezené lokalitě pak nebude osobám, které zde žijí, poskytován doplatek na bydlení. Vyhlášení opatření obecné povahy na území obce se nedotýká těch příjemců doplatku na bydlení, kteří měli písemný právní titul k užívání bydlení datovaný před vyhlášením opatření obecné povahy, a to ani v případě, pokud se jim tento právní titul prodlužuje. Na základě ust. § 33 odst. 9 zákona o pomoci v hmotné nouzi se právní úprava nároku na doplatek na bydlení, v případech, kdy nárok nevznikne z důvodu, že se jedná o oblast se zvýšeným výskytem nežádoucích jevů, nedotkne také příjemců dávky, kteří se stali vlastníky, resp. uživateli bytu, jiného obytného prostoru či ubytovacího zařízení ještě před vydáním příslušného opatření obecné povahy.

Na konci roku 2018 již byly tzv. bezdoplatkové zóny vyhlášeny na území 52 obcí, v některých obcích však byly zásahem krajů zrušeny. Tyto kroky však vedly spíše než k efektivnímu řešení bytové nouze a předcházení vzniku oblastí prostorového vyloučení k migraci nejchudších, a tedy k vzniku vyloučených lokalit na jiných místech, a tím k přesouvání problému. Současně způsobily propad nejchudších mimo systém sociální podpory. Tzv. bezdoplatkové zóny byly jedním z důvodů kolektivní stížnosti, kterou v únoru 2020 proti ČR podala k Evropskému výboru pro sociální práva Evropská federace národních organizací pracujících s lidmi bez domova. V Závěrečné zprávě z šetření o ČR z roku 2019 rovněž Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace doporučil, aby ČR vyhlášení tzv. bezdoplatkových zón obcemi zastavila.⁵⁶ V roce 2020 se Nejvyšší správní soud zabýval kasační stížností v případě romské rodiny s pěti dětmi z Ústí nad Labem. Ta se musela vystěhovat z ubytovny, která byla uzavřena v situaci, kdy město vyhlásilo na celém svém území opatření obecné povahy, a rodina po přestěhování nemohla nárokovat doplatek na bydlení. Rodina od té doby neúspěšně hledala stabilní bydlení a žila v azylových domech. Nejvyšší správní soud konstatoval, že vyhlášení tzv. bezdoplatkové zóny se mohlo dotknout práv stěžovatelů na bydlení a soukromý život.⁵⁷

Již v roce 2017 podala skupina senátorů návrh na zrušení příslušných ustanovení zákona (§ 33 odst. 9 a § 33d zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů). V srpnu 2021, tedy v období mimo časový rámec této Zprávy, Ústavní soud část zákona o pomoci v hmotné nouzi upravující možnost vyhlásit opatření obecné povahy tzv. bezdoplatkové zóny zrušil.

Jedním z cílů Koncepce sociálního bydlení ČR 2015 – 2025, který představuje možné řešení bytové nouze nejen pro Romy, je zákon o sociálním bydlení. Přijetí tohoto zákona, jehož

⁵⁵ Toušek, Ladislav a kol., 2018. Labyrintem zločinu a chudoby. Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučené lokalitě. Brno: Nakladatelství Doplněk.

⁵⁶ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/CZE/CERD_C_CZE_CO_12-13_36934_E.pdf.

⁵⁷ https://forumhr.eu/wp-content/uploads/2020/05/NSS_rozsudek_usti.pdf.

absenci kritizoval ve své periodické zprávě o ČR Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva již v roce 2014, deklarovala vláda ve svém programovém prohlášení. Smyslem tohoto zákona není jen definovat pojem sociálního bydlení, ale zejména ustanovit práva a povinnosti různých aktérů. Zákon by měl určit, jakým způsobem ČR dostojí závazku vyplývajícího z ratifikace Evropské sociální charty. Současný systém sociálního bydlení (de facto jen suma izolovaných dobrovolných iniciativ podpořených relativně omezeným objemem prostředků z ESIF) tento požadavek neplní.

Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) již ve své výroční zprávě za rok 2018 identifikoval absenci zákona o sociálním bydlení jako jednu ze zásadních překážek v efektivním provádění politiky podpory bydlení v České republice. Podle NKÚ vzhledem k neustálému odkládání přijetí zákona o sociálním bydlení hrozí riziko, že dostupnost pro různě ohrožené skupiny obyvatel se bude nadále zhoršovat a jejich počet poroste.

Hlavním gestorem přípravy zákona o sociálním bydlení bylo původně určeno MPSV, které v roce 2016 vypracovalo a předložilo vládě zákon o sociálním bydlení, který však nebyl přijat. V roce 2018 byly práce na věcném záměru zákona přerušeny. Hlavním gestorem věcného záměru a návrhu zákona o sociálním bydlení bylo určeno MMR, které jej nahradilo dotačně úvěrovým programem Výstavba pro obce, který administruje Státní fond podpory investic, jenž nahradil v červnu 2020 Státní fond rozvoje bydlení. Obce z programu mohou financovat pořízení sociálních nebo dostupných bytů a sociálních, smíšených nebo dostupných domů. Jedním z kritérií pro hodnocení projektů je ověření, zda je v lokalitě plánovaného investičního záměru dostupná infrastruktura a služby základní občanské vybavenosti a zda realizace záměru nepovede k prostorovému vyloučení osob. Poté, co byl program Výstavba pro obce upraven v souladu s připomínkami starostů tak, aby podmínky programu obcím lépe vyhovovaly, došlo ke zvýšení zájmu obcí o tento program.

Namísto zrušené přípravy zákona o sociálním bydlení byl do Plánu legislativních prací vlády na rok 2020 zařazen návrh zákona o dostupnosti bydlení, který by se měl zaměřit jak na úpravu definice sociálního bydlení, tak na úpravu definice bydlení dostupného, čímž by se měl rozšířit okruh osob, které si jsou schopny své bydlení zajistit samy. Návrh zákona o dostupnosti bydlení byl v kompetenci MMR a měl být předložen vládě do konce roku 2020. MMR v průběhu roku 2020 návrh zákona o dostupnosti bydlení připravilo. V tomto období byl také předložen poslanecký návrh na vydání zákona o veřejně prospěšných společnostech bytových a výstavbě dostupného bydlení a o změně některých zákonů. V průběhu projednávání návrhu bylo rozhodnuto, že návrh bude ještě nutno upravit Komplexním pozměňovacím návrhem. Ke spolupráci při jeho vypracování se přihlásilo také MMR, které mělo již vypracováno dílčí návrh zákona o dostupnosti bydlení. Zásadní části připraveného návrhu zákona o dostupnosti bydlení byly vloženy do pozměňovacího návrhu. V době přípravy této Zprávy je návrh před projednáním ve 3. čtení.

V roce 2019 se mostecký magistrát pokusil vyřešit bytovou nouzi Romů tím, že je plánoval z domů v havarijním stavu v SVL vystěhovat do tzv. „modulárního/kontejnerového bydlení“, na jehož realizaci vyhlásil soutěž. Opatření byla kritizována romskou komunitou, která vnímá tento typ bydlení jako nedůstojný substandard, nevládním sektorem i opozičními politiky. Byla zmiňována energetická neefektivnost, segregáčnický charakter a podoba s kontejnerovými domy, do nichž byli v roce 2006 vystěhováni Romové ve Vsetíně. Rovněž veřejná ochránkyně práv vyhodnotila záměr města vystavět v lokalitě Chanova modulární bydlení tak, že tato výstavba posílí segregaci romských obyvatel Chanova a představuje diskriminaci v oblasti bydlení z důvodu etnického původu.⁵⁸

Návrh rozpoutal diskuzi o možném financování „modulárního/kontejnerového“ bydlení z dotací MMR Výstavba pro obce. Podle § 11 odst. (2) písm. d) nařízení vlády o podmínkách použití finančních prostředků Státního fondu rozvoje bydlení na pořízení sociálních a

⁵⁸ Posouzení ve věci plánované výstavby modulového bydlení na sídlišti Chanov a zpráva o šetření výkonu sociální práce Magistrátem města Mostu z vlastní iniciativy. Sp.zn.: 5131/2019/VOP/JMK, Č.j.: KVOP-7842/2020.

dostupných bytů a sociálních, smíšených a dostupných domů č. 112/2019 Sb. nesmí investiční záměr vést k prostorovému vyloučení osob a musí vést ke zlepšení sociální situace v obci. Realizace investičního záměru „modulového/kontejnerového“ bydlení v SVL by tak byla v rozporu s požadavkem nařízení vlády. Město Most proto s žádostí o dotace neuspělo. V průběhu roku 2020 však od záměru neustoupilo, na výstavbu vyčlenilo 25 000 000 z vlastního rozpočtu a na jaře 2021 představilo 18 bytových jednotek veřejnosti.⁵⁹

Vzhledem k tomu, že roste obava o stěhování Romů do těchto forem bydlení, pamatuje Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 na tuto problematiku ve své úkolové části. Opatření počítají s analýzami, které budou zkoumat dopady tohoto typu bydlení na Romy a zároveň navrhnou kroky na ochranu Romů, kterým život v substandardním modulárním/kontejnerovém bydlení hrozí nebo v něm přebývají.

O tom, do jaké míry ovlivnila pandemie covid-19 již tak špatnou situaci Romů na trhu s bydlením nejsou k dispozici podrobná data. Z výzkumu, který provedli členové Rady vlády pro záležitosti romské menšiny mezi romskými a proromskými nevládními organizacemi na jaře roku 2021, vyplývá, že v průměru 7% jejich klientů/členů komunity přišlo vlivem pandemie o bydlení a v průměru 10% jejich klientům/členům komunity (rodinám a jednotlivcům) hrozí ztráta bydlení. Tyto údaje jsou velmi znepokojující, vzhledem k tomu, že již v roce 2018 se v České republice podle údajů Zprávy o vyloučení z bydlení, kterou vydala Platforma pro sociální bydlení ve spolupráci s organizací Lumos,⁶⁰ ve vážné bytové nouzi nacházelo 83 000 osob v 54 000 domácnostech, z toho 20 500 nezletilých vyrůstalo v 9 600 rodinách v závažné bytové nouzi.

Výzkum Platformy pro sociální bydlení ukázal, že místní samosprávy často nemají přehled o počtu rodin s dětmi v bytové nouzi, protože obce neshromažďují a nevyhodnocují potřebná data. Přestože některá města vlastní až desetitisíce obecních bytů, ze stovek rodin v závažné bytové nouzi se v takových městech k sociálním bytům dostávají jen jednotky. Více než dvě třetiny oslovených měst nepřidělují žádné sociální byty. Zpráva o vyloučení z bydlení a také Sčítání osob bez domova provedené v dubnu 2019 Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, které zahrnuje některé z kategorií ETHOS, jsou jedny z prvních dokumentů nabízejících detailní data o bytové nouzi v České republice.

3.3.3. Realizované projekty na podporu bydlení

Jako prevence vůči ztrátě bydlení působí nepojistné sociální dávky ze systému státní sociální podpory (příspěvek na bydlení) a ze systému pomoci v hmotné nouzi (doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc). V roce 2020 probíhalo mezirezortní připomínkové řízení nové právní úpravy poskytování dávkové podpory bydlení, která měla sjednotit poskytování obou dávek na bydlení, a která vyvolala veřejnou diskusi. V důsledku pandemie musely být práce na návrhu přerušeny. Opatření přijatá vládou v důsledku pandemie rovněž znemožnila realizovat řadu konkrétních, původně plánovaných jednání, včetně tzv. vypořádacích porad. Předložení návrhu zákona bylo odloženo usnesením vlády č. 472 na 31. 12. 2020. Avšak po celkovém zhodnocení dopadů se od návrhu jedné dávky na bydlení ustoupilo.

I přesto, že v současné době v ČR stále neexistuje právní ukotvení dostupného či sociálního bydlení ve smyslu zákona o sociálním bydlení či zákona o dostupném bydlení, realizuje MPSV v rámci své činnosti alespoň projekt Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend (zkrácený název Podpora sociálního bydlení), který si klade za cíl zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR a za tímto účelem poskytovat patřičnou metodickou podporu. Ke zprostředkování metodické podpory ze strany MPSV je

⁵⁹ Posledních zpráv město nebude svůj záměr realizovat a to pro nepřiměřené náklady.

⁶⁰ <https://socialnibydeni.org/tag/analyzy-a-publikace>.

zřízeno kontaktní centrum. Pracovníci centra shromažďují poznatky a zkušenosti o sociálním bydlení v ČR a aktivně se podílejí na pilotáži systému sociálního bydlení podle vládou schválené Koncepcí sociálního bydlení České republiky 2015–2025 v 16 vybraných obcích.⁶¹ Poskytují také metodické vedení a asistenci řešitelům projektů financovaných z výzvy Podpora programu Housing First (Bydlení především). Další z činností kontaktního centra je poskytovat informační podporu individuálním zájemcům. V roce 2020 takto pracovníci centra zodpověděli 153 e-mailových dotazů, 350 konzultací bylo telefonických a pět osobních.

Projekt přispívá k posílení kompetencí v poskytování sociálního bydlení a doprovodných služeb především v oblasti sociální práce na straně klíčových aktérů (ministerstva, obce, sociálně-zdravotní a bytové odbory městských a obecních úřadů, NNO, Úřad práce ČR, akademická sféra). Projekt tak působí preventivně proti ztrátě bydlení domácností a napomáhá rodinám a jednotlivcům v bytové nouzi v návratu do standardního bydlení podpořenému sociální prací.

V roce 2020 uspořádali organizátoři projektu konferenci Sociální bydlení v českých obcích – zkušenosti z praxe, na které jednotlivé partnerské obce přednesly zaměstnancům státní správy, samosprávy a NNO své poznatky a dobrou praxi z realizace lokálních projektů sociálního bydlení (taktéž metodicky a informačně podpořených z projektu). Počátkem roku 2020 také projekt MPSV Podpora sociálního bydlení pokračoval v realizaci série krajských workshopů se zástupci lokálně působících NNO a především se zástupci samospráv v regionu. Náplní těchto workshopů bylo prohlubování spolupráce a hledání praktických řešení otázek sociálního bydlení (či jeho absence), ztráty bydlení apod.

Z dotazníkového šetření MPSV na konci roku 2020 vyplývá, že u 93 % podpořených projektů je romská menšina alespoň do nějaké míry součástí cílové skupiny. U 48 % projektů je to dokonce převažující či jedna z hlavních cílových skupin. Mezi projekty zaměřujícími se na podporu bydlení a prevenci bezdomovectví je pak průměrný odhad podílu účasti osob z romské menšiny 45%. Z těchto dat je patrné, že přestože projekt Podpora sociálního bydlení, respektive jeho partnerské lokální projekty, není explicitně zaměřen na podporu romské menšiny, podpora je poskytována na základě tematického vymezení cílových skupin.

MPSV také vyhláší výzvy zaměřené na podporu sociálně vyloučených lokalit a na podporu projektů zaměřených na sociální bydlení. Podpora sociálního začleňování v sociálně vyloučených lokalitách je v pořadí třetí vyhlášenou výzvou v rámci KPSVL, který je podporován jako investiční priorita OPZ. Výzva byla vyhlášena 16. 1. 2017 s průběžným datem podávání žádostí o podporu do 30. 6. 2020. Alokace výzvy činila 1,2 miliardy Kč. Výzva byla určena pro obce (nositele Strategického plánu sociálního začleňování), které byly vybrány Monitorovacím výborem Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Dalšími podmínkami pro zařazení obce/obcí do výzvy je podepsaná smlouva o spolupráci (tzv. memorandum) s Agenturou a schválený Strategický plán sociálního začleňování zastupitelstvem obce.

Dále byla výzva určena pro projekty vycházející z tzv. tematického akčního plánu vytvořeného na základě vzdálené dílčí a komplexní podpory Agentury. Tematický akční plán je novým nástrojem, kterým Agentura reaguje na situaci v lokalitách. Podporovanými cílovými skupinami byly osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením, a to národnostní menšiny (zejména romská menšina) a osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, jednou z podporovaných aktivit je podpora přístupu k bydlení.

Výzva programu Housing First byla vyhlášena 3. 12. 2018 a ukončení příjmu žádostí bylo stanoveno na 31. 10. 2019. Alokace výzvy byla nastavena na 150 milionů Kč. Hlavním cílem

---

⁶¹ Brno, Chomutov, Jindřichův Hradec, Kadaň, Křižánky, Most, Ostrava, Otrokovice, Pardubice, Plzeň, Praha 7, Praha 14, Štětí, Velké Hamry, Veselíčko a Vír.

výzvy je podpora pilotního rozšíření konceptu Housing First včetně ověřování principů v praxi. Primárním cílem programu je eliminace bezdomovectví, respektive stavu bytové nouze a získání standardního bydlení a jeho dlouhodobé udržení uživateli programu. Podmínkou před podáním žádosti o podporu byla povinná konzultace předloženého návrhu realizace programu Housing First, která se uskutečnila u 23 žadatelů. Následně bylo podáno 17 žádostí o podporu. V hodnotícím procesu bylo schváleno 15 projektů, dva projekty odstoupily, v realizaci je 13 projektů za 108,77 milionu Kč s plánovaným obydlím 213 bytů.

Agentura zajišťuje prostřednictvím dvou systémových projektů podporu obcím při implementaci vhodných nástrojů a politik směřujících k odstraňování nebo přinejmenším zmírňování sociálního vyloučení a jeho dalšímu šíření. Prostřednictvím projektu Systémové zajištění sociálního začleňování nabídla v roce 2020 sdílení dobré praxe a zprostředkování zkušeností mezi jednotlivými aktéry napříč ČR. Zástupci MMR se podíleli na přípravě lokálních koncepcí sociálního bydlení, pilotáži programů bydlení nebo rozšiřování programů prevence ztráty bydlení (ve vazbě na projekty ESIF), dále na vzdálené podpoře sociálního bydlení. V lokalitách se také konaly konzultace a vzdělávací semináře zaměřené na témata související s přechodem sociálně vyloučených, případně sociálním vyloučením ohrožených domácností do standardního bydlení.

Opatření proti šíření covid-19 v roce 2020 utlumila přípravu nových záměrů, někteří partneři Agentury však byli schopni přijít s novými iniciativami či spustit nové projekty s podporou OPZ. Statutární město Liberec zahájilo činnost Centra pro bydlení, které má pomoci rozvíjet systém sociálního bydlení a pomáhat lidem v bytové nouzi, obce na Frýdlantsku začaly pracovat na společné koncepci sociálního bydlení a statutární město Chomutov připravilo další vlnu výkupu bytů.

V rámci prevence dopadů pandemie na cílové skupiny Agentura v roce 2020 zveřejnila dva dokumenty poskytující informace pro základní orientaci v řešení problémů s bydlením: Doporučené postupy pro obce v oblasti bydlení⁶² a Doporučené postupy pro domácnosti v oblasti bydlení.⁶³ Soubor opatření pro ochranu lidí bez domova před koronavirem vydala v roce 2020 také Platforma pro sociální bydlení.⁶⁴

3.4. Zdraví

O tom, do jaké míry ovlivnila pandemie covid-19 zdraví Romů v České republice, nejsou k dispozici podrobná data. Z výzkumu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny na jaře 2021, jehož se účastnili zaměstnanci 55 romských a proromských organizací, lze vyčíst, jaký byl přístup romské menšiny k preventivním opatřením, jako je nošení ochranných pomůcek, testování nebo k očkování:

Respondenti uvedli, že 48% klientů, kteří využívají jejich služby, nenosí roušku nebo respirátor vůbec nebo je nenosí správným způsobem. Celkem 67% respondentů uvedlo jako důvod nenošení roušky nebo respirátoru u svých klientů nedostatek financí na jejich pořízení. Jako hlavní důvody, proč klienti nedodržují epidemiologická opatření, uváděli respondenti nedostatek peněz na nákup dezinfekčních prostředků, zvyk, silné rodinné tradice setkávání či nedůvěru, že opatření přinesou výsledek. Jako další důvod byla uváděna nejasně a nesrozumitelně komunikovaná paleta často se měnících opatření, nevhodné podmínky bydlení znemožňující dodržování pravidel sociální distance, únava, apatie a rezignovanost či jednoduše fakt, že zdravotní a hygienická opatření pro klienty/osoby v komunitě nejsou prioritou.

⁶² <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/doporucene-postupy-pro-obce-v-oblasti-bydleni/>.

⁶³ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/doporucene-postupy-pro-domacnosti-v-oblasti-bydleni/>.

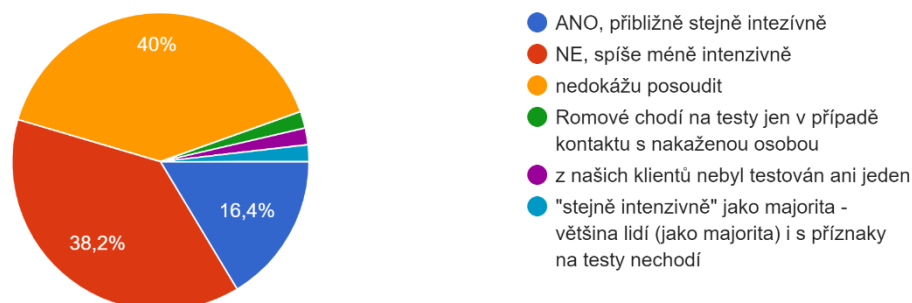
⁶⁴ <https://socialnibydeni.org/tag/analyzy-a-publikace>.

Z tabulky vyplývá, že 40% respondentů nedovedlo odhadnout, zda se jejich klienti během pandemie testují na koronavirus stejně intenzivně jako příslušníci majority. Celkem 38,2% pak odhadovalo, že jejich klienti se testují na koronavirus spíše méně intenzivně. Jako hlavní důvody menší intenzity testování uváděli nedostatek informací kdy, kde, proč a jak se přihlásit na testování, komplikované přihlašování na testování a fakt, že výsledky testování pro klienty nejsou důležitou informací, která změní jejich celkovou sociálně-zdravotní situaci. Respondenti dále uváděli obavy z bolestivého průběhu testování, narušení osobní integrity při zákroku a obavy z pozitivního výsledku testu. Kromě obecné nedůvěry v odběrová místa a personál zaznamenali respondenti také odpovědi ovlivněné dezinformacemi, například obavy ze zavedení čipu do těla při výtěru.

Graf 9 Intenzita testování

Odhadněte, zda vaši klienti/osoby v komunitě testují na přítomnost koronaviru přibližně stejně intenzivně jako většinová společnost.

55 odpovědí

Zdroj: dotazník *Dopad pandemie covid-19 na životy v romské populaci*

Celkem 43,6% respondentů odhaduje, že jejich klienti spíše dodržovali karanténu, pokud jim byla nařízena, nebo vědí, že přišli do přímého kontaktu s nakaženým. Dále 21,8% respondentů uvedlo, že jejich klienti karanténu spíše nedodržovali, a 14,5% respondentů uvedlo, že jejich klienti karanténu určitě dodržovali. Jako hlavní důvody, proč klienti spíše nedodržovali a nedodržovali karanténu uváděli respondenti nedostatek informací o míře rizikovitosti onemocnění, složitost dodržování karantény na ubytovnách, bagatelizaci a nižší míru komunitní odpovědnosti.

Respondenti odhadují, že 70% jejich klientů odmítá očkování. Jako důvody klienti nejčastěji uváděli obavy z neznámého a z dopadu vakcíny na zdraví, podléhání dezinformacím, které se šíří na sociálních sítích a v rodinách, nedůvěru v účinnost vakcíny a nedostatek informací o důležitosti a funkčnosti očkování. Respondenti také uvádějí, že 52% klientů si neví rady, jak se k očkování dostat. Jako důvod uváděli nedostatečnou komunikaci mezi členy komunity a lékaři, nedostatečnou orientaci v online registraci a chybějící připojení na internet. Někteří respondenti uvedli, že se klienti pro více informací chtějí obrátit na praktické lékaře, sociální pracovníky nebo mediátory podpory zdraví.

Zdravotní péče dle platných zákonů ČR musí být dostupná pro všechny stejně, a to bez ohledu na jejich barvu pleti, pohlaví, náboženské vyznání či jiný důvod. Ministerstvo zdravotnictví (dále jen „MZ“) v roce 2020 nezaznamenalo žádný podnět týkající se diskriminace v oblasti zdraví z důvodu etnicity či národnosti.

Pro zvýšení dostupnosti zdravotních služeb pro obyvatele v sociálně vyloučených lokalit MZ připravovalo a realizovalo projekt Zajištění dostupnosti zdravotní péče pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené. V roce 2020 byla vyhlášena druhá výzva, kde již nebylo podmínkou město nad 100 000 obyvatel. V roce 2020 byl projekt realizován v Ostravě, Olomouci, Praze a Pardubicích. Vychází z identifikované potřeby zajištění dostupnosti zdravotní péče pro osoby bez přístřeší a osoby, které jsou ztrátou přístřeší ohrožené ve vybraných lokalitách, ve kterých je zajišťována v omezeném rozsahu nebo není řešena vůbec. Hlavním cílem projektu je zvýšení dostupnosti zdravotních služeb a zdravotní péče v lokalitách ohrožených bezdomovectvím pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené. Sekundárním cílem projektu je posílení primární prevence u osob bez přístřeší a osob ztrátou přístřeší ohrožených.

Státní zdravotní ústav připravil projekt Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Projekt, financovaný z OPZ, vychází mimo jiné z analýzy Evropské komise z roku 2014. Podle ní je pro životní styl Romů typická nadměrná konzumace nezdravého jídla, téměř nulová pohybová aktivita především u dívek, kouření, ale i užívání nelegálních drog. Uvedený projekt by proto měl kromě zlepšení zdravotní gramotnosti vést také ke zlepšení životního stylu, zlepšení zdraví a sociální integrace, snížení ztrát z nemocí, a tím vést také k vyšší práceschopnosti obyvatel.

Vybrané programy projektu byly pilotovány v roce 2019 a v roce 2020 začala realizace preventivních programů (individuální intervence, dny zdraví, kurzy zdravého životního stylu, kurzy pohybových aktivit). Aktivita center byla záhy omezena vládními opatřeními proti šíření covid-19. Proto se nemohly v roce 2020 uskutečnit všechny plánované skupinové aktivity podle harmonogramu jednotlivých regionálních center podpory zdraví. Pracovníci regionálních center podpory zdraví se soustředili na aktuální témata v souvislosti s prevencí pandemie, např. zvýšení informovanosti o dezinfekci, hygieně rukou, respirační hygieně, šití, nošení, distribuci a údržbě roušek a vládních opatřeních.

V roce 2020 MZ připravilo výzvu Prevence přenosných a nepřenositelných onemocnění v sociálně vyloučených lokalitách se zaměřením na romskou populaci v programu Zdraví podpořeného z EHP fondů 2014-2021. Vybrány byly dva projekty, které budou realizovány v různých lokalitách.

Na regionální úrovni byl v roce 2020 finalizován unikátní projekt Institutu sociálního zdraví Univerzity Palackého v Olomouci s názvem Aplikovaný výzkum pro inovace politik v oblasti dostupnosti zdravotní péče u sociálně vyloučené romské populace.⁶⁵ Záměrem projektu bylo blíže prozkoumat sociální determinanty zdraví Romů žijících v sociálním vyloučení a na základě zjištění navrhnout inovace existujících metodik a postupů v oblasti. Projekt zkoumal sociální determinanty zdraví, strukturální, finanční, kognitivní a psychologické bariéry přístupu ke zdravotní péči, které jsou u Romů výrazně vyšší než u neromské populace. V letech 2019 a 2020 byly mapovány sociální determinanty zdraví romské populace ve vybraných lokalitách v Olomouckém kraji. Byly také provedeny rozhovory se zástupci subjektů, které mají vliv na zdraví cílové skupiny. Z analýz vyplynulo, že romská populace především v sociálně vyloučených oblastech má sníženou dostupnost zdravotní péče a je jim poskytována zdravotní péče nižší kvality; často se také vyskytují problémy v komunikaci cílové skupiny se zdravotníky a zkušenost diskriminace ze strany zdravotnického personálu. Výzkumná analýza tak přináší cenné informace o možných důvodech rozdílů mezi zdravotním stavem Romů a zdravotním stavem majority v České republice.

---

⁶⁵ https://oushi.upol.cz/wp-content/uploads/2021/06/Vsouhrn_final.pdf.

3.4.1. Odškodnění protiprávně sterilizovaných žen

Od roku 1972 byla v Československu zavedena politika kontroly porodnosti umožňující orgánům veřejné správy podporovat sterilizaci romských žen a žen s postižením umístěných v ústavech. Ženy byly často sterilizovány, aniž poskytl svůj informovaný souhlas, v průběhu porodnických a gynekologických služeb poskytovaných pro jiné účely (porod dítěte, potrat), případně byly k souhlasu nuceny nátlakem. Některým ženám zdravotnický personál sdělil nepravdivou informaci, že sterilizace je pouze dočasná. Jiným ženám bylo sděleno, že pokud se pro sterilizaci nerozhodnou, během příštího porodu mohou zemřít.

Nucená sterilizace měla také vážné důsledky pro osobní život postižených. Sterilizované ženy trpěly psychickými problémy i nedostatkem přijetí a porozumění ze strany komunity a partnerů, kteří je ze sterilizace vinili, protože nevěřili, že k ní byly nuceny institucionálním nátlakem, manipulací nebo zatajováním zásadních informací. Docházelo tak k vícenásobné viktimizaci romských žen. K ukončení oficiální politiky kontroly porodnosti došlo v roce 1991, případy nedobrovolných zákroků však byly zaznamenávány ještě dlouho po tomto datu.⁶⁶

V roce 2015 předložil tehdejší ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu vládě věcný záměr zákona o odškodnění obětí protiprávních sterilizací, ke kterému však vláda vyjádřila negativní stanovisko a návrh věcného záměru zákona byl z dalšího legislativního procesu stažen. Od roku 2015 pokračovala snaha o zavedení nástrojů pro odškodnění protiprávně sterilizovaných žen zejména na nevládní úrovni, přičemž Česká republika je za absenci nástrojů spravedlivého odškodnění dlouhodobě kritizována také ze strany mezinárodních institucí, jako je Rada Evropy.

V roce 2019 bylo téma odškodnění nejdříve otevřeno na půdě Poslanecké sněmovny, a to v rámci Stálé komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny. Vznikl tak věcný záměr zákona o odškodnění protiprávně sterilizovaných žen. Záměr obsahoval návrh na poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem, kterým byla provedena protiprávní sterilizace v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky. (Návrh zákona byl předložen sněmovně 27. 9. 2019 a schválen 4. 6. 2021; Senát projednal a schválil návrh na své schůzi 21. 7. 2021; po podpisu prezidenta byl publikován ve Sbírce zákonů a nabyde účinnosti 1. 1. 2022).

3.4.2. Nadměrné umístování romských dětí do tří let věku do ústavů

17. června 2020 rozhodl Evropský výbor pro sociální práva o odůvodněnosti kolektivní stížnosti č. 157 *European Roma Right Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice*. Věc se týkala možného diskriminačního nadměrného umístování romských dětí a dětí s postižením do 3 let věku do ústavů. Evropský výbor pro sociální práva tvrdí, že ze strany ČR nebyla přijata opatření zajišťující uvedeným dětem vhodnou ochranu a potřebné služby, což je v rozporu s článkem 17 Evropské sociální charty.

Evropský výbor pro sociální práva v rozhodnutí konstatuje, že používání současné české právní úpravy ústavní péče a provozování dětských domovů pro děti do 3 let věku stanovené v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách nezaručuje náležitou ochranu a péči dětem do 3 let věku. Právní úprava ústavní péče a provozování dětských center obsažená v zákoně o zdravotních službách sama o sobě není slučitelná se závazkem zajistit účinné uplatnění práva malých dětí na ochranu, a používání této právní úpravy je proto porušením článku 17 Charty.

⁶⁶ V březnu 2021 zveřejnil Deník N ve spolupráci s VICE World News svědectví zatím poslední známé oběti nedobrovolné sterilizace, k níž došlo v žatecké nemocnici v roce 2010.

V ČR nebyla dosud přijata dostatečná opatření pro poskytování služeb dětem ve věku do 3 let v rodinném prostředí a komunitním prostředí rodinného typu a k postupné deinstitucionalizaci stávajícího systému péče o nejmenší děti. Dle stanovisek Evropského výboru pro sociální práva k článku 17 Charty musí být umístění dítěte mimo rodinu výjimečným opatřením, péče v ústavu by měla být poskytována jen tehdy, je-li to nezbytné, a primárně by měla podpora ze strany státu směřovat k původní biologické rodině. Proces deinstitucionalizace vyžaduje, aby byla alespoň část prostředků vynakládaných na dětská centra převedena k financování alternativ: podpory komunitních služeb rodinného typu, preventivních služeb, které by umožnily ponechat děti v biologických rodinách a zavedení včasných služeb detekce pro rizikové rodiny.

Evropský výbor pro sociální práva dále zdůraznil, že je-li obecně uznáváno, že určitá skupina dětí čelí nebo by mohla čelit ve srovnání s většinovou populací nepřiměřeným rizikům, státy jsou povinny shromažďovat údaje o rozsahu daného problému. Sběr a analýza dat jsou totiž nepostradatelné pro vytvoření odpovídající strategie a přijetí vhodných opatření (*ERRC proti Itálii*, kolektivní stížnost č. 27/2004, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 7. 12. 2005, §23). V návaznosti na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva začalo ve druhé polovině roku 2020 MPSV připravovat výzkum zaměřený na etnicitu dětí v dětských domovech pro děti do 3 let věku. Z výzkumu publikovaného v roce 2021, tedy mimo časový rámec této zprávy, vyplývá, že 58% dětí v domovech pro děti do 3 let věku je romského původu.⁶⁷

3.5. Romská kultura, jazyk a dějiny

Důsledkem vládních opatření spojených s pandemií covid-19 byl počet konání většiny kulturních aktivit zásadním způsobem omezen. V některých krajích v roce 2020 neproběhly v důsledku pandemie žádné připravované akce na podporu romské kultury (např. Pardubický kraj). Přehled akcí na podporu romské kultury, jazyka a historie zobrazuje tabulka 7 zachycující výčet akcí uvedených ve Zprávách o stavu romské menšiny v krajích. Seznam akcí však není zcela jistě konečný. Další akce jsou pořádány nestátními neziskovými organizacemi a dalšími institucemi a nemusí být krajskému koordinátorovi známy.

Tabulka 7 Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura v roce 2020

kraj	místo realizace	pořadatel	název akce
hl. m. Praha	Praha 1	Slovo 21 a Studio Producion Saga.	Khamoro 2020
	Praha 2	AraArt	Mezinárodní den Romů
	Praha 3	Buči	Mezinárodní den Romů
Jihočeský	Český Krumlov	soukromá osoba	Romský festival
	České Budějovice	Salesiánské středisko	Mezinárodní den Romů
Jihomoravský ⁶⁸	Brno	Tripitaka	Ghettofest
Karlovarský	Vřesová	Khamoro	Mezinárodní den Romů
	Cheb	soukromá osoba	romské zábavy
Královéhradecký	Broumov	Džas dureder dživipnaha z.s.	II. ročník Romského Festivalu
	Broumov	Džas dureder dživipnaha z.s.	XX Ročník Mistrovství Republiky Romů v Malé Kopané

⁶⁷ https://www.mpsv.cz/documents/20142/2463518/dd3_2021_ver02.pdf/.

⁶⁸ Aktivity Muzea romské kultury v roce 2020 jsou uvedeny v samostatné kapitole 3.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace.

	Jičín	soukromá osoba	Romský festival
Liberecký	Tanvald	ROMA TANVALD z.s.	Mezinárodní den dětí
	Tanvald	ROMA TANVALD z.s.	Mezinárodní den Romů
	Velké Hamry	ROMA TANVALD z.s.	Letní festival
Moravskoslezský	Karviná	Sdružení Romů Severní Moravy	21. ročník Karvinský romský festival
	Opava	EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Den Romů (online)
Olomoucký	Olomouc	Společenství Romů na Moravě	13. ročník Romani Gíli
	Olomouc	Charita Olomouc	22. ročník Romské pouti
Plzeňský	Plzeň	Blízký soused, z. s.	Husovo náměstí ožívá pro děti
	Plzeň	Ponton, z.s.	Miro Suno
	Plzeň	Ponton, z.s.	Street Battle Jam – Plzeň 2020
	Plzeň	Blízký soused, z. s.	Kulturní pořady pro romskou komunitu 2020
	Plzeň	AraArt	AraFest 2020 - festival romské kultury v Plzni
Středočeský	Mladá Boleslav	E. Dančo	Hudební festival
Ústecký	Ústí nad Labem	NNO a další	Mezinárodní den Romů
Zlínský	Rožnov pod Radhoštěm	Demokratická aliance Romů ČR	Romská píseň
	Valašské Meziříčí	Dživ Lačes z.s.	Romsko – český hudební festival SPOLEČNĚ 2020
	Vsetín	Diakonie ČCE–střed. Vsetín	Ples Společně
	Vsetín	Muzeum regionu Valašsko	Pásmo edukačních programů

Zdroj: Zprávy krajských koordinátorů o stavu romské menšiny v krajích a hl. m. Praze za rok 2020

Světový festival Khamoro (Sluníčko)

Zásadní kulturní akcí, kterou lze vnímat jako národní oslavu mezinárodního dne Romů, je Světový festival Khamoro. Tento největší a nejznámější profesionální romský festival na světě pořádá v Praze již od roku 1999 organizace Slovo 21 společně se Studiem Production Saga.

V roce 2020 festival Khamoro proběhl poprvé v historii částečně online a posunul se i čas jeho konání. Zatímco v minulých letech se konal vždy v květnu, v roce 2020 si opatření spojená s pandemií covid-19 vyžádala uskutečnění festivalu ve dvou blocích, v září a v listopadu. Zářijová část probíhala za přítomnosti publika v Praze: v Jeruzalémské synagoze, v klubu Jazz Dock a ve Stromovce. Umělci a interpreti vystupující ve druhé části festivalu sice fyzicky dorazili do Prahy, avšak listopadová část se již plně přesunula do virtuálního světa. Koncerty, které probíhaly v pražské La Fabrice, byly streamovány na webových stránkách festivalu a televize Romea a na YouTube.

V roce 2020 vystoupila na festivalu Khamoro např. jazzová kapela The Rosenbergs z Nizozemska, špičkový taneční soubor ze Sevilly reprezentující současné trendy autentického flamenca Puerto Flamenco, či francouzsko-slovenská formace Marcela & Los Murchales. Festival Khamoro se v roce 2020 také spojil s dalšími festivaly (např. Barevná devítka, Praha žije hudbou, KoresponDance), v pětihodinovém streamu reprezentovala zúčastněné festivaly vždy jedna kapela a na závěr se jejich zástupci účastnili debaty o budoucnosti festivalů.

Stejně jako v předchozích letech bylo součástí festivalu také množství doprovodných akcí. V prosinci 2020 proběhla např. mezinárodní konference Romská literatura – Věnováno

památky Rajka Djurice. Jejím cílem bylo shromáždit romské spisovatele, vědce a odborníky, aby hovořili o romské literatuře jako o mezinárodním a nadnárodním fenoménu, sdíleli dobré postupy, nápady a zkušenosti. Na konferenci vystupovalo 12 panelistů - romisté, romští spisovatelé a lingvisté z Evropy a USA. Setkání proběhlo on-line pomocí aplikace Zoom, veřejnost měla možnost sledovat průběh a sdílet názory díky živému vysílání na YouTube.

Festival Khamoro byl v roce 2020 spolufinancován z rozpočtu MK, hl. m. Prahy a dalších veřejných i soukromých zdrojů. Festival je MK podporován každoročně. I v roce 2020 tak došlo k naplnění specifického cíle 4.1. d) *Podpora Světového romského festivalu Khamoro* uvedeného ve Strategii romské integrace do roku 2020.

V roce 2020 také ve spolupráci s Archivem hl. m. Prahy vznikl unikátní archiv festivalu Khamoro. Dokumentace nashromážděná za dobu trvání festivalu od jeho založení organizací Slovo 21, z. s. v roce 1999 byla převzata pracovníky Archivu hl. m. Prahy, uspořádána, částečně digitalizována a zpřístupněna veřejnosti k prezenčnímu studiu. Archiv je jedinečný hlavně svým rozsahem: obsahuje fotografie, videozáznamy (hudební záznamy z koncertů, záznamy z představení, rozhovory s účastníky apod.), tiskoviny (brožury, sborníky apod.), propagační materiály a další mediální výstupy (např. dokumenty České televize o festivalu) z jednotlivých ročníků festivalu. Cílem archivace je zajistit zachování umělecké dokumentace pro budoucí generace, a to nejen festivalu Khamoro, ale i romské hudby a kultury jako takové.⁶⁹

3.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora

Přestože v České republice neexistuje systematická výuka romštiny na školách (s výjimkou škol vysokých, viz níže), je možné jmenovat několik škol, ve kterých se romský jazyk objevuje jako součást výuky tematicky blízkých předmětů. Jedná se o střední odbornou školu managementu a práva v Jihlavě a Střední odbornou školu zdravotnickou v Českém Krumlově. Na pražské ZŠ Cimburkova byla dětem nabízena možnost výuky romského jazyka, nebyl však o ni ze strany žáků zájem. Rozšiřování výuky romštiny na dalších základních školách obecně brání malý zájem rodičů a nedostatek vyučujících romského jazyka.

Výuku romštiny v minulosti nabízela také Střední škola prof. Zdeňka Matějčka v Ostravě. Na této škole jsou v současnosti obsahem předmětů Práce s menšinami a Multikulturní výchova tematické okruhy související se vzděláváním o národnostních menšinách a z oblastí romologie. Žáci se v těchto předmětech vzdělávají o kultuře, tradicích a zvycích romského etnika, o historii i současném postavení menšiny v ČR s aplikací na praxi při práci s romským klientem sociálních služeb. V oboru Pedagogika pro asistenty ve školství probíhá příprava na výchovu a vzdělávání romských dětí a žáků.

Na univerzitách je výuka romštiny většinou poskytována v rámci studia romistiky či podobných oborů. Jedinou institucí, kde romistika představuje samostatný studijní program, je Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Romistika existuje na půdě FF UK jako vzdělávací a vědecká oblast od roku 1991. Nejprve jako studijní obor na Indologickém ústavu FF UK, od roku 2000 jako oddělení v rámci Ústavu jižní a centrální Asie FF UK a od roku 2015 jako Seminář romistiky v rámci Katedry středoevropských studií FF UK. Zakladatelka oboru Milena Hübschmannová jej od počátku vedla jako pracoviště zaměřené na studium problematiky v terénu skrze dlouhodobý kontakt s Romy samotnými. Seminář romistiky je rovněž institucí stojící za odborným romistickým časopisem *Romano džaniben* (Romské vědění), který vychází kontinuálně od roku 1994.

⁶⁹ Archiv festivalu Khamoro je nyní veden pod registračním číslem NAD 3384 a je dohledatelný například přes celostátní evidenci archivních fondů: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/MenuBar.action>.

Níže uvedená tabulka nabízí přehled vysokých škol, na kterých se vyučují předměty související s romistikou nebo romským jazykem.

Tabulka 8 Studijní obory na vysokých školách v ČR zaměřené na studium romistiky

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova	Středoevropská studia: Romistika
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita	Romština jako volitelný předmět pro studenty všech oborů
Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova	Integrace Romů ve speciální pedagogice
Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice	Romistika a romský jazyk na Katedře sociální a kulturní antropologie.
Filozofická fakulta, Ostravská univerzita	Základy romologie (celoživotní vzdělávání)

Existuje také možnost absolvovat státní zkoušku z romštiny na Jazykové škole hlavní města Prahy, ale zájem o tuto možnost klesá.

Na podpoře výuky romského jazyka se podílejí také NNO. Organizace Nová škola, o.p.s. poskytuje v rámci celostátní literární soutěže Romano suno (Romský sen) pro děti příležitost vyzkoušet si psaní v romském jazyce. Pravidelně vyhlašuje soutěž a vydává sborník vybraných příspěvků v romštině. Autoři a autorky vítězných příspěvků jsou každoročně oceňováni na slavnostním vyhlášení moderovaném mladými úspěšnými Romy. Smyslem projektu Vaker romanés (Mluv romsky) je podpořit užívání romštiny u nejmladší generace. Skrze hlavní aktivitu projektu, semináře o romštině, rozšiřuje organizace Nová škola povědomí o romštině a přispívá k vyrovnání nízkého symbolického postavení romštiny u romských dětí i jejich vrstevníků. V dílnách tvůrčího psaní, které na semináře navazují, je podporován zájem rodilých mluvčích romštiny o tento jazyk.

Organizace Amaro suno - feder dživipen, z.s. (v Náš sen – lepší život) provozuje v Arnolticích v Libereckém kraji nízkoprahový volnočasový klub pro děti a nabízí výuku romského jazyka. Pracovníci NZDM Kruháč - Diakonie ČCE – středisko v Jablonci nad Nisou, kteří ovládají romštinu, začali s přípravami kurzů základů jazyka. Mezi zejména mladšími klienty služby je o tuto aktivitu značný zájem, pandemická situace však výuku neumožnila započít. Také v Karlovarském kraji došlo vlivem pandemických opatření v roce 2020 k omezení výuky romštiny. V rámci aktivit NNO výuku romštiny nabízí organizace Khamoro o.p.s. z Chodova, ovšem v roce 2020 výuka neprobíhala. Mimořádně a ojediněle pořádají kurzy romštiny i organizace Člověk v tísní o.p.s. v klubu Aktiv v Kraslicích a Český západ o.p.s. v Dobré Vodě, i tyto aktivity byly v roce 2020 vlivem pandemie omezeny.

Vznik, propagaci a rozvoj literatury Romů dlouhodobě podporuje jedenáctičlenný spolek KHER, z.s.⁷⁰ Cílem nakladatelství KHER je podpora romských autorů v procesu tvorby a vydávání jejich díla. V roce 2020 uvedlo nakladatelství KHER poprvé své tituly na český knižní trh, zajistilo financování pro vydání titulů v letech 2021 – 2022 a zahájilo redakční práce na titulu Paměti Olgy Fečové a překladu autobiografického díla německé Sintky Philomeny Franz o holocaustu Romů. Spolek v roce 2020 rovněž uspořádal přes 9 autorských čtení (např. Festival malých nakladatelů Knihex – online, Noc literatury v Praze, Festival malých nakladatelů Tabook v Táboře, festival Zažít město jinak ve Slaném, dětský příměstský tábor Člověk v tísní v Praze, autorské čtení v galerii Plato v Ostravě), kterých se účastnilo přes 330 osob. V dalších letech spolek KHER plánuje mj. vydání metodických materiálů pro školy v oblasti práce s orální historií a pamětí romských autorů.

⁷⁰ <https://kher.cz/o-nas/detail/4:kher-je-vic-nez-jen-slovo/>.

Muzeum romské kultury v Brně výuku romského jazyka v roce 2020 nerealizovalo, ovšem soustavně propaguje a dokumentuje romský jazyk v rámci své muzejní sbírkotvorné, prezentační i přednáškové činnosti (více o činnosti Muzea romské kultury v kapitole 3.5.3).

Vzdělávací program pro pedagogické pracovníky Základy komunikace v romském jazyce – jazykový kurz nabízí Národní pedagogický institut. Jazykový kurz romského jazyka je zaměřen na podporu vzdělávání žáků z jazykově odlišného prostředí na českých školách, jeho obsahem je získávání jazykových dovedností v romském jazyce, ukázky a vysvětlení rozdílů mezi češtinou a romštinou a seznámení se sociokulturními specifiky. Dalšími vzdělávacími programy pro pedagogické pracovníky, které realizuje Národní pedagogický institut, je např. program Žáci s odlišným mateřským jazykem na základních školách, Kulturní odlišnost na SŠ – jak pracovat s žáky s odlišným mateřským jazykem, či Začleňujeme žáky z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami v běžné základní škole.

Jako možnou podporu pro rozvoj romského jazyka lze vnímat také vydávání časopisů a vysílání pořadů v romštině. Jak již bylo uvedeno, v roce 2020 byl např. vydáván časopis Romano hangos (Romský hlas), který obsahuje některé články v romštině, Romano vodi (Romská duše), měsíčník pro mládež Kereka (Kruh) nebo již zmiňovaný romistický časopis Romano džaniben (Romské vědení) vydávaný Seminářem romistiky na FF UK. V roce 2020 byl na Českém rozhlasě Radiožurnál a regionálních stanicích vysílán v češtině a částečně v romštině zpravodajsko-publicistický magazín O Roma vareken (Romové hovoří), který přináší informace o životě Romů v Česku i v zahraničí. Romština je podporována také prostřednictvím online vysílání a pořadů, mezi něž lze zařadit např. již zmiňovanou romskou online televizi Tuke.TV (Televize pro tebe).

Implementace Evropské charty regionálních a menšinových jazyků ve vztahu k romštině

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků je mezinárodní smlouva Rady Evropy, která smluvním státům stanoví povinnost chránit a podporovat tradiční menšinové jazyky země ve všech oblastech veřejného života (školství, soudní orgány, správní orgány, veřejné služby, média, kulturní aktivity a zařízení, ekonomický a společenský život a přeshraniční výměny). Česká republika Chartu ratifikovala 15 listopadu 2006. V platnost vstoupila 1. března 2007 a vztahuje se na tyto jazyky: moravská chorvatština (chráněná podle části II), němčina (část II), polština (části II a III), romština (část II) a slovenština (části II a III).

V červenci 2020 přijal Výbor expertů Evropské charty regionálních a menšinových jazyků Hodnocení týkající se Provádění doporučení pro okamžitá opatření v čtvrté hodnotící zprávě Výboru expertů pro Českou republiku.⁷¹ Výbor expertů ve svém Hodnocení odkazuje na své *další doporučení* v čtvrté hodnotící zprávě z roku 2019,⁷² konkrétně že české orgány by měly „nadále přijímat opatření ke zvýšení povědomí o výhodách podpory romštiny v romské komunitě“. Výbor expertů v hodnocení uvádí, že si je vědom, že mnoho romských rodičů se domnívá, že používání romštiny v rámci rodiny stačí ke zvládnutí tohoto jazyka a upřednostňují, aby se jejich děti ve škole učily češtinu. Kdyby však v příslušných obcích byla výuka romštiny skutečně dostupná a zvýšilo by se povědomí rodičů o významných přínosech, které s sebou nese úplná gramotnost dětí v rodném jazyce, rodiče by svůj postoj přehodnotili. Z tohoto důvodu se Výbor expertů domnívá, že české orgány by měly zintenzivnit dialog se zástupci romských mluvčích, aby vytvořily strategii pro zavedení romštiny v předškolním vzdělávání a rozšíření její výuky na běžných základních a středních školách. Výbor expertů také uvádí, že užívání romštiny na nových sociálních médiích by mohlo přispět ke zvyšování prestiže tohoto jazyka mezi mladými lidmi a zvýšit jejich zájem o studium romského jazyka.

⁷¹ <https://rm.coe.int/czechevaliria4-cz/1680a03f42>.

⁷² https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/Preklad_CJ_MINLANG_2018_25-4th-Eval-Rpt-Czech-Rep_FINAL.pdf.

3.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holokaustu

Romským dějinám, zejména tématu tzv. „neznámého holokaustu“, tedy válečné genocidy našich romských komunit, není bohužel v České republice věnován dostatečný zájem. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny se snaží tento velký dluh napravit a opakovaně požaduje, aby dějiny, kultura a jazyk Romů byly součástí rámcových vzdělávacích programů na všech úrovních vzdělávání. Toto téma bylo projednáváno na jednáních Rady vlády pro záležitosti romské menšiny v únoru a v září 2020.

Usnesením č. 5/2020 ze dne 3. února 2020 Rada vlády pro záležitosti romské menšiny doporučila MŠMT, aby začlenilo dějiny a kulturu Romů do rámcových vzdělávacích programů všech oborů vzdělání v základním a středním vzdělávání, a aby jednalo s fakultami zajišťujícími pregraduální přípravu budoucích pedagogických pracovníků o začlenění předmětu týkajícího se implementace tohoto kurikula do vzdělávání. Při plnění usnesení má MŠMT spolupracovat s Výborem pro vzdělávání Romů a s Janou Horváthovou, ředitelkou Muzea romské kultury.

Usnesením č. 8/2020 ze dne 4. září Rada vlády pro záležitosti romské menšiny doporučila MŠMT, aby výsledkem jeho spolupráce s Muzeem romské kultury a Výborem pro vzdělávání Romů bylo vytvoření a podpora očekávaných výstupů a učiva pro rámcové vzdělávací programy v oblasti jazyka, historie, tradic a kultury Romů (dokončení 2021), metodických materiálů pro pedagogy k novým očekávaným výstupům RVP v oblasti jazyka, historie, tradic a kultury Romů (dokončení 2023), vzdělávacích programů pro pedagogy k novým očekávaným výstupům RVP a k jejich naplňování ve výuce v oblasti jazyka, historie, tradic a kultury Romů (dokončení 2022, realizace od 2023), realizace výuky romského jazyka na všech stupních vzdělávání, včetně podpory studia romského jazyka, historie, tradic a kultury Romů, s důrazem na optimalizaci výchovy a vzdělávání romských dětí, žáků a studentů a volitelné profilace budoucím pedagogickým pracovníkům v jejich pregraduální přípravě a zajištění nabídky dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků s důrazem na systemizaci dosavadní nabídky vzdělávání, příp. vzdělávacích kurzů a zkvalitnění jejich obsahů s akcentem na jejich logickou a chronologickou provázanost a podporu rozvoje pedagogických kompetencí v oblasti mentorství, supervize, evaluace, řízení projektů, metodiků, koordinátorů atp.

Člen Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, Tomáš Ščuka, na zasedání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dne 4. září 2020 prezentoval závěry analytické zprávy Rady Evropy, Georg Eckert Institute a Roma Education Fund „The representation of Roma in European Curricula and Textbooks“.⁷³ Z výzkumu 38 učebnic zeměpisu, dějepisu a občanské výchovy používaných na základních a středních školách ve 21 zemích Rady Evropy včetně České republiky vyplynulo, že informacím o romské menšině a Romech je v učebnicích zpravidla věnováno jen několik málo pasáží, přičemž většina z nich se týká informací o romském holokaustu v učebnicích dějepisu. V rámci výzkumu byly nalezeny také texty, které podporují stereotypní zobrazování Romů, zejména jako dobrých hudebníků a tanečníků, přičemž většinou obsažený text nekorespondoval s přiloženou fotografií či obrázkem. Z analýzy dále vyplynulo, že někteří autoři textů, aniž by vycházeli z vědeckých výzkumů, Romy automaticky popisují jako zcela homogenní skupinu.

V reakci na tuto prezentaci přijala Rada vlády pro záležitosti romské menšiny usnesení č. 9/2020, v němž uložila MŠMT úkol zajistit rovnocenné zobrazování všech menšinových skupin žijících v české společnosti, zejména pak v učebnicích dějepisu, zeměpisu a občanské výchovy určených pro žáky základních škol a studenty středních škol. Z usnesení též vyplynula pro MŠMT povinnost iniciovat setkání se zástupci autorů a vydavatelů učebnic určených pro žáky základních a studenty středních škol, případně dalšími experty, ohledně možné změny v přístupu k zobrazování všech menšinových skupin žijících v české

⁷³ <https://repository.gei.de/bitstream/handle/11428/306/COE%20-%20The%20Representation%20of%20Roma%20Appendix%201.pdf?sequence=13&isAllowed=y>.

společnosti, a na toto setkání zároveň přizvat zástupce menšin žijících v České republice. K tomuto setkání došlo na jaře 2021.

V roce 2019 se na podnět člena Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a předsedy Výboru pro odškodnění romského holokaustu z.s. Čeňka Růžičky začala Rada vlády pro záležitosti romské menšiny zabývat tématem odškodnění obětí romského holokaustu a oslovila Ústav pro studium totalitních režimů (dále jen „ÚSTR“) pro zpracování analýzy majetkových poměrů Romů a Sintů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v období 1938 – 1945. Jedná se o oblast, která není žádným relevantním způsobem probádána a od konce 2. světové války nebyla ani nijak řešena, na rozdíl od majetkových poměrů židovských obětí holokaustu. Přestože Romové nebyli v období 2. světové války zámožnou skupinou, určitý majetek měli, a ten jim byl zabaven, stejně jako dalším osobám, které byli považováni za nežádoucí. ÚSTR souhlasil s vypracováním analýzy a požádal Radu vlády pro záležitosti romské menšiny o podporu při zajištění finančních prostředků, jejíž náklady byly odhadovány na 500 000 – 800 000 Kč. Se vznikem analýzy mohl ÚSTR začít díky finanční podpoře Nadace Bader Philantropies, která pro tento účel poskytla 8 000 USD. První výstupy z předběžné analýzy prezentoval náměstek ředitele ÚSTR Ondřej Matějka na zasedání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny v září 2020, kde zdůraznil, že ÚSTR by rád ve výzkumu pokračoval a analýzu dokončil v plném rozsahu, k čemuž je zapotřebí zajistit dostatečné finanční prostředky.

Usnesením č. 8/2020 proto Rada vlády pro záležitosti romské menšiny požádala předsedu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a současně předsedu vlády, aby v rámci přípravy státního rozpočtu či jeho projednávání, požadoval navýšení rozpočtu kapitoly ÚSTR o 400 000 Kč, a to tak, aby bylo zajištěno kontinuální financování analýzy majetkových poměrů českých Romů a Sintů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v období let 1938 – 1945. Během roku 2020 se nepodařilo toto financování zajistit.

Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách v Letech u Písku

V průběhu celého roku 2020 se Muzeum romské kultury věnovalo realizaci a vyhodnocení mezinárodní krajinářsko-architektonické soutěže o návrh Památníku holokaustu Romů a Sintů v Čechách v Letech u Písku, na místě bývalého tzv. cikánského tábora. Ustavující jednání poroty soutěže proběhlo již v září 2019,⁷⁴ 1. kolo vyhodnocení proběhlo v únoru 2020. Ze 42 podaných návrhů bylo vyloučeno 5 návrhů, které nespĺnily podmínky soutěže. Ze 37 návrhů poté porota vybrala 7 návrhů, které postoupily do 2. kola. To proběhlo vzhledem ke složité pandemické situaci se zpožděním až v květnu 2020.

Jako první se v soutěži umístil návrh ateliéru Terra Florida v.o.s. (Jan Sulzer, Lucie Vogelová), jehož základním kompozičním prvkem je les. Jak uvádějí autoři vítězného návrhu: „Les, jeho vnitřní prostor, jeho hrana, volný prostor, který les svou hranou vytváří. Také les jako společenství. V tomto případě nejobecnější metafora společenství Romů. Nepřítomnost lesa jako metafora těch, kdo romský holokaust nepřežili.“⁷⁵ V červnu 2020 byly slavnostně vyhlášeny výsledky soutěže.⁷⁶ V září 2020 se konal za přítomnosti Muzea romské kultury a autorů vítězného návrhu v obci Lety kulatý stůl se zastupiteli obce Lety a občany přilehlých obcí, na němž byla představena koncepce vítězného návrhu a jeho začlenění do krajiny.

⁷⁴ Složení poroty: Řádní členové poroty závislí: Jana Horváthová (Muzeum romské kultury), Čeňek Růžička (za přeživší, Výbor pro odškodnění romského holokaustu), Martin Martínek (Ministerstvo kultury), řádní členové poroty nezávislí: Josef Pleskot (architekt, předseda poroty), Vladimír Sitta (architekt), Emília Rigová (umělkyně), Rostislav Koryčánek (teoretik umění a architektury). Náhradníci poroty závislí: Anna Míšková (Muzeum romské kultury), Rudolf Murka (za přeživší), náhradníci poroty nezávislí: Regina Loukotová (architektka).

⁷⁵ Výroční zpráva Muzea romské kultury 2020: https://www.rommuz.cz/file/other/vyrocní-zpravy/mrk_VZ2020_E_verze_low.pdf.

⁷⁶ <https://www.rommuz.cz/cs/o-muzeu/aktuality/2020-06-08-krajinarsko-architektonicka-soutez-zna-sveho-viteze/>.

Protože vítězný návrh počítá se zachováním minimálně 3 torz původních hal vepřína, vyvstala nutnost zabezpečit stabilitu těchto torz a včlenit tyto prvky do již hotového projektu demolice. Probíhající veřejná soutěž o firmu, která má vepřín zdemolovat, byla proto i kvůli posunutí konání soutěže v souvislosti s pandemickou situací odložena o 1 rok.

V září 2020 začaly pracovní skupiny připravovat stálou expozici v Letech a edukační aktivity a současně probíhala realizace projektu spolufinancovaného Mezinárodní aliancí pro připomínání holokaustu (IHRA) na vytvoření konceptu stálé expozice pro nově budovaný památník. Na podzim roku 2020 začaly práce na podání žádosti projektu o grant na vznik památníku z Fondů EHP a Norska 2014 – 2021.

V roce 2020 probíhaly v areálu udržovací a úklidové práce, kulturní památka byla celoročně, s výjimkou epidemiologických opatření, zpřístupněna veřejnosti. V roce 2020 byly čerpány také investiční prostředky MK na část demoličních prací v areálu bývalého vepřína ve výši 1 860 000,- Kč. Pietní akt v Letech u Písku se konal 2. 8. 2020 v náhradním termínu v Památný den romského holokaustu. Organizátorem akce byl již tradičně Výbor pro odškodnění romského holokaustu v čele s jeho předsedou, Čeňkem Růžičkou.

Hodonín u Kunštátu. Památník holokaustu Romů a Sintů na Moravě

Areál druhého významného pietního místa romského holokaustu v Hodoníně u Kunštátu byl veřejnosti zpřístupněn v srpnu 2019. Na začátku roku 2020 probíhaly v areálu údržbářské a přípravné práce na novou sezónu. Nový památník v Hodoníně měl být pro veřejnost otevřen v dubnu 2020, ovšem kvůli vyhlášení nouzového stavu a uzavření kulturních institucí v souvislosti s pandemií covid-19 bylo nutné zrušit velkou část připravovaného programu, který počítal s četností akcí cca jedenkrát za měsíc. K otevření památníku došlo 11. 5. 2020 a alespoň část plánovaných akcí v letním období byla uskutečněna. Během léta 2020 proběhly komentované prohlídky a připomínka Památného dne romského holokaustu s projekcí videomedailonů pamětníků a přeživších.

Nejdůležitější akcí sezóny byl každoročně pořádaný pietní akt k připomínce hromadného odsunu zde vězněných Romů a Sintů do koncentračního tábora Auschwitz II – Birkenau v roce 1943, který proběhl dne 20. 8. 2020. V sezóně 2020 byly v památníku připraveny 3 výstavy: výstava výsledků Studentské soutěže Emílie Michálkové a Karla Holomka pro studenty AVU a HAMU inspirovaná tématem připomínky romského holokaustu, výstava archeologických nálezů z průzkumu, který proběhl na místě bývalého tzv. cikánského tábora v Letech u Písku v roce 2017 a putovní výstava Genocida Romů v době 2. světové války. Během roku 2020 také probíhaly dokončovací práce na stálé expozici, která byla veřejnosti zpřístupněna v červenci 2021 pod názvem „Tábor Hodonín u Kunštátu: Průsečík tragických osudů 1940–1950. Střední Evropa“.

V říjnu 2020 byla následkem zavedení nouzového stavu turistická sezóna předčasně ukončena. V takto omezené sezóně navštívilo památník celkem 1153 osob.

Centrum Romů a Sintů v Praze

Muzeum romské kultury zahájilo v roce 2020 realizaci projektu, který byl podpořen z Fondů EHP a Norska za účelem vzniku nového specializovaného pracoviště Muzea romské kultury s názvem Centrum Romů a Sintů v Praze. Tato pobočka muzea bude sídlit v prvorepublikové vile v pražských Dejvicích a naváže na výsledky práce Muzea romské kultury v Brně v oblasti vědy a výzkumu romských dějin i živé kultury. Po rozsáhlé rekonstrukci vily ze 30. let vznikne prostor pro vzdělávání o dlouhodobě zamlčovaném

tématu holokaustu Romů a Sintů a další kulturně-vzdělávací aktivity, které budou reflektovat dějinnou zkušenost romské komunity ve dvacátém století.⁷⁷

Stavební práce budou zahájeny v roce 2021 a dokončeny na konci roku 2022. Centrum Romů a Sintů v Praze bude otevřeno pro veřejnost s kompletním programem v roce 2023. Výstava a aktivity Centra budou tematicky propojeny s připravovanou expozicí Památník Romů a Sintů v Letech u Písku. Zahraničním partnerem projektu je The European Wergeland Centre, vzdělávací instituce z Osla v Norsku, s nímž muzeum připravuje budoucí edukační program. Projekt je ve výši 44 625 000 Kč financován z Norských fondů 2014 – 2021 z kapitoly Lidská práva. Projekt je koordinován MK, zprostředkovatelem dotace je MF.

I do příprav Centra Romů a Sintů v Praze zasáhla v roce 2020 pandemie: původně plánovaná slavnostní veřejná prezentace projektu, která se měla uskutečnit v březnu 2020, proběhla nakonec 8. 9. 2020 přímo v objektu budoucího Centra, Velvarská 1, v pražských Dejvicích.

3.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace

Unikátní Muzeum romské kultury, jediné svého druhu v Evropě, je příspěvkovou organizací MK a jeho financování je zajištěno prostřednictvím rozpočtu MK. Muzeum vytváří, spravuje, zpracovává a bezpečně uchovává a zveřejňuje doklady hmotné a duchovní kultury různých romských skupin světa. Kromě své muzejní, dokumentační nebo edukační činnosti je také správcem vznikajícího památníku obětí romského holokaustu v Letech u Písku, památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě v Hodoníně u Kunštátu a vznikajícího specializovaného pracoviště Centra Romů a Sintů v Praze. Při své činnosti spolupracuje se zahraničními organizacemi, jako je berlínský RomArchive (Digitální archiv Romů a Sintů), Mezinárodní aliance pro připomínání holokaustu (IHRA), The European Wergeland Centre v Oslu nebo Fortunoff Video Archive při Yale University, který shromažďuje databázi romských pamětníků. Muzeum romské kultury je také institucionálním členem Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, kde ho reprezentuje ředitelka Jana Horváthová.

Výstavní činnost Muzea romské kultury

V Muzeu romské kultury je umístěna stálá expozice s názvem Příběh Romů (Le Romengero drom). Expozice mapuje dějiny, kulturu a tradice Romů na ploše 6 výstavních sálů. V úvodu je představen jazykovědný, historický a kulturní kontext s předky Romů ve starověké Indii, příchod Romů do Evropy, historický proces usazování Romů od poloviny 18. století do roku 1938, tragické události 2. světové války, poválečné dějiny Romů v Československu až po současnost. Expozici mohou nově zhlédnout zájemci také virtuálně.⁷⁸

Oproti 3 krátkodobým výstavám probíhala v Muzeu romské kultury v roce 2020 pouze 1 krátkodobá výstava: Lavutara. Cestami romských muzikantů a jejich písní (8. 5. 2019 – prodlouženo do 14. 2. 2021). Cílem výstavy bylo přiblížit fenomén romské hudby na příkladu lokální romské hudební tradice jako autentické, živé kultury. Výstava diváky seznámila s výsledky původně terénního průzkumu romské hudby ve městě Brně od poválečných let do současnosti. Součástí výstavy byly i doprovodné programy. Během roku 2020 proběhly 2 komentované prohlídky s kurátory, 3 hudební workshopy pro školy a veřejnost a 2 koncerty.

Kromě stálé expozice a krátkodobé výstavy realizovalo Muzeum romské kultury také několik putovních výstav. V Malé pevnosti Památníku Terezín probíhá od 3. 8. 2020 výstava Genocida Romů za II. světové války, která bude v Terezíně umístěna dlouhodobě, na velvyslanectví Slovenské republiky v Bruselu v Belgii probíhala od března 2020 výstava Genocida Romů a Sintů, která však musela být v důsledku opatření spojených s pandemií covid-19 uzavřena. Putovní verze stálé expozice Příběh Romů v české a anglické verzi je od

⁷⁷ Během roku 2020 byly zveřejněny webové stránky projektu: <https://www.rommuz.cz/cs/praha/>.

⁷⁸ <http://rommuz.pano3d.cz/index.html?startscene=0>.

12. 10. 2020 vystavena na Střední škole stavební v Plzni, zkrácená verze putovní výstavy „Krásné časy...?“ je od roku 2017 dlouhodobou výpůjčkou v Pivovaru Svijany.

Muzeum v roce 2020 také zapůjčilo sbírkové předměty na výstavy mimo budovu muzea, např. na výstavu Bienále Ve věci umění v Galerii hlavního města Prahy (22. 7. – 15. 11. 2020), FUTUROMA ve Villa Romana v italské Florencii (4. 9. – 16. 10. 2020) a na výstavu Nový památník v Letech v Moravské zemské knihovně v Brně (15. 9. – 18. 10. 2020).

Počet návštěvníků byl v roce 2020 vlivem pandemických opatření výrazně nižší než v uplynulých letech. Muzeum romské kultury navštívilo v roce 2020 12 626 osob, z toho stálou expozici navštívilo 1400 osob, veřejné akce, koncerty a kulturně-výchovné programy navštívilo 2141 diváků a 8372 osob navštívilo památníky v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. Celkem 706 diváků se účastnilo v roce 2020 vzdělávacích programů a 20 147 osob navštívilo putovní výstavu muzea v hostitelských institucích.

Vzdělávací a lektorská činnost Muzea romské kultury a další aktivity

Muzeum romské kultury svým programem soustavně přispívá ke sblížení minority a majority. Poskytuje edukační programy pro žáky a studenty základních a středních škol zaměřené na expozici Příběh Romů, téma holokaustu, společné porozumění mezi kulturami a eliminaci předsudků. Programy příležitostně realizuje i externě přímo ve školách. Formou workshopů, besed a přednášek přibližuje muzeum kulturu Romů širokému spektru romské i neromské veřejnosti. Za rok 2020 proběhlo 17 komentovaných prohlídek a 20 edukačních programů (tematicky zaměřené na historii a kulturu Romů – ve stálé expozici MRK, dále programy k tématu holokaustu, soužití majority s minoritou, romská hudba a tanec). Nově byly realizovány soboty a neděle pro rodiny s dětmi s pestrým programem na téma živly či bytosti romské magie (15 víkendů). Ve spolupráci s Institutem Tereziánské iniciativy, Nadacíou Milana Šimečku (Bratislava) a Anne Frank Haus (Amsterdam) proběhla v srpnu 2020 letní škola pro pedagogy.

V roce 2020 byl realizován již druhý ročník letního festivalu věnovaného především propagaci tématu holokaustu Romů a Sintů a budoucího památníku v Letech u Písku, Summer Stage II. Živé koncerty byly doprovázeny tematickými podcasty, které se posléze staly součástí podcastové série o cestě k památníku holokaustu Romů a Sintu v Letech.

Muzeum spolupracuje také s romskými organizacemi v lokalitě, např. v rámci festivalu Ghettofest, který každoročně pořádá Tripitaka z.s. Podobný typ spolupráce se uskutečnil v rámci Týdne romské kultury, kdy se Muzeum romské kultury připojilo k programu, který tvoří IQ Roma servis, z.s. V podmínkách prvního lockdownu se uskutečnil koncert romských hudebníků bez účasti diváků, streamovaný on-line na webových stránkách a facebookové stránce muzea.

Publikační činnost

V říjnu 2020 bylo veřejnosti formou prezentace na sociálních sítích a webu muzea představeno nové číslo Bulletinu Muzea romské kultury. V recenzované části 28. číslo Bulletinu za rok 2019 přináší historickou studii Jiřího Smlsala K otázce útěků z koncentračního tábora v Letech u Písku. Studie analyzuje dva útěky vězňů z tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Druhým recenzovaným textem je práce Victorie Schmidt a Bernadete Nadye Jaworsky Global racial order a střední Evropa: Konceptualizace „bílých Cikánů“ v antropologických diskurzích počátku 20. století, třetím recenzovaným příspěvkem je článek Christiny Zetterlund o romské umělecké šperkařce Rose Taikon: Beauty and struggle. An article about the jewellery artist Rosa Taikon (1926 – 2017).

Závěr a hlavní zjištění za rok 2020

V roce 2020 čelila romská menšina i romské a proromské NNO bezprecedentní výzvě v podobě **pandemie covid-19**. V souvislosti s vyhlášením nouzového stavu dne 12. 3. 2020 a následných opatření se množství aktivit podporujících účast a participaci Romů přesunulo do online prostoru, probíhaly minimálně, případně se zrušily nebo odložily. Z informací poskytnutých krajskými koordinátory a z výzkumů NNO lze předpokládat, že pandemie covid-19 dopadla na romskou menšinu ve všech sledovaných oblastech a ještě více prohloubila stávající nerovnosti.

Rok 2020 byl také rokem intenzivních příprav **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030**, na které kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny pracovala společně s občanskými členy a členkami Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, členy a členkami výborů a pracovních skupin Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a zástupci romských a proromských NNO. Tato národní strategie vychází z reformovaného a posíleného **Strategického rámce pro rovnost, začlenění a účast Romů v EU**, který Evropská komise představila v říjnu 2020.

Ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích vyplývá, že **v roce 2020 žilo na území České republiky téměř 250 000 Romů**. Z výše uvedeného počtu Romů představují více než polovinu Romové, kteří nejsou sociálně vyloučení. Zbývající část (přibližně 110 000 osob), tvoří Romové, které lze považovat za sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené. Ti bohužel stále tvoří téměř 80 % populace žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Jedná se však vždy pouze o kvalifikované odhady počtu příslušníků romské menšiny, jelikož stále převládá komplikace vyhodnocování situace romské menšiny na území České republiky z důvodu nedostatku dat o Romech a problematice sběru etnicky senzitivních dat.

V oblasti soužití Romů a většinové společnosti stále převládají předsudky většinové společnosti, které mohou vést až k projevům anticiganismu. Forma těchto projevů se zároveň proměnila. **Již nedochází k tolika fyzickým střetům, jako v minulých letech, ale naopak k projevům nenávisti v online prostředí**, přičemž těmto projevům je z legislativního hlediska velmi těžké se bránit.

V průběhu roku 2020 došlo oproti předchozímu roku k **útlumu v aktivitách uskupení, jež svoji činnost spojují s protiimigračními či protiromskými postoji**. Snížení aktivit lze jednoznačně přičíst opatřením spojeným s bojem proti pandemii covid-19. Následkem vyhlášení nouzového stavu, zákazu konání veřejných akcí s více než 30 účastníky v březnu 2020 a omezení volného pohybu osob se také nenávistná aktivita směřovaná proti Romům postupně přemístila z veřejného prostoru na sociální síť a do internetových diskuzí, což je trend, který v roce 2020 zaznamenali krajští koordinátoři pro romské záležitosti ve všech krajích.

V roce 2020 došlo ve struktuře institucionálního zabezpečení v oblasti sociálního začleňování k výrazné změně. **Agenda odboru pro sociální začleňování (Agentura) přešla rozhodnutím vlády č. 552 ze dne 30. července 2019 s účinností od 1. ledna 2020 z Úřadu vlády ČR pod Ministerstvo pro místní rozvoj ČR**. Odbor pro sociální začleňování (Agentura) byl organizačně zařazen do Sekce bydlení a sociálního začleňování.

Značné problémy v institucionálním zajištění romské integrace přetrvávaly na regionální a lokální úrovni. Stále je **nedostatečně plněna zákonná povinnost vyplývající z § 6 zákona o právech příslušníků národnostních menšin, dle kterého mají obce s rozšířenou působností povinnost napomáhat integraci Romů**. Stejně jako v roce 2019, i v roce 2020 dle údajů krajských koordinátorů zůstává zřízení pozice romského poradce pouze "nuceným" splněním zákonné povinnosti, čemuž odpovídá také průměrná výše úvazku romských poradců v ČR, která dle údajů krajských koordinátorů pro romské záležitosti,

představovala v roce 2020 hodnotu 0,11 úvazku na jednoho romského poradce. **Nezájem o výzvu HROVA-1B Budování kapacit romských poradců v programu Lidská práva Norských fondů 2014 – 2021 ze strany obcí** navíc v roce 2020 ukázal, že hlavní problém je strukturálního charakteru a je spojen spíše než s problémem financování pozice romského poradce **s neochotou samospráv a nezájmem obcí o tuto agendu.**

V souvislosti s procesem ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku v Evropské unii (**Brexit**) v lednu 2020 se NNO i některé orgány státní správy začaly připravovat na **předpokládaný návrat českých občanů včetně Romů, kteří dosud žili ve Spojeném království, do České republiky.** Dle statistik Generálního ředitelství úřadu práce a odhadů NNO byl nakonec počet romských navrátilců během roku 2020 nižší, než se očekávalo. Oproti předpokladům se tak navrátilci budou vracet do České republiky spíše pomalu a během delšího období.

V oblasti vzdělání se bohužel stále **nedaří snížit počet tzv. segregovaných škol nebo alespoň zvýšit kvalitu vzdělávání v těchto školách.** Přechod na distanční výuku v době uzavření škol navíc prohloubil rozdíly mezi romskými dětmi a dětmi z majority a odkryl dosud zanedbávanou problematiku **digitálního vyloučení.** od 1. září 2020 se všichni žáci dříve vzdělávání dle rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením buď vzdělávají podle individuálního vzdělávacího plánu, anebo již ukončili povinnou školní docházku. **Od 1. září 2020 bylo vzdělávání dle rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením zcela ukončeno na všech základních školách.**

V oblasti zaměstnanosti byly nadále využívány nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, **zejména pak veřejně prospěšné práce a společensky účelná pracovní místa.** Namísto zrušené přípravy zákona o sociálním bydlení byl do Plánu legislativních prací vlády na rok 2020 zařazen návrh zákona o dostupnosti bydlení. Návrh zákona byl v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj a měl být předložen vládě do konce roku 2020, k čemuž nedošlo. Skupina poslanců však předložila dne 10. 7. 2020 Poslanecké sněmovně **návrh zákona o veřejně prospěšných společnostech bytových a výstavbě dostupného bydlení a o změně některých zákonů** (zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších právních předpisů), který byl následně rozeslán jako sněmovní tisk č. 952. Vláda na své schůzi dne 17. 8. 2020 zaujala k tomuto návrhu nesouhlasné stanovisko.

Zásadní rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva o odůvodněnosti kolektivní stížnosti č. 157 European Roma Right Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice ze dne 17. června 2020 se týká mj. možného diskriminačního nadměrného umístování romských dětí a dětí s postižením do 3 let věku do ústavů. Evropský výbor pro sociální práva dospěl k názoru, že ze **strany státu nebyla přijata opatření zajišťující dětem romského původu a dětem s postižením do 3 let věku vhodnou ochranu a potřebné služby v rozporu s článkem 17 Evropské sociální charty.**

Návrh zákona **o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem** byl předložen sněmovně 27. 9. 2019 a schválen 4. 6. 2021; Senát projednal a schválil návrh na své schůzi 21. 7. 2021; po podpisu prezidenta byl publikován ve Sbírce zákonů a nabude účinnosti 1. 1. 2022. Kompenzace by se dle odhadů mohly týkat asi čtyř stovek žen. Přijetím zákona o odškodnění nucených sterilizací naplní Česká republika jedno z opatření, která byla v kapitole „Zdraví“ Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 identifikována jako klíčová. Zákon předpokládá odškodnění cca 400 protiprávně sterilizovaných osob a poskytnutí jednorázového peněžitého odškodnění ve výši 300 000 Kč.

Oblast romské kultury, jazyka a dějin byla i v roce 2020 podporována ze státního rozpočtu, a to prostřednictvím systémových dotací poskytovaných MŠMT, MK a Úřadem vlády ČR. **Stejně jako v předchozím roce Zpráva upozorňuje na požadavek začlenění tématu romské kultury, jazyka a dějin do rámcových vzdělávacích programů na všech úrovních vzdělávání.** Ze strany MŠMT došlo k příslibu splnění tohoto požadavku do konce roku 2023 a Rada vlády pro záležitosti romské menšiny přijala k tomuto tématu v průběhu roku 2020 2 usnesení.

Součástí opatření ve Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 je i **vytvoření analýzy majetkových poměrů Romů a Sintů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v letech 1938 – 1945.** Díky příspěvku Nadace Bader Philantropies mohl ÚSTR započít s předběžnou analýzou. Během roku 2020 se však navzdory usnesení Rady vlády pro záležitosti romské menšiny nepodařilo zajistit financování tohoto výzkumu.

Popularizaci romské kultury zajišťuje také Muzeum romské kultury v Brně, které vykazuje muzejní, dokumentační, ale i edukační činnost. Zpráva v této kapitole informuje o probíhajících pracích na budoucím specializovaném pracovišti Muzea, **Centru Romů a Sintů v Praze**, které by mělo být otevřeno v roce 2023.

Příloha 1 Seznam obcí, na jejichž území je vyhlášeno OOP

Kraj	OOP účinné od
Jihočeský	10. 4. 2018 Větřní 18. 5. 2018 České Velenice 16.9.2019 Nová Ves nad Lužnicí 11.12.2019 Benešov nad Černou
Jihomoravský	XXX
Karlovarský	21.10.2017 Sokolov 22.12.2017 Chodov 4.1.2018 Aš 22.3.2018 Cheb 18.5.2018 Rotava 1.5.2019 Vintřítov 10.5.2019 Ostrov nad Ohří 6.11.2019 Habartov 14.12.2019 Karlovy Vary 1.1.2020 Bukovany 27.1.2020 Bukovany
Královehradecký	3.3.2020 Náchod
Liberecký	12.8.2018 Kořenov 25.1.2019 Liberec
Moravskoslezský	15.8.2017 Ostrava Jih I 22. 12. 2017 Bohumín 6.1.2018 Frýdek - Místek 16.2.2018 Karviná I 22.2.2018 Rýmařov 28.5.2018 Bruntál I 23.8.2018 Budišov nad Budišovkou 5.10.2018 Vítkov 17.1.2019 Karviná II 26.2.2019 Karviná III - Fryštát 12.4.2019 Bruntál Dvorce 16.4.2019 Ostrava Jih II 6.5.2019 Bruntál II 23.8.2019 Orlová 3.9.2019 Ostrava-Vítkovice 13.9.2019 Ostrava-Vítkovice II. 13.9.2019 Ostrava-Vítkovice III. 27.9.2019 Ostrava-Vítkovice IV. 4.1.2020 Kopřivnice 5/2020 Ostrava – Mariánské Hory 5/2020 Hulváky 9, 10/2020 Ostrava - Jih
Olomoucký	24.10.2017 Stražisko 30.1.2018 Přerov 17.12.2018 Hanušovice 29.7.2019 Lipník nad Bečvou 6.2.2020 Hanušovice II. 5.6.2020 Zábřeh 23.6.2020 Šternberk 18. 6. 2020 Přerov II
Pardubický	XXX
Plzeňský	23.3.2018 Janovice nad Úhlavou 2018 Semněvice (nenašel jsem přesné datum)
Hl. m. Praha	XXX
Středočeský	11.2.2018 Slaný 17.9.2018 Libušín 24.7.2019 Čáslav 26.8.2019 Šestajovice 20.12.2019 Kladno

	11.8.2020 Kralupy nad Vltavou
Ústecký	9.11.2017 Jirkov 24.11.2017 Duchcov 7. 12. 2017 Varnsdorf I. 28.12.2017 Děčín 26.12.2017 Bílina 27.12.2017 Most 16.2.2018 Kadaň 14.3.2018 Trmice 15.3.2018 Obrnice 10.4.2018 Jílové 5. 5. 2017 Varnsdorf II. 9.5.2018 Litvínov 20.6.2018 Chomutov 29. 6. 2018 Česká Kamenice 29. 6. 2018 Štětí 5.7.2018 Podbořany 6.7.2018 Žatec 12.7.2018 Brozany nad Ohří 4.9.2018 Děčín - Boletice n. L. 4.9.2018 Děčín III 4.9.2018 Děčín VI 4.9.2018 Děčín VI 12. 9. 2018 Děčín IV 12.10.2018 Postoloprty 20.10.2018 Děčín 20.10.2018 Děčín 13.11.2018 Most II 1.12.2018 Klášterec nad Ohří 5.2.2019 Krásná Lípa 21.2.2019 Staré Křečany 4.3.2019 Ústí nad Labem 13.3.2019 Bílina II 15.5.2019 Děčín III – Staré Město 10.8.2019 Litvínov II. 11.8.2019 Děčín – Podmokly 4.10.2019 Bílina III. 31.1.2020 Mikulášovice
Vysočina	XXX
Zlínský	XXX

Příloha 2 Seznam romských a proromských NNO působící v jednotlivých krajích

název organizace	územní působnost	zaměření
Jihomoravský kraj		
IQ Roma servis, z. s.	Brno, Vyškov, Břeclav	terénní programy, odborné sociální poradenství, SAS pro rodiny s dětmi
Společenství Romů na Moravě, o.s., pobočka Hodonín	Hodonín	terénní sociální práce, výchovně-vzdělávací aktivity pro děti a mládež, letní tábory
DROM – romské středisko	Brno	terénní soc. práce, prevence ztráty bydlení, dluhové poradenství, zdravotně soc. pomoc, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, asistence obětem a pachatelům trestné činnosti, soc. aktivizační služby, komplexní práce s rodinou a pěstouny, kontaktní centrum, zaměstnanost, předškolní příprava dětí
Armáda spásy	Brno	nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (ul. Körnerová Dživipen), noclehárna, prevence bezdomovectví
RATOLEST Brno, z.s.	Brno	nízkoprahový klub Pavlač (ul. Vranovská 4)
Muzeum Romské Kultury	Brno	muzeum, výstavy, pietní setkání, doučování
Teen Challenge	Brno	dětské centrum – předškolní příprava, doučování
Centrum společného zájmu	Brno	dětské centrum, doučování Nízkoprahový klub COOLNA – volnočasové aktivity pro mládež od 11 do 26 let včetně Romů
Barvy Brněnského Bronxu	Brno	realizují aktivity, které propojují lidi ze SVL a většinové společnosti
Charita Znojmo	Znojmo	poskytuje profesionální i dobrovolnou pomoc všem potřebným lidem v oblasti sociální, zdravotní a humanitární. Na základě křesťanských a morálních hodnot usilujeme o dobro a zachování lidské důstojnosti.
Renadi, o.p.s.	Brno	sociální poradenství, kontaktní centra, služby následné péče
Romodrom, o.p.s.	Brno	odborné sociální poradenství, základní poradenství a psychosociální podpora po telefonu, skype, či mailu apod...
Rozkoš bez rizika	Brno	cílem je zlepšovat postavení sexuálních pracovníků/ků, předcházet rizikům spojeným s prací v sexbyznysu a snižovat je. Preventivním působením přispíváme k ochraně veřejného zdraví v ČR.
Společnost podané ruce, o.p.s.	Brno, Blansko	chráněné bydlení, soc. poradenství, kontaktní centra, nízkoprah, terénní programy
SOS dětské vesničky, z.s.	Brno	domy na půl cesty, soc. aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Jihočeský		
CEROK, z.s.	Písek	volnočasové aktivity
"Aver drom-Jiná cesta Větřní"	Větřní	volnočasové aktivity
Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice	České Budějovice	KC Máj, volnočasové aktivity, NZDM
o.s. Lácho lav	Větřní	volnočasové aktivity, doučování

KoCeRo – komunitní centrum rovnost o.p.s.	Český Krumlov	terénní práce, NZDM, KC, volnočasové aktivity
NADĚJE	Písek	terénní práce, NZDM, volnočasové aktivity
Městská charita České Budějovice	České Budějovice	NZDM Jiloro, V.I.P., volnočasové aktivity, poradenství
Diecézní charita České Budějovice	České Budějovice	šatník, poradenství, terénní program
Rybka, o.p.s.	Týn N/Vlt.	ubytování, předškolní výchova, volnočasové aktivity
Oblastní charita Vimperk	Vimperk	poradenství, volnočasové aktivity
Koníček, o.p.s.	České Budějovice	podporované zaměstnání, terénní program, poradenství
SPOLEK ROMŮ - ORIENT	Český Krumlov	tanec, volnočasové aktivity, hudba, sport
Centrum pro pomoc dětem a mládeži o.p.s.	Český Krumlov	terénní práce, volnočasové aktivity, výlety
Královehradecký		
Výbor pro odškodnění romského holocaustu v České republice	Hořice	aktivizace sociálně vyloučených romských obyvatel a posílení vzájemného česko-romského porozumění v regionech ČR nejvíce postižených problematickým česko-romským soužitím (přednášky, besedy, výstavy, prezentace v médiích....)
Aufori, o.p.s	Královehradecký kraj	osoby ohrožené či zasažené chudobou
„Čhavengre jilo”	Kostelec nad Orlicí	zajišťuje doučování dětí a další volnočasové aktivity pro děti
Salinger, z.s.	Hradec Králové	centrum Semafor (SAS), NZDM Modrý Pomeranč
Občanské poradenské středisko, o.p.s.	Náchod, Kostelec nad Orlicí, Hradec Králové, Jičín	osoby v tíživé životní situaci
OD5K10	Rychnov nad Kněžnou	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Začít spolu z.s.	Broumov	sociální služba – NZDM a SAS, romské tradice a jazyk -
Džas Dureder Dživipnaha z.s.	Broumov	celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
Centrum sociálních služeb Naděje Broumov	Broumov	sociální služba – SAS a odborné sociální poradenství
Komunitní centrum Náchod	Náchod	využití volného času dětí
DOKOŘÁN, z.s.	Náchod	sociálně-aktivizační služby
Roma – spolek HK	Hradec Králové	Romský spolek - kulturní, sportovní a vzdělávací činnost zaměřená především na romskou mládež.
VATURO, z.s.	Trutnov	Romský spolek, který se zaměřuje na podporu romské kultury a vzdělanosti.
Oblastní charita Jičín	Jičín, Vysoké Veselí, Kopidno, Nová Paka	poradenství, volnočasové aktivity
Oblastní charita Trutnov	Trutnov	poradenství, volnočasové aktivity
Diakonie ČCE - středisko Světlo ve Vrchlabí	Vrchlabí	registrovaná sociální služba SASRD; poradenství, volnočasové aktivity
Farní charita Dvůr Králové nad Labem	Dvůr Králové nad Labem	registrovaná sociální služba SASRD; poradenství, volnočasové aktivity

M+M Semonice z.s.	Semonice	registrovaná sociální služba SASRD; poradenství, volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Královehradecký kraj	Odborné sociální poradenství - Brexit
Diakonie ČCE, středisko Milíčův dům	Jaroměř	sociální služba – SAS a odborné sociální poradenství
Vysočina		
F POINT z.s.	Jihlava	působí v oblasti prevence sociálně-patologických a nežádoucích jevů ve společnosti, zejména v oblasti pomoci dětem, začleňování cizinců a dalších vyloučených osob
Diecézní charita Brno OCH Jihlava – Erko	Brno	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Klubíčko	Brno	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
Diecézní charita Brno OCH Jihlava – TP SOVY	Brno	Terénní programy – práce s lidmi sociálně vyloučenými nebo sociálním vyloučením ohroženými
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Větrník	Brno	Kontaktní centrum pro klienty užívající nelegální omamné látky
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Vrakbar	Brno	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Diecézní charita Brno - OCH Třebíč - Ambrela	Brno	Komunitní centrum pro mládež
Diecézní charita Brno OCH Třebíč - Klubíčko	Brno	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
Diecézní charita Brno - OCH Třebíč - NOE	Brno	Kontaktní centrum pro klienty užívající nelegální omamné látky
Kolpingovo dílo ČR, o. s.	Žďár nad Sázavou	adiktologická ambulance, kontaktní centra (klienti užívající nelegální omamné látky) a terapeutické komunity
Občanské poradny	Havlíčkův Brod, Třebíč	odborné sociální poradenství
Ponorka Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou	Volnočasové aktivity
Občanské sdružení Ječmínek	Žďár nad Sázavou	azylové domy
Sociální služby města Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ESKO
STŘED, o. s.	Kraj Vysočina	telefonická krizová pomoc
Karlovarský		
Khamoro o.p.s.	Sokolovsko, kraj	TP, NZDM, doučování, politická a občanská angažovanost v rámci emancipace Romů
KSK centrum o.p.s.	Karlovarsko, kraj	TP, OP, SASRD, sportovní aktivity
Rada romských organizací, z.s.	Město Cheb	kultura, sport, emancipace
Člověk v tísni o.p.s.	Karlovarský kraj	TP, volný čas dětí, doučování, poradna, předškolní klub Kereka
KOTEC o.p.s.	Chebsko, Ašsko	TP, NZDM
Světlo z.s.	Karlovarsko	TP, NZDM
Křesťanský internacionální sbor v Chebu, z. s.	Karlovarský kraj	Evangelizace, výchovné a kulturní aktivity s mládeží
Český Západ, o.p.s.	Tepelsko, Toužimsko	TP, NZDM, zaměstnávání
Křesťanské sdružení Sintů a Romů	Cheb, Rotava	evangelizace, práce s mládeží

Liberecký		
Člověk v tísni, o. p.s.	Liberecký kraj	sociální služby, vzdělávání
Diakonie ČCE - středisko v Jablonci nad Nisou	Jablonec nad Nisou, Frýdlant	sociální služby
Farní charita Česká Lípa	Česká Lípa, Nový Bor	sociální služby, zaměstnanost
Maják, o.p.s.	Liberec, Hrádek nad Nisou, Nové Město pod Smrkem	sociální služby, prevence
Most k naději, z. s.	Liberecký kraj	sociální služby, prevence – protidrogové aktivity
NADĚJE	Liberec, Jablonec nad Nisou, Železnobrodsko	sociální služby
LAMPA, z.s.	Mimoň - Ralsko	sociální služby, volnočasové a sportovní aktivity
Romodrom o.p.s.	Liberec, Tanvald	sociální služby
Cimbál, z.s.	Chrastava	osvěta
GYPSY LEGEND z.s.	Hrádek nad Nisou	osvěta
Občanské sdružení D.R.A.K. z.s.	Liberec	sociální služby
Oblastní charita Most	Tanvald, Ralsko, Osečná, Mimoň, Zákupy	sociální služby
Rodina v centru, z.ú.	Nový Bor, Cvikov	sociální služby, osvěta
Zapsaný spolek Liberecké fórum z.s.	Liberec	volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání, dětská skupina
Amaro suno – feder dživipen, z.s.	Arnoltice	volnočasové aktivity, vzdělávání
BACHTALE z.s.	Mimoň	volnočasové aktivity, dětská skupina
Romany Art Workshop, z.s.	Tanvald	komunitní práce, volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání
Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s.	Liberecký kraj	volnočasové aktivity a osvětové akce
Comunités, z.s.	Liberec	osvěta
Roma Tanvald z.s.	Mikroregion Tanvaldsko	komunitní práce, volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání
Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje, z.s.	Liberecký kraj	komunitní práce, osvěta
Olomoucký		
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Olomouc, Šternberk	terénní program, NZDM, komunitní aktivity, kulturní akce, doučování
KAPPA-HELP, z.s.,	Přerov	poradenství, vzdělávací aktivity, skupinové aktivity, volnočasové aktivity, dluhové poradenství
Armáda spásy	Olomoucký kraj	nízkoprahový klub pro děti a mládež, Azylový dům pro matky s dětmi.
Charita Přerov	Přerov	romské komunitní centrum Žížalka a Lačo Jilo (Dobré srdce) NZDM – volnočasové aktivity, kulturní aktivity, SASRD, dluhové poradenství
Charita Kojetín	Kojetín	SASRD pro s dětmi, Azylový dům pro a matky s dětmi -poradenství, vzdělávací aktivity, skupinové aktivity, volnočasové aktivity – Klub Maria

Charita Olomouc	Olomouc	SASRD, NZDM – dluhové poradenství
Poradna pro občanství /občanská práva	Olomoucký kraj	SASRD, terénní programy, dluhové poradenství
Charita Šternberk	Šternberk	SASRD Jiloro – Srdíčko (ambulantní forma ukončena v roce 2019) – dluhové poradenství
Ecce Homo Šternberk, z.s.	Šternberk	SASRD, NZDM, volnočasové aktivity, terénní program
Romodrom, o.p.s.	Olomoucký kraj	podpora bydlení, zaměstnávání, dluhové poradenství
SPOLEČNĚ – JEKHEANE, o.p.s.	ORP Šumperk	SASRD, terénní programy, dluhové poradenství
ESTER, z.s.	Mikroregion Javornicko a Žulovsko	SAS, TP, azylové bydlení – zájmové kroužky, letní tábory, příprava na vyučování, předškolní klub – Javornicko
Darmoděj, z.ú.	ORP Jeseník	SAS, TP, NZDM
Help - in, o.p.s.	Moravský Beroun	SASRD
SOS dětské vesničky, z.s.	Přerov, Prostějov, Zábřeh	SASRD
Společnost Podané ruce o.p.s.	Olomoucký kraj	NZDM , terénní programy, kontaktní centra, dluhové poradenství
Člověk v tísni, o.p.s	ORP Přerov, Prostějov, Olomouc, Jeseník, Hranice, Konice	SASRD, TP, dluhové poradenství, kariérové poradenství, komunitní práce, doučování dětí, předškolní kluby
DROM, romské středisko, p.o.	Olomouc, ORP Prostějov, ORP Jeseník	zdravotně- sociální pomoc
Charita Hranice	Hranice, Lipník nad Bečvou	NZDM Fénix, charitativní šatník
Pontis Šumperk, o. p. s.	Šumperk	NZDM
Moravskoslezský		
Charita Odry	Odry	NZDM Manhattan, volnočasové a kulturní aktivity
Spolek přátel Romů	Český Těšín	komunikace a spolupráce s většinovou společností, boj proti diskriminaci a rasismu
Charita Frýdek-Místek (Pramínek)	Frýdek-Místek	výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
Charita Frýdek-Místek (Rebel)	Frýdek-Místek	terénní program, volnočasové a aktivizační činnosti
Přátelé Lipiny z.s.	Frýdek-Místek	aktivity komunitního charakteru
Futra, z.s.	Orlová	NZDM Maják, NZDM FUTRA, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, volnočasové aktivity
Občanské sdružení „Sdružení Romů Severní Moravy“, z.s.	Karviná	vzdělávací, osvětové, volnočasové, kulturní a společenské akce
Lácho Lav, z.s.	Karviná	volnočasové aktivity pro celé rodiny, děti a mládež
21. přední hlídka Royal Rangers, Apoštolská církev – sbor Karviná, z.s.	Karviná	systematická práce s romskými dětmi a mládeží ze sociálně vyloučených lokalit, volnočasové aktivity
Cikne Čhave	Nový Jičín	kulturní aktivity – propojení romské kultury /tanec, zpěv) s kulturou majoritní společnosti
Dživipen o.p.s.	Opava	rekvalifikační programy, vzdělávací a kulturní aktivity, záměr terénní práce
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Opava	nížkoprahový klub, SAS, dluhové poradenství, AMT centrum, projekt komunitní práce

Elim Opava, o.p.s.	Opava	nízkoprahový klub i formou terénu, SAS, dobrovolnictví, doprovázení pěstounů
Vzájemné soužití, o.p.s.	Ostrava (zejména Slezská Ostrava, dílčí projekty mají působnost na území celého města)	poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OSP) a dalších aktivit
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Ostrava (zj. Přívoz, Moravská Ostrava, Poruba)	poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OSP) a dalších aktivit (např. obědy do škol, vzdělávací projekt atd.)
CENTROM, z.s.	Ostrava-Radvanice, Vítkovice	poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM) a dalších aktivit (zj. v oblasti bydlení s doprovodným sociálním programem)
Spolu pro rodinu, z.s.	Ostrava	poskytovatel sociálních služeb (SASRD, TP-sociálně zdravotní pomoc) a další aktivity (např.: asistované kontakty, práce s rodinami s dětmi v agendě SPOD)
S.T.O.P., o.p.s.	Ostrava	dobrovolnická organizace zaměřující se na doučování dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Křesťanská misie	Moravskoslezský kraj	Bohoslužby pro romské občany ze SVL
Salesiánské středisko Don Bosco	Ostrava	volnočasové aktivity s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit a příprava dětí do školy v terénu tzv. oratoř na ulici
Spolek N.O.B.L.	Bedříška	Podpora soužití majority a minority v lokalitě Bedříška. Pomáhá zlepšovat sousedské vztahy, organizuje komunitní volnočasové aktivity (včetně komunitního centra), navazuje pozitivní a konstruktivní vztahy s institucemi a úřady.
Armáda spásy v ČR, z.s.	Ostrava (zejména obvody Moravská Ostrava a Přívoz a Poruba)	poskytovatel sociálních služeb (TP-prevence bezdomovectví, NZDM)
Komunitní skupina Společná cesta, z.s.	Kunčičky	Komunitní skupina obyvatel v lokalitě Kunčičky, které dlouhodobě usilují o zlepšení života v této lokalitě.
SocioFactor s.r.o.	Ostrava	výzkumná a vzdělávací organizace, která realizovala mimo jiné rekvalifikační kurzy zaměřené na cílovou skupinu Romů ze SVL
Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, o.p.s.	Prokešovo náměstí 3, 702 00 Ostrava	poskytovatel sociálních služeb (SASRD, TP) a dalších aktivit
Diecézní charita ostravsko-opavská	Ostrava-Kunčičky, Muglinov	poskytovatel sociálních služeb (SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit (např. předškolní klub)
Charita Ostrava	Ostrava	poskytovatel sociálních služeb (NZDM, startovací byty)
Centrum sociálních služeb Ostrava, o.p.s.	Ostrava	poskytovatel sociálních služeb (SASRD, DPC, AD) a dalších aktivit (např. sekundární prevence, volnočasové kluby pro děti a mládež)
Hnutí romských studentů, z. s.	Ostrava	podpora vzdělanosti romských studentů
Asociace romských rodičů z.s.	Ostrava	zájmový spolek, který se snaží na dobrovolnické bázi motivovat romské rodiče, aby své zkušenosti v oblasti vzdělávání dětí předali dalším zástupcům romské komunity
Awen amencana	Ostrava	organizátoři romských komunit v Ostravě ve věci rovného přístupu romských dětí ke kvalitnímu vzdělávání

Lači melodia le Romenge - Dobrá melodie pro Romy, z.s.	Třinec	kulturní, umělecké společenské, edukační a propagační aktivity
Pardubický		
Šance pro Tebe, z.s.	Chrudim, Chrast, Čankovice, Hrochův Týnec, Prachovice, Vysoké Mýto	SAS, terénní programy, volnočasové aktivity, NZDM, předškolka
Bonanza, z.s.	Svitavsko, Moravskotřebovsko	NZDM, SAS, mentoring, volnočasová aktivita
SVP Archa	Chrudim	Poradenství, diagnostika, terapie, podpůrné vedení
SKP-CENTRUM, o. p. s.	Pardubický kraj	NZDM, azylový dům pro ženy a matky s dětmi, azylový dům pro muže, noclehárna, terénní programy, nízkoprahové denní centrum (dále jen NDC), intervenční centrum, krizová pomoc, dům na půl cesty (dále jen DPC), odlehčovací služba, komunitní práce
Oblastní Charita Pardubice	Pardubický kraj	Osobní asistence, SAS, pečovatelská služba, odlehčovací služba, komunitní práce, rodinné centrum
ABATAB, spolek pro péči o rodinu	Pardubický kraj	Sanace rodiny
Rytmus Východní Čechy	Chrudimsko	Vyhledávání práce, kurzy a podpora samostatného bydlení, sociální rehabilitace, rodinné integrační centrum
Dům dětí a mládeže Kamarád	Česká Třebová	Vzdělávací služby
Farní charita Litomyšl	Litomyšl	Sanace rodiny, Odlehčovací služba
OS ČČK	Pardubický kraj	Sociální šatník
Naděje o.s.	Litomyšl, Česká Třebová	NZDM – volnočasové aktivity, doučování, přednášky, besedy se zaměřením na prevenci patologických jevů, terénní program, domov pro seniory
Centrum volného času (v roce 2020 přejmenováno na Komunitní klub Moravská Třebová)	Město Moravská Třebová	Primární poradenství s následnou pomocí vyřešit problém, sociální poradenství, volnočasové aktivity, akce komunitního charakteru
Mateřské centrum Rosa	Česká Třebová	Vzdělávací služby
Amalthea z.s.	Pardubický kraj (Pardubice, Chrudimsko, Ústeckoorlicko)	SAS pro rodiny s dětmi, poradenství v oblasti NRP
Oblastní Charita Ústí nad Orlicí	Okres Ústí nad Orlicí	Sanace rodiny, NZDM, SAS, občanská poradna, sociální rehabilitace, sociálně terapeutické dílny, pečovatelská služba, osobní asistence, odborné sociální poradenství
Oblastní Charita Přelouč	Přelouč	NZDM, Podpora pro pěstouny, SAS
Laxus z.ú.	Pardubice	Terénní programy, odborné sociální poradenství
Centrum J. J. Pestalozziho	Chrudim, Pardubice, Svitavy	Dluhová poradna, krizové centrum, azylový dům, nízkoprahové zařízení, právní poradenství, krizová pomoc, sociální

		rehabilitace, odborné sociální poradenství
Farní charita Chrudim	Chrudim	Odborné sociální poradenství, dobrovolnické centrum, osobní asistence, pečovatelská služba, ošetřovatelská služba
Sopre CR o.p.s.	Chrudim	Noclehárna, nízkoprahové denní centrum, služby pro rodiny s dětmi
Romodrom o.p.s.	Pardubický kraj	Terénní programy, sociální rehabilitace, asistent prevence zdraví, Odborné sociální poradenství
Plzeňský		
Blízký soused, z.s.	Plzeň	NZDM
Roma Plzňatar, z.s.	Plzeň	volnočasové aktivity
Člověk v tísni, o.p.s.	Semněvice, Stříbro Plzeň	terénní programy, odborné sociální poradenství
Kotec, o.p.s.	Stříbro, Tachov	terénní programy
Slovo 21, z.s.	Plzeňský kraj	Komunitní centrum SLEZ, sociální poradenství, vzdělávací programy, motivační kurzy, volnočasové aktivity, kulturní aktivity ad.
Městská charita Plzeň	Plzeň	Terénní programy
Centrum protidrogové prevence a terapie, o.p.s	Plzeň	Program pro osoby v konfliktu se zákonem
Romodrom, o.p.s.	Plzeňský kraj	V rámci tematického akčního plánu „Posílení bezpečnosti a soudržnosti obyvatel obce Semněvice“ + Dluhové poradenství
Diecézní charita Plzeň	Plzeň	Ambulantní a terénní forma sociální rehabilitace, potravinová a materiální pomoc
Naděje	Plzeň	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
Salesiánské středisko mládeže	Plzeň	sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
Ponton, z.s.	Plzeň	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní program
Společnost Tady a Teď, o.p.s.	Plzeň	sociálně aktivizační služby pro děti a mládež, terénní program
Diakonie ČCE středisko Západní Čechy	Plzeň, Rokycany, Domažlice, Dobřany, Klatovy, Chotěšov, Stod	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro děti a mládež
Hl. m. Praha		
Romodrom o.p.s.	hl. m. Praha	poskytují sociální služby a poradenství lidem v obtížných životních situacích, podporu dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněného prostředí
R-Mosty	hl. m. Praha, celorepublikově	pomoc při hledání bydlení, azylový dům pro matky s dětmi, sociálně-právní poradna, NZDM
Člověk v tísni	hl. m. Praha	aktivity zaměřené na děti, vzdělávání, doučování, volnočasové aktivity
Armáda spásy	hl. m. Praha	tréninkové bydlení 7U
Arbesačky, z.s.	Praha 5	volnočasové aktivity pro romské děti
Buči, z.s.	celorepubliková	Zaměstnanost, kultura

Naděje	hl. m. Praha	Dospělí, rodiny,
Neposeda	hl. m. Praha	Terénní programy, nízkoprahový klub pro děti, kam dochází i romské děti
YMCA Praha	hl. m. Praha	Doučování dětí, nízkoprahový klub, letní tábor, kroužky
Husitské centrum o.p.s.	hl. m. Praha	Volnočasové aktivity pro děti a mládež
Rodinné a komunitní centrum Paleček, z.s.	hl. m. Praha	Bezpečné a stimulační prostředí pro rodiny s dětmi (poradenství, kurzy, pod-půrné skupiny)
REMEDIUM Praha, o.p.s.	hl. m. Praha	Podpora a realizace činností vedoucích ke zvyšování kompetence občanů v nepříznivé psychosociální situaci anebo občanů touto situací ohrožených
Nová Trojka, z.s.	hl. m. Praha	Poradenství, příměstské tábory, kurzy, rodinné akce, besedy, workshopy
Proxima Sociale, o.p.s.	hl. m. Praha	Programy pro děti, mládež a mladí dospělí (nízkoprahový klub Jednatrojka a terénní program)
RUBIKON Centrum, z.ú.	hl. m. Praha	Pomoc lidem z výkonu trestu, oddlužení, pracovní zařazení.
Sananim	hl.m. Praha	pomoc závislým
Cikne Čhave, s.z.	celorepubliková	aktivity pro děti, mládež a dospělé, doučování
Dům dětí a mládeže Praha 3 - Ulita	Praha 3	nízkoprahové zařízení, pro děti a mládež
Jahoda, o.p.s	Praha 14	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Naděje	hl. m. Praha	podpora sociální práce pro občany, tréninkové bydlení
Občanská poradna pro Prahu	hl. m. Praha	sociální poradenství
Progressive, o.p.s.	celorepubliková	osoby ohrožené závislosti na návykových látkách
Romea o.p.s.	celorepubliková	medializace, vzdělávání, lidská práva
RomPraha, z.s.	celorepubliková	spolupráce s DNM o.p.s. přednášková činnost, doučování, konzultace se studenty SŠ a VŠ, preventivní programy, vzpomínkové večer
Sdružení pro tradice národnostních menšin, z.s.	celorepubliková	aktivity národnostních menšin
SCOP Praha 5 – KC Praha 5	Praha 5	NZDM volnočasové aktivity, doučování
Slovo 21, z.s.	celorepubliková	festival Khamoro, vzdělávací aktivity, kulturní aktivity, zaměstnanost, výuka cizích jazyků
Společnou cestou, z.s.	hl. m. Praha	azylové domy, odborné poradenství, sociální aktivizační služby pro rodiny
Spolek pro mimoškolní aktivity Palaestra	celorepublikové	sportovní aktivity – box, výchova talentů
Středisko prevence a léčby drogových záležitostí DROP IN o.p.s.	celorepubliková	terénní programy
Střep, o.p.s.	celorepubliková	soc. aktivizační služby pro matky s dětmi
Teen Challenge International	celorepubliková	Semináře, centra dětí a mládeže
SP Český Most s.r.o.	Praha 14	komunitní centrum
Plechárna	Praha 14	komunitní centrum
Sdružení na pomoc dětem s handicapem	Praha 14	volnočasové aktivity, doučování

Středočeský		
Centrum sociálních služeb	Lysá nad Labem	kulturní a volnočasové aktivity
Člověk v tísní, o.p.s.	Kladno	vzdělávací a volnočasové aktivity
Farní charita Kralupy nad Vltavou	Kralupy nad Vltavou	kulturní a volnočasové aktivity
Oblastní charita Kutná Hora	Kutná Hora	kulturní a volnočasové aktivity
Prostor plus, o.p.s.	Kolín	volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Slaný	volnočasové aktivity
Farní charita Beroun	Beroun	volnočasové aktivity
Spolek - Luma	Mladá Boleslav	medializace
RSOP z.s.	Nymburk	Terénní programy, odborné soc. poradenství, soc.aktivizační služby pro rodiny s dětmi,tel. krizová pomoc
Proxima Sociale o.p.s.	Mladá Boleslav	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Poradana pro občanství a lidská práva		Terénní programy, soc.aktivizační služby,odorné soc. poradenství
LECCOS, z.s.	Český Brod	Terénní programy, sociálně aktivizační služby, NZDM
Ústecký		
Cinka, z.s.	Děčín	TP, NZDM
Člověk v tísní, o.p.s.	Ústecký kraj	TP, OSP, NZDM, předškolní kluby aj.
Farní charita Lovosice	Lovosice	TP, NZDM, AD aj.
Kleja, z.s.	Ústí nad Labem	TP, předškolní klub
Kostka Krásná Lípa, p.o.	Krásná Lípa	TP, NZDM, předškolní klub aj.
Květina, z.s.	Teplicko	TP, NZDM, SAS
Oblastní charita Most	Most	TP, NZDM aj.
Oblastní charita Rumburk	Rumburk	OSP, SAS
Oblastní charita Šluknov	Šluknov	SAS, NZDM, komunitní práce
Oblastní charita Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	SAS, TP, NZDM aj.
Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, z.s.	Ústecký kraj	NZDM, SAS, TP
Romano jasnica, z.s.	Trmice, Louny, Štětí, Krupka	TP, NZDM, předškolní klub aj.
Indigo Děčín, z.s.	Děčín	Služby sociální prevence (TP, NZDM)
Město Varnsdorf	Varnsdorf	Služby sociální prevence (TP, NZDM)
Spolek pro integraci menšin, z.s.		Služby sociální prevence (TP)
Rada Romů Chomutov, z.s.	Chomutov	Vzdělávací a kulturní aktivity
My Litvínov, z.s.	Litvínov	Volnočasové, kulturní a vzdělávací aktivity
Dům romské kultury o.p.s.	Most	TP, NZDM
Zlínský		

Argo, z.s. Společnost dobré vůle Zlín	Holešov, Kroměříž, Uherský Ostroh, Uherský Brod, Valašské Meziříčí, Zlín	terénní sociální práce
Charita Holešov	Holešov	nízkoprahový klub Coolna – soc. práce s mládeží
Charita Valašské Meziříčí	ORP Valašské Meziříčí	nízkoprahové zařízení Zastávka, noclehárna, denní centrum, terénní programy, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylový dům pro matky s dětmi,
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Vsetín	NZDM Rubikon, služby pro rodiny s dětmi Mozaika, předškolní klub Pramínek
Dživ Lačes z.s.	Vsetín	volnočasové a kulturní aktivity
Charita Vsetín	Vsetín	NZDM Zrnko, mimoškolní příprava Sidera
Maltézská pomoc, o.p.s.	Uherské Hradiště	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Pomoc osobám se zdravotním postižením při jednorázových akcích, Pomoc pečujícím při hlídání nemocných a zdravotně postižených, Pomoc osamoceným seniorům a osobám se zdravotním postižením, Sociálně aktivizační programy pro děti, mládež a podporu rodiny
Výchovný ústav, středisko výchovné péče Help, základní a střední škola, Střílky, Zámecká 107	Uherské Hradiště	Poradenství, konzultační a terapeutickou činnost v oblasti řešení poruch chování a negativních jevů.
SKLÁDANKA, z.s	Zlín	programy pro osoby s mentálním postižením (převážně) – Romové prakticky ne

Příloha 3 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Podpora integrace romské menšiny

Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)
SPOLEČNOST TADY A TEĎ, o.p.s.	Podpora vzdělávání TADY A TEĎ	306 294
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Ve světě barev	403 350
Spolek pro mimoškolní aktivity PALAESTRA	Volnočasové centrum Palaestra	590 640
Romano jasnica, spolek	Předškolní centrum Šneček v Trmicích	541 456
ROMEA, o.p.s.	Romský mentor 2020 – integrace romských dětí realizací volnočasových aktivit	364 380
Kleja, z.s.	Předškolní centrum Klíček	616 872
Slovo 21, z. s.	Předškolní centrum Klíček	616 872
Aufori, o.p.s.	Učí (se) celá rodina – terénní pedagogická práce v sociálně ohrožených romských rodinách	596 063
Společnost Podané ruce o.p.s.	Zažiji úspěch – zakusím respekt – učí se mi lépe!	250 000
Ecce Homo Šternberk, z.s.	Savi godi, avka dživel 2020 (podpora romských žáků ve školní úspěšnosti)	168 053
Šance pro Tebe, z.s.	Předškolní příprava a včasná péče na Chrudimsku a ve Vysokém Mýtě	1 000 000
IQ Roma servis, z.s.	Když už nemůžeš, Gendalos Ti pomůže	690 000
Centrum společného zájmu, z.s.	Spolu to zvládneme 2020	250 880
zapsaný spolek;Liberecké fórum	Bez vzdělání není budoucnost, aneb volnočasové aktivity Dětský klub DUHA 4	608 500
Městská charita České Budějovice	Učíme se po škole 2020	235 320
S.T.O.P., z.s.	Podpora vzdělávání a osobnostního rozvoje romských dětí	726 344
Člověk v tísni, o.p.s.	Individuální podpora žáků předškolního a školního věku	204 553
Bunkr, o.p.s.	Odpoledne nap(i)lno	191 997
Oblastní charita Most	Učíme se učit prostřednictvím metody Grunnlaget	449 739
Spolek Romano Dživipen –	Vybavení pro hudební kroužek a akce pořádané spolkem Romano Dživipen	98 100

Romský život		
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Řemesla nás baví	318 800
Oblastní charita Pardubice	Zapojení romského koordinátora do spolupráce romských rodin a mateřské, základní školy a volnočasové aktivity napomáhající úspěšné integraci romských a ostatních dětí	172 648
Tosara, z.s.	Víkendové aktivity pro děti a mládež z lokalit Slaný a Kladno	219 192
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Tancem, zpěvem a sportem proti nudě II	267 000
Inclusio o.p.s.	Klub Imagion 2020	319 050
Amaro suno – feder dživipen, z.s.	Volnočasový klub 2020	255 000
RomPraha, z. s.	Komplexní poradenství romským rodinám a vedení romských rodin s cílem zvýšení zapojenosti romských dětí do institucionalizované předškolní přípravy.	319 269

Příloha 4 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva kultury

Tabulka podpořených projektů v programu IRM

<i>Podpora integrace příslušníků romské menšiny</i>			
Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)	Skutečně využitá částka (rozdíl či celá dotace vrácena)
ARA ART, z.s., Praha 2	ARA ART 2020, celoroční činnost	337 000	318 000
Centrum společného zájmu, z.s., Brno	Letní škola Romipen	120 000	120 000
Demokratická aliance Romů ČR z.s., Valašské Meziříčí	Romská píseň 2020	130 000	130 000
DRROM, romské středisko, Brno	Hvězdné dílny	250 000	250 000
Hnutí romských studentů, z. s., Ostrava	III. ročník oslavy Mezinárodního dne Romů v Ostravě	50 000	0
IQ Roma servis, z.s., Brno	Slavme spolu - Týden romské kultury 2020	20 000	0
KHER, z.s., Praha 7	Literatura Romů - cesta k vzájemnému porozumění II	50 000	45 238
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s., Český Krumlov	Ukažme, co umíme	31 500	22 500
Praha 14 kulturní, Praha 9	Mezinárodní den Romů: Jileha - Srdcem	31 000	0
R-Mosty, z.s., Praha 3	Bašaven Čhavale! - součást Prevence a Volného času v Klubu R-Mosty	120 000	120 000
Romano jasnica, spolek, Trmice	15. Různobarevný festival	100 000	0
ROMEIA o.p.s, Praha 1	Dokumentace romské kultury a její trvalé zpřístupnění široké veřejnosti v roce 2020	100 000	100 000
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava, Brno	Kulturní aktivity SRNM Olomouc	45 000	45 000
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s., Ostrava	Setkání vzájemného porozumění	65 000	0
Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR, Hořice	Kulturní program - pietní akt Lety 2020	30 000	28 500
z.s. AVERROMA (jiní Romové), Most	Kulturní centrum Aver Roma, celoroční program	100 000	100 000
zapsaný spolek "Liberecké fórum", Liberec	9. ročník hudebního festivalu národnostních menšin	94 000	94 000*
Živá paměť, o.p.s., Praha 1	Putovní fotografická výstava - Osudy Romů za druhé světové války	75 000	0

* zapsaný spolek "Liberecké fórum", Liberec, bohužel dotaci ani nevyúčtoval, ani nevrátil na účet MK. Podpořený projekt tohoto žadatele - 9. ročník hudebního festivalu národnostních menšin – se neuskutečnil. Záležitost s žadatelem již řeší příslušný finanční úřad.

Příloha 5 Projekty podpořené z dotačních titulů Úřadu vlády ČR

Podpora koordinátorů pro romské záležitosti

Příjemce dotace	Poskytnutá dotace (v Kč)
Moravskoslezský kraj	400 000
Jihomoravský kraj	400 000
Středočeský kraj	450 000
Pardubický kraj	250 000
Liberecký kraj	450 000
Olomoucký kraj	494 937
Plzeňský kraj	375 000
Karlovarský kraj	300 000
Zlínský kraj	500 000
Kraj Vysočina	450 000
Jihočeský kraj	500 000
Ústecký kraj	500 000
Královéhradecký kraj	500 000

Podpora terénní práce

Příjemce dotace	Přídělená dotace (v Kč)
Město Bruntál	150 000
Statutární město Chomutov	900 000
Město Milevsko	225 000
Město Nový Bor	299 972
Statutární město Ostrava, městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz	300 000
Město Velké Hamry	300 000
Město Sokolov	300 000
Město Štětí	300 000
Město Velká Bystřice	150 000
Město Svitavy	300 000
Město Krásná Lípa	300 000
Obec Mikulovice	300 000
Město Roudnice nad Labem	239 997
Městská část Praha 14	300 000
Obec Vrbátky	210 000
Město Rumburk	576 000
Město Vysoké Mýto	299 056
Statutární město Opava	300 000
Město Český Krumlov	589 500
Město Větřní	300 000
Město Nové Město pod Smrkem	300 000
Město Česká Lípa	300 000
Město Hranice	300 000
Město Bor	300 000
Město Šluknov	253 300
Město Cheb	539 861

Město Bílina	300 000
Město Tábor	240 000
Město Dubí	290 000
Statutární město Havířov	300 000
Obec Kobylá nad Vidnavkou	75 000

Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Oblastní charita Pardubice	Pomoc romským rodinám	571 800
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Aktivizace romské komunity ve Šternberku 2	444 559
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	CESTA KE ZMĚNĚ VII	418 400
Člověk v tísní, o.p.s.	Komunitní práce a aktivity pro mládež v Přerově a Kojetíně	721 366
Dživ Lačes z.s	Keras vareso! Dělejme něco! 2020	404 978
Romany art workshop, z.s.	Aplikace metod komunitní práce do SVL Frýdlant	272 750
Diecézní charita ostravskoopavská	Komunitní práce v Ostravě - Kunčičkách a v Ostravě - Přívoze	535 607
R - Mosty, z.s.	Férové bydlení	1 396 192
Slovo 21, z. s.	Manushe - aktivizace komunit	457 032
Diecézní charita České Budějovice	Komunitní práce Novohradská 2020	615 025
Bunkr, o.p.s.	Komunitní centrum Borek	604 779
Oblastní charita Šluknov	Komunitní práce ve Šluknově 2020	1 130 760
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Společně na Hanušovicku 2020	204 000
Oblastní charita Most	Asistenční centrum v Janově	204 000
Vzájemné soužití o.p.s.	Pro nás s námi 2020 Vysokomýtska	796 925

ROMA TANVALD z. s	Komunitní práce v Tanvaldu 4	361 850
Prostor plus o.p.s.	Komunitní práce v Kolíně	326 399
Romano jasnica, spolek	Rozvoj komunitní práce v Trmicích	964 515
Khamoro o.p.s	Aktivizace komunit v Novém Sedle a Vřesové 2020	940 039
Jako doma - Homelike, o.p.s.	Podpora romských žen bez domova	427 557

Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Nová škola, o. p. s.	Romano suno 2020	403.156
BOHEMIA Troppau, o.p.s.	Mimoškolní výuka německého jazyka	248 544
Romodrom o.p.s.	Romské překlady pro online televizi Tuke.TV	87 000
BONA FIDE z.s	Slovenská mozaika	328 208
Spolek Zaedno	Kamarádi, celoroční vzdělávací aktivity pro děti	567 416
Omnium, z.s.	Dokumentace historických německých hřbitovů na území Ústeckého kraje	254 700
Osvětový spolek Skaryna, o.s.	Běloruské hroby na českých a slovenských hřbitovech	107 100
Polský kulturně-osvětový svaz v České republice z.s.	Přednáškové aktivity Mezigenerační regionální univerzity (MUR)	34 220
BONA FIDE z.s.	Hovorníček	110 000
Shromáždění německých spolků v České republice, z.s.	Dokumentace německých hřbitovů v Karlovarském a Ústeckém kraji	201 200
Dokumentační a muzejní středisko slovenské menšiny v ČR	Písně a hudba národnostních menšin jako součást komunikace a porozumění	168 000
Univerzita Karlova	Nová redakce a další rozvoj Slovníku romských neologismů	189 776
Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím, Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Jana Kubisza, příspěvková organizace, Hnojník	XIX . ročník recitační soutěže Jana Kubisze 2020	62 000